מראה הפנים על תלמוד ירושלמי יומא

רבי משה מרגלית

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מראה הפנים על תלמוד ירושלמי יומא

רבי משה מרגלית

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מראה-הפנים-על-תלמוד-ירושלמי-יומא/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ב 9
הלכה ג 11
הלכה ה 14
הלכה ו 14
הלכה ח 14
פרק ב 14
הלכה א 14
הלכה ב 19
הלכה ג 23
הלכה ד 23
פרק ג 24
הלכה ב 24
הלכה ג 25
הלכה ד 26
הלכה ה 26
הלכה ו 29
הלכה ז 30
הלכה ח 30
פרק ד 31
הלכה א 31
הלכה ב 34
הלכה ג 34
הלכה ה 34
הלכה ו 36
פרק ה 37
הלכה א 37
הלכה ב 40
הלכה ג 40
הלכה ד 40
הלכה ה 44
הלכה ו 46
הלכה ז 47
פרק ו 47
הלכה א 47
הלכה ב 49
הלכה ג 50
הלכה ו 51
פרק ז 58
הלכה א 58
הלכה ב 58
הלכה ג 59
פרק ח 60
הלכה א 60
הלכה ב 62
הלכה ג 63
הלכה ה 65
הלכה ו 65
הלכה ז 65

פרק א

הלכה א

או אינו אלא שעיר של ר"ח. בבבלי ריש מכלתין שקיל וטרי לר"י דהתם דס"ל כבר קפרא דהכא דדריש לתרוייהו מהאי קרא לעשות אלו מעשה פרה לכפר אלו מעשה יוה"כ וכו' אימא כוליה קרא ביוה"כ כתיב אמרי יליף צוה צוה וכו' וזהו כדדריש הכא לבר קפרא וכתבו התוס' ד"ה אלא אימא כוליה קרא ביוה"כ וכו' דס"ד דמקשה דתרוייהו איצטריך ליוה"כ דאי לא כתב אלא לכפר ה"א כפרה דקרבנות וכו' ע"ש. ולמאי דדייק הכא דילמא שעיר של ר"ח ומנא ליה דיוה"כ צ"ל דכפרה דקרבנות בלאו הכי לא קשיא לוה דאנן לא דייקינן אלא פרישת שבעה ליום אחד דומיא דמילואים כעין דאמר התם דנין פרישת שבעה ליום א' וכו' ומעיקרא דחי לה התם בדיחויי אחרינו והוה מצי לשנויי הכי מעיקרא אלא דכן דרך הש"ס. והדר מקשי התם ואימא עצרת דפרישת ז' ליום אחד הוא דנין פר אחד ואיל אחד וכו'. והאי שנוייא שפיר שייכא נמי על של ר"ח דלאפוקי ר"ח דשני פרים ואיל אחד נינהו אלא דהך שנוייא דמשני הכא טפי עדיפא דמתרצי כולהו קושיין בהא וכרבינא דהתם בדף ג' ע"ב דנין עבודה בכ"ג מעבודה בכ"ג לאפוקי כולהו קושיין דלאו עבודה בכ"ג נינהו וכתירוצא דר' בא דלקמן והלכך נמי לא משני דנין דבר שנוהגין פעם אחת בשנה וכו' כדמשני התם על פירכא ואימא רגלים:

מה זו כפרת אהרן עצמו וכו'. יש לפרש כפרת בנים דקאמר על כפרת כל בני ישראל קאי שכפרתן בפני עצמן הוה במילואים וכן ביוה"כ ולא צריך להא דפרישית בפנים דתליא אם כפרת כהנים בפרו של אהרן בקביעותא או בקופיא. והכי משמע ממסקנת הבבלי במכלתין דף נ' דבקביעותא מתכפרי וכדדחי רב ששת התם ותפס זה הרמב"ם למסקנא דפרו של אהרן קרבן השותפין הוא כדכתב בפ"א מהל' תמורה בהל' ו' וזכרתי מענין זה בסוף פ"ק דשבועות וע"ש:

ולא כך אינו טמא מחמת הזייתו. לכאורה קשיא דבכהן של יוה"כ נמי קשיא הך קושיא והיכי מצי עביד עבודה. ומאי אמרת ביה ואי כדמשני אביי התם בדף י"ד אליבא דר"ע דס"ל דהזאה מטמא לטהור ופריך שם דמתני' לא כדר"ע וכו' וקאמר אביי אפי' תימא כר"ע דעביד עבודה כולי יומא ולפניא מדא עליה וטביל ועביד הערב שמש. וכן נמי משני הכא לקמן ריש הלכה ב' א"כ בשל פרה נמי נימא הכי ואפ"ת דעביד עבודה ל"ק. ולעולם אין הכהנים נוגעין בו שלא יטמאו אותו ולא מצי עביד עבודה ול"צ לשנוייא דר' בון. ולמאי שהסברתי בפנים דלא אשכחן בשל פרה בהדיא דעביד עבודה כל ז' כדאשכחן בשל יה"כ. י"ל דנהי דמצי לשנויי הכי אפשר דהואיל ולקושטא דמילתא לא עביד עבודה

דלא אמרו אלא בשל יוה"כ וכדי לחנכו בעבודה הלכך משני לה שנוייא רויחא דאין ה"נ דהך שאין נוגעין בו אינו אלא משום מעלה בעלמא. וראיתי בת"י שמביאין בריש מכלתין להך דהכא וגריס שם על הקושיא ולא כך אינו טמא מחמת הזייתו דמשני שלא יטמאו אחיו הכהנים ממנו. ומילתא דתמיהא היא דהאיך וטמאו ממנו הרי אינו אלא ראשון לטומאה שנגע במי חטאת שהן אב הטומאה. וצריך לדחוק ולומר דחוששין שמא יגעו במי הזייה שעליו ובשעת הזייה. וכל זה איננו שוה וטפי ניחא הגי' שלפנינו וכדפרישית:

אמר ר' יוחנן כל המעכב לדורות וכו'. ובבבלי דף ד' ע"ב גריס איפכא לר' חנינא כל המעכב לדורות ולר' יוחנן כל הכתוב בהן מעכב וקאמר התם מאי בינייהו א"ר יוסף סמיכה איכא בינייהו וכתבו התוס' תימא לי אמאי לא קאמר נמי שיריים מעכבי איכא בינייהו וכו'. מיהו בירושלמי קאמר סמיכה ושירי הדם וכו' אבל תימא לי לימא הקטרת אימורין שאינן מעכבין לדורות איכא בינייהו וכו'. ולמאי דמתרץ בת"י קושיא דהקטרה משום דלא שייך באהרן שלא שימש כל שבעת ימי המילואים א"כ קושיא דשיריים לסוגית הבבלי נמי מיתרצא בכך. שהרי לא נאמר אלא למשה ואת כל הדם תשפוך וגו' וכך הוא בעשייה. ומיהו לסוגיא דהכא דנקט שירי הדם קשיא לינקוט נמי הקטרה והנראה דבאמת בחדא דאיכא בינייהו סגי למינקטיה וכדנקט בבבלי דאטו כי רוכלא ליחשב וליזל והא דנקט הכא שירים לאשמעינן דלדורות לא מעכבי כלל ולאפוקי ממ"ד בפרק איזהו מקומן דף נב דשירים הפנימים מעכבי כדמייתי התוספות והשתא לא צריך למינקט נמי הקטרה דלכ"ע לא מעכבא לדורות וכדאמרינן נמי בהאי תלמודא לעיל בפ' תמיד נשחט הלכה ד' בפשיטות. ובהכי ניחא נמי מאי דקשיא אמאי לא קאמר דמכנסים ועשירית האיפה איכא בינייהו דלמ"ד כל המעכב לדורות מיעכבי נמי במילואים אלו מעכבי דלכ"ע מעכבין לדורות ולמ"ד כל הכתוב בהן מעכב הני דלא כתיבי בפרשה לא מעכבי הניחא לסוגית הבבלי ל"ק די"ל דהכל מודים באלו דמעכבי כדקאמר התם דף ה ע"ב מבלי פלוגתא דמכנסים יליף כשהוא אומר וזה הדבר וכו' להביא המכנסים ועשירית האיפה אתיא זה זה אלא לסוגיא דהכא דמשמע דפליגי בהא א"כ נימא דהני גופייהו איכא בינייהו אלא ודאי דקמ"ל נ"מ לדורות דכמו דסמיכה לכ"ע לא מעכבא לדורות ה"נ שירים ואף הפנימים ולאפוקי מהאי מ"ד וכדאמרן:

ציץ ומצנפתו של אהרן וכו'. הנכון הוא לפי פשטות השמועה דפליגי הכא כדפליגי בה בבבלי דף ה ע"ב דר' חנינא סבר דציץ ומצנפת של אהרן קודם לאבנטן של בנים היינו כמ"ד התם דבאבנט אהרן ואח"כ בניו דבתחלה חגר אהרן אבנטו ואח"כ הלבישו שאר הבגדים וציץ וכו' ואח"כ חגר אבניטן של בנים והוה הפסק בגדים בין האבנטים

של אהרן ובין של הבנים ויהודה ברבי ס"ל כמ"ד התם אהרן ובניו בבת אחת דכתיב וחגרת אותם אבנט. והיינו שלא היה שום הפסק בין האבנטין. ור' אידי בא לתרץ דהא מ"מ קשו קראי אהדדי והלכך מפרש דהכתוב וחגרת אותם אבנט לא נאמר אלא למצוה כלומר למצות אבנט ולא לסדר הלבישה אבל לציווי סדר הלבישה קראי דעשייה עיקר וכך נצטווה וכדכתיב ויקרב משה וגו' וכעין דפרישית בלשון הב' וזהו כדעת ר' חנינא. ובבבלי מתרץ קראי כמר וכמר דלמ"ד אהרן ובניו בבת אחת הא דכתיב ויחגור אותו באבנט והדר כתיב ויחגור אותם אבנט ההוא ללמד אבנטו של כה"ג לא זהו אבנטו של כהן הדיוט דשל כ"ג היה של כלאים כדכתיב בפ' תצוה ושל כהן הדיוט היה של בוץ ואידך מפרש להכתוב וחגרת אותם אבנט ללמד איפכא דאבנטו של כה"ג זהו אבנטו של כהן הדיוט דשניהם של כלאים הן. והיה נראה לפרש לדברי ר' אידי דהכא ג"כ כעין זה דלמצוה הוא דנאמר למר שיהו אבנטים שוין ולמר שיהו חלוקין במעשיהן אלא מדמסיים אבל לצווי ויקרב וכו' משמע דלא בא אלא לתרץ דברי ר' חנינא דלא תקשי מהכתוב דמייתי יהודה ברבי וכדפרישית:

עשירית האיפה האיך קרבה וכו'. אין לפרש דהבעיא היא אם היתה היום משל צבור או משל אהרן ואם משל צבור שלימה קרבה וכדתנן במנחות שם דכל שהיא משל צבור קריבה היא שלימה והדר בעי אם בימי המלואים קרבן יחיד היה או קרבן צבור דא ליתא דאם הבעיא הראשונה היא אם משל צבור או לא א"כ מאי האי דפשיט ליה אין תימר שלימה קרבה וכו' הא סוף סוף כבר היתה קריבה בשחרית מקודם לכך נראה פי' האי בעיא כדפרישית בפנים:

מכיון שמסר יום ללילה דיו. וכעין זה סבירא ליה לר' חייה בר יוסף לענין הלינה בקדוש ידים ורגלים כדקאמר לקמן בפ"ב בהלכה א' ועיין במה שנתבאר שם:

אשכחת אמר על דעתיה דר' יוחנן היה שם שבע עמידות וכו'. זה הענין מהמנין של עמידות והפירוקין ענין עמוק מאוד הוא ונתבאר היטב בפנים. וכמה שביארתי דקראי דייקי ליה לר' חייה ול"ק לר' יוחנן די"ל דס"ל גמר שבעת ימים האמור ביציאה משבעת ימים האמור בישיבה מה להלן לילה עם היום אף כאן לילה עם היום וגלי רחמנא בישיבה וה"ה ליציאה והשאר מבואר הכל בפנים:

דכתיב שבעת ימים יכפרו על המזבח. אסיפא דקרא קא סמיך וכדפרישית בפנים ולהכי לא מייתי קרא דפ' תצוה דכתיב שבעת ימים תכפר על המזבח משום דשם לא נזכר מיום השמיני כלל. וסוגיא דהכא דמדמי קראי דיחזקאל למילואים שבתורה אזלא כהאי דר' יוסי במנחות דף מ"ה דמדייק התם על הא דכתיב בראשון באחד לחדש תקח פר בן

בקר וחטאת את המקדש חטאת עולה היא וקאמר שם ר' יהודה פרשה זו אליהו עתיד לדרשה א"ל ר' יוסי מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה א"ל תנוח דעתך שהנחת דעתי:

פירש בן בתירא שמא יבא על אשתו נדה וכו'. ובבבלי דף ו' מייתי כגי' התוספתא שמא תמצא אשתו ספק נדה ויבא עליה ופריך אטו ברשיעי עסקינן אלא שמא יבא על אשתו ותמצא ספק נדה כמאן כר"ע אפ"ת רבנן וכו' בחד אחר מודו ליה. והא דלא משני כדמשני הכא שמא תטמא בשעת תשמיש י"ל דקמ"ל בהא דבחד אחר מודו ליה רבנן לר"ע ובהכי ניחא במאי דמקשין אמאי לא קאמר שמא תמצא אתיום או על שלו דלכ"ע טמא היא אלא דהיא גופא קמ"ל דבחד אחר נמי מודו רבנן. שוב ראיתי בת"י ומצאתי שכתבו כעין זה דלרבותא נקטיה דאפי' בחד אחר מודו ליה יכו' וע"ש:

אשכחת אמר מה דאמר ר' יוחנן צריכה לבן בתירא וכו' הוינן אמרין ישמש מטתו וישן לו בלשכת פלהדרין. לכאורה יש לפרש כפרש"י ז"ל מביתו מאשתו למה פירש תבא אשתו עמו שם וכו' וה"נ קאמר דה"א שישמש מטתו ג"כ וישן לו שם אלא דכבר הקשו התוס' על פירושו דנהי דלא קדישא בקדושת עזרה מ"מ בהר הבית היתה ובעל קרי אינו רשאי ליכנס במחנה לויה. ומה שרצו שם לפרש דה"ק הוה לן למימר שיפרישוהו למחילה אחת בהר הבית דמחילות לא נתקדשו זהו דוחק גדול דהא לקמן אמרינן דלישכת פרהדרין היתה לה מזוזה משום גזירה שלא יאמרו כ"ג חבוש הוא בבית האסורין וא"כ האיך יפרשו אותו למחילה אחת דאין לך בית האסורין גדול מזה לכך נראה דה"ק דה"א ישמש מטתו בביתו וילך לו לישן בלשכתו וכך פירשו בת"י להא דהתם מביתו למה פירש ילך לביתו אחר תמיד של בין הערבים וישמש מטתו ויטבול שעה אחת קודם שקיעת החמה ויעריב שמשו וינוח בלשכה דהא נמי אהרן לן במחנה לויה שעה אחת שהמשכן מפורק וכמו כן משמע בירושלמי דקאמר דאצטרך לבן בתירא ולדר' יוחנן דאי מדר' יוחנן ה"א שיכול לצאת שעה אחת ולשמש ביתו עכ"ל אלא דאכתי קשיא לי הא לר' יוחנן דיליף ממלואים ולדידיה לא היה המשכן מפורק אלא בבקר ואח"כ העמידו מיד כדמוכח מהאי מניינא דלעיל וכדפרישית שם דלא היה אהרן יכול לצאת כל זמן שהיה המשכן עומד. וא"כ היאך יכול לצאת כאן ולשמש ביתו ולעשות הערב שמש ואפשר דה"ק אילו לטעמא דר' יוחנן דהכא בלחוד דיליף ממלואים ה"א במלואים היה יכול לצאת שעה אחת וכו' וכלומר ובהא לא הוה אמרינן כר' יוחנן לגמרי אלא דהמשכן היה מפורק אחר שהוקרב התמיד של בין הערבים והיה אפשר לו לאהרן לצאת וכו' וה"נ כן לכך איצטריך נמי לדבן בתירה:

אמר ר' יוחנן מפני איבה עבר זה וכו'. עיין בהוריות שם שבארתי דנראה דאיכא נ"מ בין דעת התוס' דמכלתין דף יב ובין דעת הרמב"ם ז"ל באם עבר ושמש בד' בגדים ככהן הדיוט אי כמחוסר בגדים דיינינן ליה או לא וע"ש ד"ה עבר זה ושימש זה:

פר ושעיר של יוה"כ משלי הן קריבין וכו'. כך הגי' בתוספתא פ"ק וכן הביאו התוס' במכלתין שם וכך היא הגי' בפ"ק דמגילה וקשה הוא דהרי אין השעיר משל כ"ג אלא משל עם כדכתיב. ובהוריות שם הגי' פר ואיל הקרבים היום משל מי וכו' ושם ציינתי להגי' דהכא אבל הגי' דהתם עיקרית. ואפשר נמי לתרץ הגירסא דהתוספתא ודכאן ודמגילה דהרי מסתמא הופרשו מאתמול הפר משל כ"ג זה שאירע בו פסול היום וכן השעיר הופרש משל צבור וכשאירע פסול בכ"ג וזה ודאי היה בעבודה של שחר וששימש זה תחתיו בכהונה גדולה וכסבור היה דמה שהופרשו נפסלו מחמת שאירע פסול בכ"ג וצריך להפריש אחרים ושאל אם הפר האחר שצריך להביא היום וכן שעיר אחר שצריך להביא וזה לא יהיו משל צבור דמסתמא אין הצבור צריכין להביא אחר משלהן דמה להן אם אירע פסול בכ"ג אלא משל העובד היום יבואו האחרים ומשל מי וכו'. והשתא עיקר השאלה היתה אם ישאר להיות כ"ג אפי' יעבור פסולו של ראשון שהרי היום ודאי לא יעבוד הראשון שאירע קרי לו וצריך טבילה והערב שמש אלא הוא יעבוד היום ובתוך שאלה זו נכללה ג"כ הספק שהיה לו אם הפר והשעיר הקריבין היום שהופרשו מאתמול נפסלו ואם צריכין לאחרים וכן משל מי יבואו האחרים. וזהו דקאמר וידע המלך מה הוא שואלו שהבין שאלתו בכלל וא"ל וכו' כך נראה לקיים הגי' הואיל והיא בכמה מקומות כן:

שיצא לדבר עם המלך ערב יה"כ ונתזה צינורא וכוו'. ובהוריות שם גריס ערב יה"כ עם חשיכה ונתזה צינורא וכו' וניחא היא שלא היה פנאי לטבול ולעשות הערב שמש לפיכך נכנס יהודה אחיו ושימש תחתיו:

מקדשין לו אשה על תנאי וכו' והא דפריך לקמן ויקדש מאתמול היינו שיקדש קדושין גמורין ומשני שא"א דא"כ הוו שני בתים. אבל בבבלי דף יג דפריך מעיקרא ומי סגי לה בתקנתא ביתו אמר רחמנא והך לאו ביתו דמקדש לה והא כמה דלא כניס לאו ביתו דכניס לה א"כ היו ליה שני בתים דמגרש לה אי דמגרש לה הדרא קושיא לדוכתא וכו' ושקיל וטרי עד דמסיק לחדא אמר ה"ז גיטך ע"מ שלא תמות חברתך. ולחדא אמר ה"ז גיטך ע"מ שאכנס אני לבית הכנסת וכו'. והתוספות כתבו שם בירושלמי משמע אשה אחרת מתקינין לו מזמנין אותה שאם תמות אשתו ביה"כ שיקדש זאת ביה"כ ופליג אגמרא דידן דפריך התם ויקדש מאתמול דמשמע ליה מתקינין בהזמנה בעלמא ומשני

וכפר בעדו וכו'. ולפי הגי' שלפנינו אינו כן אלא מתקינין שמקדשין לו מאתמול על תנאי וכו' ופריך ויקדש מאתמול קדושין גמורין. ומיהו בהא פליג אגמרא דידן דהתם קאמר כמה דלא כניס לה לאו ביתו היא והאי תלמודא ס"ל דבקדושין סגי ועל תנאי ושיחולו ביה"כ אם תמות אשתו וזהו ודאי ל"ק דאם שבות כוה התירו במקדש אמאי לא יכנס עם האחרת לחופה דנמי אינה אלא משום שבות דזה אי אפשר כלל דהיאך יעשה אם תמות אשתו בפלגא דעבודה וכו' וכדמדייק התם דלחופה א"א לאוקמי כדקאמר אי חזי לה דקא בעי למימת קדים איהו וכו' ווה אין צריך לפנים דכל כך שהות שיכנוס עמה לחופה ודאי לא שייך כלל לא לפי סוגי' דהכא ולא לפי סוגיא דהתם וכתבתי לוה מפני שיש שמדקדקים כך ושיבוש הוא. ושמעתי לאחד שתירץ וה משום דחופה זו אינה ראויה לביאה היום וזה שיבוש על שיבוש וכי תשמיש המטה ביה"כ אסור הוא מן התורה הלא מסקינן דקראי אסמכתא בעלמא נינהו לענין שארי ענויין כמבואר לקמן ריש פ ח וע"ש במה שביארתי בס"ד. ובהא דמתרץ הכא קושיא עד דאת מקשי לר' יהודא וכו' קרי מצוי וכו' משני התם נמי בשינויא אחרינא אמרי לך רבנן כה"ג זריז הוא כו' וזה אפילו אמרת מיתה מצויה וכדר"י מ"מ איכא למיפלג ולומר טעמא דקרי מצוי יותר הוא ולא נאריך בזה:

הלכה ב

ואינו עמא משום הזייתו. עיין לעיל ד"ה ולא כך אינו טמא וכו' מה שנתבאר מענין זה בס"ד:

כהדא בולי ואיסטרגי הוה לון קריבו. בבבלי פ' מי שמת דף קמג גריס להאי עובדא ההוא דמי כלילא דשדו דבי מלכא אאבולי ואאיסטרוגי אמר רבי ניתבו אבולי פלגא ואיסטרוגי פלגא [והרשב"א ז"ל פי' שם אסטרטוגי נציבים ומלישנא דקאמר הכא אין בולי בכלל איסטרוגי וכו' משמע דאסטרוגי על שאר כל המון העם מיתפרשא דלא שייך לומר דהבולי בכלל הנציבים הם] מתיב רבי זירא האומר הרי עלי מנחה מאה עשרון להביא בשני כלים מביא ששים בכלי אחד וארבעים בכלי אחד ואם הביא חמשים בכלי אחד וחמשום בכלי אחד יצא אם הביא אין לכתחלה לא ואי ס"ד כל כי האי גוונא פליגי פלגא ופלגא הוא אפילו לכתחלה נמי הכי השתא התם אנן סהדי דהאי גברא לקרבן גדול קא מכוין והאי דקאמר בשני כלים דידע דלא אפשר לאתויי בכלי אחד יותר מששים עשרון משום דאינן יכולין ליבלול אלא עד ששים עשרון. וכמה דאפשר לאתויי מייתינן ע"כ שם. הגי' שלהם בהתוספתא היה בהיפך ממה שלפנינו בהתוספתא וכמו שהובא כאן. ומ"מ הקושיא דהתם כעין דהכא דאי אמרת פלגא ופלגא א"כ בין לכתחלה ובין

דיעבד חמשים בכלי אחד וחמשים בכלי אחד בעי לאתויי ושנוייא דר' יוסי בר' בון דהכא נמי כעין שנויא דהתם. ומיהו לכאורה איכא למידק דמאי מתיב ר' זירא וכי לא ידע דיותר מששים אינן יכולין לבלול ולא מצי לאתויי בכלי אחד אלא ששים וכדאמר ר' זירא גופיה במנחות דף קג אהא דתנינן שם אם אמר הרי עלי ששים עשרון מביא בכלי אחד ואם אמר הרי עלי ששים ואחד מביא ששים בכלי א' ואחד בכלי אחד וכדיהיב ר"ש התם טעמא לפי שעד ששים יכולין להבלל יותר מששים אינן יכולין להבלל ופריך עלה וכי אין נבללין מאי הוה והא תנן אם לא בלל כשר אמר ר זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו וכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו וא"כ אי אפשר להביא בכלי אחד יותר מששים וממילא תשמע מינה נמי דכל כמה דאפשר לאתויי בכלי אחד מייתי וכדמשני ליה ומאי ס"ד דר' זירא וצ"ל דאף דר' זירא ידע להא דיותר מששים הוא דא"א להביא בכלי אחד הא ששים מביא מ"מ היה סבור דאי אמרת פלגא ופלגא דוקא א"כ אפי' את"ל דעד ששים נבללין הן בכלי אחד הא מיהת גברא מיכוין להביא פלגא ופלגא מדאמר להביא בשני כלים ואפילו לכתחלה יביא כך. ומשני ליה לא היא אלא דגברא לקרבן גדול קא מיכוין וכו' והלכך כמה דאפשר לאתויי בכלי אחד מייתי וזה פשוט ועי' בתוס' שם:

איתתנייתני הציץ מרצה על מצחו וכו'. פלוגתא זו מייתי בבבלי פרקין דף ו' ציץ בין שישנו על מצחו בין שאינו על מצחו מרצה דברי ר"ש ר' יהודה אומר עודיהו על מצחו מרצה אין עודיהו על מצחו אינו מרצה א"ל ר"ש כ"ג ביום הכפורים יוכיח שאין עודיהו על מצחו ומרצה א"ל ר' יהודה הנח לכ"ג ביום הכפורים שטומאה הותרה לו בצבור. והרמב"ם ז"ל בפ"ד מהל' ביאת מקדש בהלכה ח' פסק בזה כר' יהודה שכתב ואין הציץ מרצה אלא בזמן שהוא על מצחו שנאמר והיה על מצחו תמיד לרצון להם לפני ה' ואע"ג דבפרק זה בהל' טו פסק שטומאה דחויה היא בצבור והרי לר' יהודה היתרה היא בצבור והכ"מ מביא בשם הר"י קורקוס ז"ל שכתב ואיכא למידק דבגמ' אקשי ליה לר' יהודה ושני דקסבר טומאה הותרה בצבור ומאחר שפסק רבינו בסוף הפרק שטומאה דחויה היא בצבור הוו תרי דסתרן ותירץ שסובר רבינו שאותה קושיא אינה מוכרחת לומר כן ותירץ לו כן לרווחא דמלחא והאריך בדבר להוכיח כן עכ"ל. ולדעתי פשוט הוא דבענין טומאה דחויה לא פסק כר' יהודה אלא כר' יוסי דברייתא דלקמן והתם מסיק דבין ר"מ בין ר' יוסי דכ"ע ס"ל דטומאה דחויה היא בצבור וכן הוא בפ' כיצד צולין והא דמקשה ר"ש כ"ג ביום הכפורים יוכיח על כרחך דבלאו הכי לאו קושיא היא דשאני כ"ג ביוה"כ שאי אפשר להיות על מצחו וכעין שדקדקו התוס' לר"ש בד"ה מכלל דר"ש וכו'

וע"ש שתירצו בדוחק לר"ש. ועוד דמסקי דע"כ תנא דלעיל היה מקריב מנחת פרים וכו' ונטמאת אומר ומביא אחרת תחתיה. ומ"ד טומאה דחויה היא בצבור מפרש בפרים דחג שהן קרבן צבור ולא כדמדחי ליה אידך לא פרים פר ע"ז וכו' והאי תנא ס"ל כר' יהודה בהא דאינו על מצחו אינו מרצה והלכך מביא אחרת תחתיה וא"כ מסייע לר' יהודה בזה וקושיא דר"ש מכ"ג ביה"כ הוה מצי ר' יהודה לשנויי שאני יה"כ דאי אפשר בענין אחר אלא למאי דאית ליה לר' יהודה טומאה הותרה בצבור הלכך דשני ליה כך הנח וכו' ובזה אין הלכה כר' יהודה דר"מ ור' יוסי פליגי וסבירא להו טומאה דחויה היא בצבור וא"כ הני תרתי פסקי לא סתרי כלל אלא כדאמרן:

הלכה ג

איכן היו מעמידין אותו וכו' אין תימר מבפנים וכו'. סוגיא זו לכאורה קשה היא דקאמר נ"מ בענין טבילה הראשונה דיה"כ נלמד מהא דערב יה"כ דהכא ומה ענין זה לזה ופירשתיה בפנים אלא שצריך ביאור ביותר וזה למאי דגריס בתוספתא פ"ק ומייתי לה בבלי לקמן בפ"ג דף ל' על המתני' אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אפי' הוא טהור עד שיטבול וזה לשון התוספתא שאלו את בן זומא מה טעם לטבילה זו אמר להן אם הנכנס מקודש לקודש טעון טבילה הנכנס מחול לקודש אינו דין שיטעון טבילה (ויש שם ט"ס בדפוס) ר' יהודה אומר לא היתה טבילה זו אלא מפני הצורך פעמים שטומאה ישנה בידו מתוך שהולך לטבול נזכר שהוא טמא וחוזר ובא לו ע"כ. וזהו כפירש"י ז"ל שם בהאי דר' יהודה דקאמר סרך טבילה היא זו אין כאן חובה מן התורה אלא לסרך כדי לעלות על לב שאין טבילה אלא לטמאים ולתת אל לבו אם יש טומאה עליו ויזכור טומאה ישנה שיש עליו ושכחה ויפרוש מלבא לעזרה היום עד שיעריב שמשו אחר הטבילה ולא יעבוד היום ופירושו זה כך הוא נראה מלשון התוספתא שאמרו מתוך שהולך לטבול נזכר שהוא טמא וכו'. ולהרמב"ם פי' אחר בדברי ר' יהודה וכדלקמן. ודברי בן זומא דהתוספתא מייתי לה בהאי תלמודא לקמן בפ"ג על המתני' אין אדם נכנס לעזרה וכו' ומשום דקאמר התם לא סוף דבר לעבודה אלא אפי' שלא לעבודה ועלה מייתי להא דבן זומא דלדידיה דעביד האי ק"ו א"כ מסתברא הוא שאפי' נכנס שלא לעבודה צריך טבילה שהרי נכנס מחול אל הקודש. ואפילו בדברי התוס' שהביאו שם לזה וכתבו בד"ה ומה המשנה וכו' דהאי ק"ו לא שייך אלא בנכנס לעבודה דהא מכ"ג ביה"כ הוא דיליף שטעון טבילה מקודש לקודש והרי נכנס לעבוד הוא ומתרצין להא דקאמר הכא לא סוף דבר וכו' דודאי הק"ו אינו אלא בטהור הנכנס לעבוד אלא דמדרבנן הוא דגזרו אפילו בנכנס שלא לעבוד גזירה שמא יעבוד מיהת ילפינן דלבן זומא שפיר הוא דאיכא למימר דאפי' שלא לעבוד

גזרו שמא יעבוד אבל לר' יהודה דנכנס לעבוד גופיה גזירה מדרבנן היא א"כ יש לומר דלא גזרו אלא בנכנס לעבוד בלבד אבל בשלא לעבוד לא חששו כלל מכיון שבחזקת טהור הוא. אלא דאיכא לספוקי ולומר לאידך גיסא דהואיל ואיכא למיחש מטומאה ישנה ואסור ליכנס לעזרה חוששין אנו לטובלו דמתוך כך יזכור להטומאה ולא יכנס היום כלל דהא בעי הערב שמש. זהו ספק אחד שיש להסתפק לדעת ר' יהודה ולחומרא בנכנס שלא לעבוד עוד יש להסתפק לדעת ר' יהודה ולפי טעמיה מפני חשש טומאה ישנה א"כ יש כאן סברא לומר דלפעמים אכילו בנכנס לעבוד א"צ טבילה ובמקום דליכא חששא דטומאה ישנה כלל וכגון כ"ג ביה"כ דכל ז' הוא עובד וטביל ועביד הערב שמש ובליל יה"כ אין מניחין אותו לישן והשתא לא משכחת בה ביה"כ חששא דטומאה כלל לא מישנה ולא מחדשה ואפשר דבכגון זה לר' יהודה דלית ליה הק"ו א"כ לא היה צריך טבילה ראשונה דלא שייך כאן טעמיה מפני טומאה ישנה אלו הספיקות שיש לנו להסתפק אליבא טעמא דר' יהודה חדא לחומרא בדשייך חששא לטומאה ישנה א"כ אפילו נכנס שלא לעבוד היה צריך טבילה וחדא לקולא בדליכא חששא דטומאה כלל אפילו בשנכנס לעבוד לא היה צריך טבילה ומדחזינן דעכ"פ צריך חמש טבילות ביה"כ ש"מ דמצד קדושת יוה"כ החמירו והצריכו אף לטבילה הראשונה וזה הכל לדעת ר' יהודה ולטעמיה והשתא נאמר דלדעת תנא דמתני' דפ"ג דקא אמר בהדיא לעבודה יש להסתפק אם לעבודה דוקא קאמר וכדיניה דר' יהודה אבל לא כטעמיה מחששא דטומאה ישנה אלא מפני קדושת העבודה או דנאמר דאית ליה טעמיה דר' יהודה וכד אתינן לטעמיה דר' יהודה יש לנו להסתפק באלו הספיקות שאמרנו אליבא דר' יהודה ולטעמיה. ומזה תבין דסוגיא דהכא דמייתי המתני' דחמש טבילות ולישנא דהמתני' אין אדם וכו' לעבודה מה שיש להסתפק ותליא בספיקא דמתני' דידן אם מעמידין אותו מבפנים ואעפ"י שלא טבל דהא לא קתני מטבילין ומעמידין וא"כ ש"מ דהואיל שלא לעבודה היא א"צ טבילה וא"כ ליה טעמא דר' יהודה דהרי היום בערב יוה"כ שהיה ישן בלילה שלפניו ואיכא חששא דטומאה ואפ"ה אינו צריך טבילה הואיל ובחזקת טהור הוא ועכשיו אינו נכנס לעבודה א"כ ש"מ הא דצריך טבילה בעלמא כשנכנס לעבודה לאו מטעמיה דר' יהודה היא משום חששא דטומאה אלא אפי' בזמן דליכא חששא דטומאה צריך טבילה מפני קדושת עבודה וכן טבילה הראשינה של יה"כ אע"ג דליכא חששא דטומאה כלל אפ"ה צריך טבילה מפני העבודה של תמיד אחריה והד' טבילות שלאחריה הן הן מחמת יה"כ או דנאמר דתנא דמתני' פ"ג אית ליה טעמא דר' יהודה וכן תנא דידן ולפיכך מעמידין אותו מבחוץ ולא מבפנים הואיל ולא טבלו משום

חששא דטומאה והשתא ביה"כ דליכא שום חששא דטומאה לא היה צריך לטבילה ראשונה ועל כרחך משום קדושת יה"כ הוא וא"כ כולהון החמש טבילות מחמת יה"כ הן הדין פירושא דהך מילתא ולהא דתלי הש"ס החמש טבילות יה"כ במתני' דידן ובהספק שנסתפק בהא דערב יו"כ כמבואר. ולמאי שביארנו במה שיש להסתפק אליבא דר' יהודה ולטעמיה ניחא נמי דלא תיקשי בהא דקאמר התם במאי קא מיפלגי במחיל עבודה וכו' ואמאי לא קאמר דאיכא בינייהו בנכנס שלא לעבוד וכדנראה לכאורה דלבן זומא מיהת מדרבנן צריך טבילה ולר' יהידה א"צ וכדלעיל. אלא ודאי משום דלא ברירא ליה להש"ס דהתם נמי בהא מכיון דאיכא לספוקי להך גיסא ולהך גיסא כמו שנתבאר ודע דכל זה לפי פירש"י בהאי דר' יהודה וכדמשמע הכי מלישנא דהתוספתא אבל להרמב"ם ז"ל דרך אחרת בזה דבפ"ה מהל' ביאת המקדש בהלכה ד' העתיק לשון המשנה וכתב וזה הכלל היה במקדש אין אדם נכנס לעזרה לעבודה אעפ"י שהוא טהור עד שהוא טובל ולא הביא שום טעם בזה. ובפ"ב מהל' עבודת יה"כ כתב בהלכה ג' אחר שמנה למעלה החמש טבילות כל הטבילות האלו והקידושין כולן במקדש שנאמר ורחץ את בשרו במים במקום קדוש חוץ מטבילה ראשונה שהוא רשאי לטבול אותה בחול שאינה אלא להוסיף. כוונתו שאם יזכור טומאה ישנה שבידו יפרוש ממנה בטבילה זו לשמה. ובאמת שיש לתמוה שמלבד שפי' רש"י דלעיל נראה הוא וכדמשמע מהתוספתא ולמה הלך לו לפרש ויפרוש דקאמר ר' יהודה אטומאה קאי אלא דקשה הרי על כרחך דכ"ג ביוה"כ אין לו לחוש כלל לשום טומאה ישנה שכבר טבל כל יום ויום ועביד הערב שמש וטבילה זו לא מהני לפרוש מהטומאה דליכא האידנא הערב שמש ועוד מאי האי דקאמר בטבילה זו לשמה הלא אם יש לו כמה וכמה טומאות בטבילה אחת סגי וכדאמרינן בפשיטות בסוף פ"ק דכריתות דמאן דמחייב חמש טבילות כיון דטביל חדא זימנא איטהר וזה אין צריך לפנים דלא בעינן טבילה לשם טומאה מיוחדת אם לא דנפרש דבריו דה"ק שאם יזכור טומאה ישנה שבידו כלומר שהורגל באיזו טומאה להיטמא לפעמים ואינו נזהר בה כל כך לפיכך אעפ"י שעכשיו הוא טהור בודאי מכל הטומאות שהרי כבר טבל מאתמול ובלילה לא היתה שינה לפניו אפ"ה טובל כדי שיפרוש מהיום ההוא והלאה מטומאה זו שהיה רגיל בה ויזכור מכח טבילה זו שהיתה לשמה שלא יטמא עוד בה ולא שהטבילה עצמה צריך לשמה של טומאה ונטהר עכשיו ממנה אלא כדאמרן וזה מהאי טעמא גופה שבארנו דלא שייכי טעמא דהתוספתא בכ"ג ביוה"כ שהרי בודאי אין לו חשש טומאה כלל ופי' התוספתא על שאר ימות השנה הוא דשייכא. ומ"מ צריך

תלמוד מהיכן למד לומר כן ביוה"כ ולמה הלך לו מדרך ומפי' התוספתא ולבאר מיהת כן בהלכות ביאת המקדש ששם מדבר משאר ימות השנה:

הלכה ה

ומנין שהוא נותן בה מעלה עשן וכו'. זה דוקא ביוה"כ אבל בשאר ימות השנה מצוה שיתן בה מעלה עשן ואם חיסר אינו בחיוב מיתה כך הוא דעת הרמב"ם ז"ל ויתבאר מענין זה לקמן פ' טרף בקלפי בהלכה ד' בברייתא דפיטום הקטורת בס"ד:

הלכה ו

והוה קאים ומצלי וכו' צפר קבוטר. ובבבלי דף יט גריס דהוה תני קפוטל ומחוי ליה רב בידיה קבוטל ומסיק דק"ש הוי קרי ובפרק שני דמותר לרמז ולהורות באצבעותיו. ולגי' דהכא דהוי קאים מצלי א"כ דין תפלה כדין פרק שני דק"ש:

הלכה ח

אמר ר' יוחנן תרומת הדשן תחלת עבודה של מחר היא וכו'. יתבאר מענין זה בפרק דלקמן בהלכה א' בס"ד:
הדרן עלך שבעת ימים

פרק ב

הלכה א

(**שם במתני'**) **בראשונה כל מי שהוא רוצה לתרום וכו' ומה הן מוציאין ' אחת או שתים.** בבבלי דף כג פריך השתא שתים מוציאין אחת מיבעיא אמר רב חסדא ל"ק כאן בבריא כאן בחולה וכו' ואין מונין להן אלא אחת והתניא וכו'. מאי מונין לו נמי אחת משמע דהכי קאי המסקנא שאין מונין לו אלא אחת והרמב"ם ז"ל בפ"ד דתמידין בהלכה ג' כיצד מפייסין וכו' והממונה אומר להן הצביעו והן מוציאין אצבעותיהן אחת או שתים ואם הוציא שלש מונין לו שלש וזהו נגד מסקנת הש"ס לפי הגי' שלפנינו והיה צ"ל דגי' אחרת היה לו וכ"כ בלח"מ. ומהגי' דגריס הכא בסוף הלכה היה קצת סייעתא לדבריו בענין המנין דקאמר הוציאו אחת מונין לו שתים מונין לו שלש אין מונין לו מהו אין מונין לו כל עיקר אין מונין לו את היתרה ומדמספקא ליה בהוציא השלישי אם אין מונין לו כל עיקר קאמר או אין מונין לו את היתרה ש"מ מיהת הא דקאמר שתים מונין לו היינו שמונין לו לשנים. והשתא לפי גי' הברייתא בבבלי ואם הוציא שלש מונין לו שכך היתה גי' הרמב"ם ולא אם הוציא שליש כגי' אשר לפנינו א"כ מונין לו דקאמר שמונין

לו לשלש קאמר ובענין אין מוציאין אגודל מפני הרמאין ודאי יותר נוח פי' הרמב"ם מפירש"י וכדפרישית בפנים:

כל הלילה והרים מכאן לתרומת הדשן שהיא כשרה כל הלילה. סוגיא דהכא מסייעא לפי' התוספות בפ"ק דף כ' ד"ה אהיכא קיימינן וכו' דמסקי שם לבסוף דלר' יוחנן קאי כל הלילה אהקטרה וקאי אהרמה דכל הלילה כשר להקטרה כשאין מעוכלין וכל הלילה כשר להרמה אם יש דשן מעוכל ואיברי שרירי דאמרי' בהו חצות עושה עיכול מעד הבקר נפקא תן בוקר לבקרו של לילה והיינו חצות וכן כתבו עוד בזבחים דף פו ד"ה אלא אמר ר' יוחנן וכו' ע"ש:

זר שתרם ר' יוחנן אמר חייב וכו'. פלוגתא דרב ולוי היא ג"כ בבבלי פרקין דף כד ופסק הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהל' ביאת המקדש כרב כמ"ש שם בריש הפרק שאזהרת הזר על כל עבודה שנאמר וזר לא יקרב אליכם ולוקה אבל חיוב מיתה אינו אלא בעבודת מתנה ועבודה תמה שאין אחריה עבודה ואינן אלא ד' עבודות זריקה והקטרה ונסוך המים ונסוך היין וכמ"ש לקמן שם בהלכה ח' תרומת הדשן צריכה כהן ואם הרים ישראל לוקה ואינו חייב מיתה ולפי שאינה עבודת מתנה. ואע"ג דקאמר הכא דלא כר' יוחנן ורב כר"ל לא סמיך אדהכא מדלא הוזכר התם דר' יוחנן פליג בזר שהרים את הדשן ומחייב. ועוד דהתם בדף הנזכר ע"ב קאמר ר' יוחנן זר שסידר שני גזירי עצים חייב דקסבר עבודה תמה היא אלמא אע"ג דעבודת מתנה היא בעינן נמי שתהא עבודה תמה. א"כ ה"ה איפכא דבעבודה תמה לחוד כתרומת הדשן לא סגי דבעינן נמי עבודת מתנה. וא"כ ש"מ דהדר ביה ר' יוחנן מהא דקאמר הכא:

הוציא שאר הדשן וכו' אתיא כמ"ד אחרים פחותין מהן משמע דאבגדים שלובש בהוצאת הדשן קאמר וכדמשמע נמי מהא דהתם דפליגי תנאי בפירושא דאחרים בדף כג ע"ב וכמשמעות הכתוב ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והוציא את הדשן. והרמב"ם ז"ל בפ"ב מה' תמידין כתב בהל' י' הרמת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה שנא' והרים את הדשן והיא עבודה מעבודת כהונה ובגדי כהונה שתורם בהם הדשן יהיו פחותין מן הבגדים שמשמש בהן בשאר עבודות שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן וכו' וצ"ל דה"ק דהאי ולבש בגדים אחרים אוהרים את הדשן דלעיל מינה קאי ומשום דזיל בתר טעמא דאיתמר עלה כדתנא דבי ר' ישמעאל בגדים שבישל בהן קדירה לרבו וכו'. א"כ בתרומת הדשן נמי צריך שיהו פחותין משאר בגדי כהונה. ועוד דע"כ הכי פירושא דקרא דאי אהוצאה לחודה קאי הרי לאו עבודה מן העבודות הוא וכדכתב שם סוף הפרק וא"כ למה ילבש בגדי כהונה בשבילה לבד ואעפ"י שפחותין הן אלא

דמשמעות הכתוב לא קאי אלא בתחלה על הרמת הדשן וכשלובש להרמה הפחותין משאר בגדי כהונה מוציא ג"כ הדשן באלו הפחותין והשתא הני תנאי דפליגי בבעלי מומין להוצאה פליגי נמי בפירושא דמשמעות הכתוב דלמאן דמכשיר בבעלי מומין קאי אחרים אוהוציא דבתריה וכדקאמר ר"א אחרים והוציא לימד על בעלי מומין שכשרין להוציא הדשן ולת"ק קאי אחרים אדלעיל והרים וגו' ובאותן הבגדים הוא מוציא ג"כ ולאפוקי בגדי חול:

הכל מודים בזר שסידר את המערכה וכו' ובלבד שני גזירי עצים. כ"פ הרמב"ם בפ"ט מהל' ביאת מקדש וכר' יוחנן דעבודה תמה מיקריא. ועיין לעיל ד"ה זר שתרם:

התיבון והא כתיב והאש על המזבח תוקד בו מכאן להצתת אש וכו'. זהו כדגריס בבבלי פ' טרף בקלפי דף מה מעיקרא דר' יהודה נפקא ליה מהאי קרא וכו' ומתרץ התם אליבא דר' יהודה דצריך נמי למילף מקרא דונתנו וגו' דאי מהאי קרא והאש על המזבח וגו' ה"א קאי זר אארעא וקעביד במפוחא קמ"ל:

תרם והפריחתו הרוח תרם חציה וכו'. כל הני דבעי למילף מקומץ מנחה דאי ר' מנא לבסוף כדקאמר ותמיה אנא היך רבנן מדמין תרומת הדשן להקטרה ולא דמיא אלא לקמיצה וכו' וזהו כדקאמר בבבלי פרקין דף כד דבעי ר' אבין תרומת הדשן בכמה וכו' ת"ש דתני ר"ח נאמר כאן והרים ונאמר להלן והרים מה להלן בקומצו אף כאן בקומצו והרמב"ם בפ"ב מתמידין שביאר שם מצות הרמת הדשן לא הזכיר משיעורו כלום. ואפשר משום דמלתא דלא שכיחא היא שלא יהא שיעור מלא קומצו לא כתב בזה וכן לא הזכיר מאינך דמייתי הכא ולא שכיחי:

חילפי שאל קומץ שנתנו ע"ג מערכת לילה וכו'. בבבלי פ"ג דף כט קאמר בפשיטות לא זו בלבד אמרו אלא אף מליקת העוף וקמיצת מנחה בלילה תשרף וכשנותנו ע"ג מערכת לילה ודאי אין שום תקנה אלא דהתם לא גריס שנתנו על מערכת לילה הלכך פריק קומץ ונהדרה ונהדר ונקמצה ביממא הוא תני לה והוא אמר לה כלי שרת מקדשין שלא בזמנן ועיין בתוס' שם. ומהא דקאמר הכא מתני' ומצוה וכו' מסייעא לדברי הר"י בתוס' ד"ה אלא אפי' עולת העוף וכו' דהא דאמרינן שלא יהא דבר קודם לתמיד היינו למצוה וע"ש:

ציץ מהו שירצה על טומאת ידים. משום דבפ' כיצד צולין תנינן אין הציץ מרצה על טומאת הגוף מיבעיא ליה הכא אם מרצה על טומאת ידים. ומיהו בלאו הכי הרי לא משכחת לה אלא בטומאה דרבנן כדפרישית בפנים דאי בטומאה דאורייתא נגע הרי נטמא כל גופו ובטומאה דרבנן לא שייך רצוי ציץ:

ידים מהו שיפסלו משום יוצא וכו'. כה"ג מיבעיא ליה בבבלי זבחים דף כ' ופשיט ליה מהאי ברייתא קידש ידיו ורגליו ונטמאו וכו' כדמייתי הכא וקאמר עלה יצאו ידיו לא קא מיבעיא לן כי קא מיבעיא לן יצא כל גופו מאי וכו' ולא איפשיטא ומשמע התם דעיקר הבעיא אי חיישינן להיסח הדעת ובהא הוא דלא איפשיטא אבל אם לא הסיח דעתו לא פסלינן בדיעבד. ולפיכך פסק הרמב"ם בפ"ה מהל' ביאת המקדש בהל' ד' יצא מן המקדש וחזר ועבד ולא קידש אם לא הסיח דעתו עבודתו כשירה וכ"כ שם עוד כה"ג וע"ש והכ"מ נתן שם הטעם משום דבעיא דלא איפשיטא היא ומספיקא לא פסלינן עבודה. וא"צ לזה אלא דהבעיא היא אם חיישינן להיסח הדעת בסתמא אבל אם ידוע לו שלא הסיח דעתו עבודתו כשרה אלא דלכתחלה אומרים לו שיחזור ויקדש. וכתב עוד הכ"מ שם ודע דבגמרא בעינן למיפשטה מדתניא וכו' וקשיא לי נפשטה לאידך גיסא דדוקא יצאו ידיו הרי אלו בקדושתו הא יצא גופו לא דאל"כ נשמעינן יצא כל גופו וכ"ש ליצאו ידיו. וי"ל דאי הוה תני יצא כל גופו ה"א דוקא יצא כל גופו ולא ידיו אבל אם הוציא ידיו אפי' בלחודייהו נמי עכ"ל. וגם לדוחק הגדול הזה אין אנו צריכין אלא דלא מצי למיפשט נמי לאידך גיסא דמצי למדחי ולומר ידיו פשיטא ליה דהן בקדושתן ויצא כל גופו ספוקי מספקא ליה נמי להתנא גופיה וכה"ג תמצא בהרבה מקומות בהש"ס דקאמר על התנא ודילמא הא פשיטא ליה ואידך ספוקי מספקא ליה ולא תני לכשיודע דהתם לא דחי לה כדדחי הכא דילמא האי ברייתא כמ"ד אין הלינה פוסלת בידים ומדלינה לא פסלה יוצא נמי לא פסיל כי קא מיבעיא לן למ"ד לינה פוסלת בידים וטעמא דעיקר הבעיא התם למ"ד לינה לא פסלה כדקאמר את"ל לינה לא פסלה דלא פריש אבל יציאה דפריש אסוחי מסח דעתיה או דלמא כיון דבידו לחזור לא מסח ומשמע דלמ"ד לינה פסלה לא מיבעיא ליה כלל דהשתא לינה דלא פריש פסלה יציאה דפריש לכ"ש דפסלה. והשתא לכאורה איכא למידק דא"כ למאי דקי"ל דלינה פוסלת בידים וכדפסק נמי הרמב"ם שם דהלכה כרבי מחברו תו ליכא לספוקי ביציאה ופסלה אפילו בדיעבד בדיעבד. אבל הא ליתא דאיכא למימר דכל זה בסתמא דאיכא למיחש להיסח הדעת אבל אם ידעינן דלא הסיח דעתו לא פסלינן בדיעבד וזהו סייעתא למאי דאמרן דמשום הכי פסק הרמב"ם בדיעבד דכשירה עבודתו שהרי ידוע לו שלא הסיח דעתו והבעיא דלא אפשיטא בסתמא היא. ומאי דמייתי הכא עוד בענין קידוש ובפלוגתא דר' יוחנן ור' חייא בר יוסף מבואר הוא בפנים וכעין דשקיל וטרי בזבחים שם לקמן ואין להאריך:

וצריך לקדש ידיו ורגליו מן הכיור המשוקע במים זה היה קידם שעשה בן קטן מוכני לכיור ומכאן ואילך לא היו צריכין לשקע אותו במים כך הוא לפירוש הרמב"ם ז"ל ולדעתו בחבורו. ועיין לקמן בפ"ג במתני' בן קטין וכו' ושם יתבאר בס"ד:

מן מה דתנינן מעשה שהיו שנים שוין ורצין וכו'. בבבלי ריש פרקין מציין על הא דקתני ובזמן שהן מרובין וכו' אמר רב פפא פשיטא לי ד' אמות דארעא לא רצין ועולין בכבש תנן וכו' משמע דמרישא דמתני' שפיר שמעינן נמי להא והאי תלמודא דדייק מסיפא אפשר משום דמרישא איכא למידחי דה"ק ובזמן שהן מרובין רצין ועולין היינו שהיו רוצין להיות עולין בכבש וכל הקודם לתוך ד' אמות של הכבש זכה אבל מהא דקתני מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש משמע שכבר היו שוין במרוצתן על הכבש וכל א' וא' רצה לקדם לתוך ד' אמות של המזבח א"כ הדא אמרה וכו':

מהו אין מונין כל עיקר וכו'. עי' לעיל ריש פרקין מה שנתבאר מזה:

מן מה דתני מי שזכה בקטורת וכו' דברי ר' יהודה בתוספתא הן ומייתי לה נמי בבבלי פרקין דף כה ר' יהודה אומר לא היה פייס למחתה אלא כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה. והכא גריס לזה שעל ימינו ולדייק שלימין היה הפייס מהלך ודחי לה כמבואר בפנים. ומיהו משמע מהכא וכן מהתם דרבנן נמי ס"ל שלא היה פייס למחתה ולא פליגי עליה דר' יהודה אלא בהא דקאמר בדעת הכהן תליא מילתא. וכ"כ התו' שם ד"ה ת"ש וכו' דרבנן נמי מודו דאין חוזרין ומפיסין על המחתה אלא דהעומד לימינו זוכה מכח הפייס ושמעינן מיהת דזה היה בפייס השלישי של פייס הקטורת ומשום הכי יש לעיין על הא דכתב הרמב"ם בפ"ד מהל' תמידין בהל' ה' ד' פייסות היו מפיסין בכל יום בשחרית הפייס הראשון מי תורם את המזבח הפיסו וזכה מי שזכה לתרום והוא מסדר את המערכה והוא מעלה שני גזרי עצים למזבח והוא מכניס מחתה מלאה אש מן המזבח החיצון למזבח הזהב להקטיר עליה קטורת. וזה לכאורה דלא כמשמעות הסוגיא שהזוכה במחתה מן בני פייס השלישי הוא שהיה. וראיתי להתי"ט שהרגיש בזה בפ"ה ממס' תמיד במשנה ה' מי שזכה במחתה כו' וכתב ואיני יודע מנין לו להרמב"ם שבפ"ד מהל' תמידין כתב שמי שזכה בתרומת הדשן והוא הפייס הראשון הוא המכניס המחתה הזאת וכן הניח הלח"מ זה בצ"ע. ונראה לומר שהרמב"ם למד זה ממה דגרסינן התם לקמן בפ"ג דף לג בסדר המערכה מערכה גדולה קודמת למערכה שניה של קטורת וכו' ומדייק שם מנא לן דתניא וכו' רבינא אמר הואיל והתחיל במערכה גומר. שמעינן מסבריה דרבינא מיהת דהמסדר המערכה הוא שגומר כל השייך להמערכה. ומכיון שהוא המעריך ג"כ למערכה שניה על מזבח החיצון שהיא להכניס ממנה גחלים

למזבח הפנימי לקטורת הוא בעצמו הגומר ומכניס המחתה והוא ז"ל מפרש דודאי לא פליגי רבנן עליה דר' יהודה בזה דסבר שלא היה פייס למחתה דא"כ נפישו להו פייסות לדידן דלא ס"ל כר"א בן יעקב שאומר המעלה אברים לכבש הוא מעלה אותן למזבח ואנן לא גמירי אלא ד' פייסות ומיהו בהא פליגי דלא סבירא להו שהזוכה במחתה הוא מהפייס השלישי אלא מכיון דקאמר רבינא שהמתחיל במערכה גומר האי נמי מענין סדור המערכה ומי שזכה בפייס הראשון הוא הגומר:

מלמד שהיתה טומאה קשה להן משפיכות דמים לגנאי זהו כדמסיק שם בדף כג שפיכות דמים הוא דזל וטהרת כלים כדקיימא קיימא וזהו לגנאי דטהרת כלים כדקיימא קיימא ובשפיכות דמים מזלזלין:

אמר ר' יוחנן ולמה היה נכנס לקטורת שני פעמים וכו'. למאי שבארתי לזה בפנים ולפי המבואר בדבור דלעיל תמצא דלא צריך לפרש דר"י ור"ל דהכא פליגי בפלוגתא דאבא שאול ורבנן בענין הפסקה בין הטבת הנרות אלא דכ"ע כרבנן ס"ל ולר' יוחנן נמי בקטורת מפסיק להו אלא דקא יהיב טעמא כדי לעשות פומפי לדבר דאי מקרא ה"א כאבא שאול עובר להיטיב ומקטיר ור"ל אמר דבר תורה הוא וכדדרשו רבנן. וזה אחד מן החליפין המצוין מן הש"ס הזה לש"ס דהתם דבדף ל"ג שם גרסינן איפכא דר"ל הוא דס"ל למה מטיבין וחוזרין ומטיבין כדי להרגיש כל העזרה כולה ור' יוחנן קאמר דנלמד מהכתוב בבקר בבקר חלקהו לשני בקרים ומיהו איכא למימר דתרווייהו כרבנן ס"ל וכדפרישית:

הלכה ב

הפייס השני מי שוחט מי זורק. הר"ב פי' בכאן מי שעלה בו החשבון זכה והוא הזורק והסומך לו שוחט וכו' וזה ראה להרמב"ם כאן בפי' המשנה ונראה שחזר בו בריש פ"ג דתמיד ולא פי' כן והעיקר הוא כדעתו ז"ל בחיבורו בפ"ד מהל' תמידין בהלכה ו' שביאר הפייס השני וכתב וזה שיצא בפייס ראשון הוא שוחט תמיד של שחר והשני שהוא עומד בצדו הוא מקבל את דם התמיד וזורקו וכו' כמו שביארתי בפנים ודע שתמצא כאן תשעה כהנים מהחמישי המתחיל להעלות איברי התמיד להכבש ואילך וזהו ששנינו לקמן תמיד קרב בתשעה וכו' והרמב"ם בחיבורו בפ' ששי מהל' מעשה הקרבנות דקחשיב שם כהאי מתני' דלקמן לתמיד ולאיל ולפר כתב בהל' יז נמצאת למד שהכבש או העז מוליכין אותו שמנה למזבח וכו' ומשום דהתם לא מיירי אלא במעשה שאר הקרבנות ולא בתמיד ולפיכך לא קחשיב שם חביתין שלא היו כ"א עם התמיד בכל יום. והיו קריבין בין הסלת לבין הנסכים כדשנינן בברייתא דסדר המערכה וכ"כ בפרק ששי מהל' תמידין כהאי ברייתא מלבד דבהפסקה בין הטבת חמש נרות לבין הטבת שתי נרות לא פסק

כהאי ברייתא דהאי אליבא דאבא שאול מיתניא כדקאמר אביי מסדר וכו' ואליבא דאבא שאול דס"ל בדם התמיד מפסיק להו ולאחר הטבת כל הנרות מקטיר קטורת וכדמפרש טעמיה בפ"ק דף טו דכתיב בבקר בבקר בהיטיבו את הנרות והדר יקטירנה והוא ז"ל פסק כרבנן בזה כדכתב בפ"ו שם בהל' ג' וד' דבקטורת מפסיק להו וכדדרשי רבנן שם דה"ק רחמנא בעידן הטבה תהא מקטר קטורת ועיין בדבור דלקמן:

מנין לדישון מזבח הפנימי ר' פדת וכו'. בפ"ג דמעילה תנן דישון מזבח הפנימי והמנורה לא נהנין ולא מועלין והאי לא נהנין מדאורייתא היא דיליף לה מקרא וכן התם בדף יב מפיק לה מקרא וטעמא דלא מועלין דלא כתיב ושמו כדכתיב אצל דישון מזבח החיצון: אל מקום טהור שיהא מקומו טהור מהאי קרא דכתיב אצל הוצאת הדשן נלמד ששאר הדשן כולו אסור בהנאה ומקרא דשמו אצל המזבח נלמד דתרומת הדשן אסור בהנאה כדאמרינן במעילה שם ובכמה מקומות בש"ס והרי מכאן ראיה לדברי הרמב"ם בסוף פ"ב מהל' תמידין שכתב שאסור ליהנות בהונאת הדשן והשיג הראב"ד וכתב שאין מעילה אלא בתרומת הדשן. ועיין בכ"מ מה שהביא בשם הר"י קורקוס לתרץ שלמד מההיא דנהנה מאפר של תפוח וכו' ומשם יש לדחות דעדיין על המזבח הוא אלא דמכאן הוא נלמד וכדאמרן:

קטרת שכבת הוממה וכו'. הכי אמר נמי ר' ינאי במנחות פ' הקומץ רבה בדף כו ע"ב קטורת שפקעה מעל גבי המזבח אפילו קרטין שבה אין מחזירין אותן וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהלכות תמידין בהל' כ. ודין פתילה ושמן מבואר הוא שם פ' שתי מדות דף פ"ח שצריך לדשן השמן והפתילה וג"כ הרמב"ם שם בהל' י"ב ובענין חצי לוג לכל נר הביא שם סתם כדקאמר בגמרא שם דף פט ושיערו רבנן חצי לוג מאורתא עד צפרא והתוס' שם ד"ה ושיערו וכו' מביאין להא דהכא שבימות הקיץ היו עושין פתילה גסה ובימות החורף פתילה דקה כלומר דאף שלא היו חוששין לשמן המשתייר כלום וכדכתבו מתחלה מ"מ כל כמה דאפשר לתקוני מתקנינן שלא ילך השמן לאיבוד והרי הוא קודש:

תמיד דר"ש איש המצפה היא. הכי בעי נמי למימר התם מעיקרא בפ"ק דף יד ואקשי עלה כדפרישית בהא דקאמר ולא וכו' וקאמר שם ר' יוחנן מאן תנא סדר יומא ר"ש איש המצפה היא וכן בהא דקאמר מדות דר' אליעזר בן יעקב היא שקיל וטרי התם בדף טז ומאן דקאמר הכא ולא כולה וכו' ס"ל כהאי דבעי לאוקי האי דמדות כרבי יהודה א"נ כהאי דמשני רב אדא התם האי לשכה אקצויי מקצי וכו' ע"ש:

תיפתר שהיתה השבת וכו'. הכי נמי מפרק לה רב שמואל בר יצחק בבבלי פרקין דף כו הב"ע בשבת הואיל ומשמרות מתחדשות וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' תמידין בהל' ט'

בשבת שיש שם תמידין ומוספין ושני בזיכי לבונה וכו' וכל שזכה בעבודה מעבודות התמיד של שחר הוא זוכה בה בשני כבשי מוסף והמשמר האחר שנכנס בשבת מפיסין פייסות אחרות לתמיד של בין הערבים ואם שלא ביאר בכאן מי הוא המקטיר בזיכי לבונה והרי לא היה זה בפייס של שחרית אלא דממילא נשמע שמי שמקריב הסלת ממנחת מוספין אומר לזה שבצידו להקטיר הבזיכין שקרב בין הסלת לבין נסכי היין כמה שכתב לקמן בפ' ששי בהל' יא בשבת מקטירין שני בזיכי לבונה עם המוספין קודם נסכי היין של המוספין וכסדר הנשנה בסידור המערכה בדף לג מנחה קודם לחביתין וחביתין לנסכים ונסכין למוספין ומוספין לבזיכין ובענין מה שדקדק הכ"מ בזה עי' לקמן ד"ה בזיכין ויין מי קודם:

לא גזרו על שר גזירין בשחרית. היינו שלא צריך שני כהנים מיוחדים לאותן שני ליין והיין קודם לשמן שמן קודם למלח וכו'. ואם הגי' היתה לפניהם לבונה קודם ליין היין הברייתא דמייתי הכא ובודאי במנחת יחיד מיירי כמשמעות הברייתא וכדמפרש לה הכא א"כ אין גזירין אלא בתמיד של בין הערבים ובשחרית המסדר המערכה הוא המעלה שני גיזרי עצים וזה עשה הכל מי שזכה בתרומת הדשן בפייס ראשון כמו שהבאתי לעיל בהלכה ב' ד"ה מן מה דתני מי שזכה וכו' והכא לא מסיק טעמא ומקשי עלה ר' שמי למה גזרו על שני גזירין בין הערבים ולא גזרו בשחרית ובבבלי פרקין דף כו ע"ב יליף לה רשב"י מקרא דשל בין הערבים טעון שני גזירין בשני כהנים דכתיב וערכו עצים אם אינו ענין לתמיד של שחר דכתיב ובער עליה הכהן עצים בבקר בבקר תנהו ענין לתמיד של בין הערבים וכו' ומהאי ברייתא גופה למד הרמב"ם לומר שאותו כהן המסדר המערכה שחרית הוא המעלה שני גיזרין כדכתב בפ"ד מתמידין ומ"ש שם שהוא הזוכה ג"כ במחתה של קטורת כבר בארתי לעיל שם מהיכן למד לומר כן וע' בדבור דלקמן:

שלשה עשר זוכין בו ותני עלה וכו'. והיינו תני ר' חייא בבבלי שם פעמים בי"ד וכו' ומסיים התם והתניא שבעה עשר ההוא דלא כר"א בן יעקב אלא כר' יהודה כך היא גי' רש"י ז"ל ועל גי' הספרים הישנים דלא כר"א בן יעקב ודלא כר' יהודה הקשה רש"י דאי שמעינן ליה לר' יהודה דלא היה פייס למחתה לא שמעינן ליה דאמר לא היה כהן למחתה אלא הרי הוא אומר כהן שזכה בקטורת אומר לזה שעומד אצלו זכה עמי במחתה וכו' והתוס' שם רצו לתרץ קושיא זו דפשיטא ליה להש"ס די"ז דקאמר היינו אותן שזוכין ע"י פייס קאמר וכו' ומיישבין שם הגי' ודלא כר' יהודה דהא דתניא י"ז פי' בכל בקר היה י"ז לכל הפחות ולא משכחת לה אא"כ חשבת כל הכהנים הזוכין בכל הפייסות דהיינו י"ג הזוכין בתמיד וחד בתרומת הדשן וחד המעלה איברים מכבש למזבח ותרי

דקטורת ודמחתה הרי י"ז והיינו דלא כראב"י ודלא כר' יהודה דלר"א בן יעקב בציר להו חד דמעלה אברים מכבש למזבח ולר' יהודה בציר להו חד דמחתה עכ"ד ליישב הגי' הישנה ולמאי שנתבאר והוזכר בדיבור דלעיל דלדעת האומר דאותו שזכה בתרומת הדשן הוא הזוכה במחתה א"כ אף אם נימא דלא כר' יהודה אכתי בציר להו חד דמחתה.

וע"כ לומר דגי' הרמב"ם כגי' רש"י וכפירושו דלא משכחת לה י"ז אלא כר' יהודה:

מאן דאמר קודם לנסכים קודם לנסכי יין וכו'. ולא פליגי וכך הוא נשנה בסדר המערכה של כל יום וכן ביום שיש בו מוסף מנחת סלת של תמיד קודם לחביתין וחביתין קודם לנסך יין של תמיד ונסכין למוספין ומוספין לבזיכין וכפי שהוזכר לעיל בד"ה תפתר שהיתה שבת ומפרש ואזיל דטעמא דסולת קודם לחביתין אעפ"י ששניהם לאשים זה קרבן יחיד וזה קרבן צבור וכו':

בזיכין ויין מי קודם ולא מתניתא היא וכו'. בברייתא דסידור המערכה לא נשנה מי הקודם ועוד דסידור המערכה הכל בקרבן צבור מיירי והברייתא על כרחך בקרבן יחיד מיירי וכדדחי להא דבעי למיפשט מברייתא דלבונה קודם ליין דהתם בקרבן יחיד הוא דמיירי ובעיא דילן בבזיכי לבונה של שבת וניסוך היין של מוסף מי קודם דתרווייהו קרבן צבור אלא שזה תדיר וזה לאשים והי מינייהו עדיף וכדפרישית בפנים ולכאורה מדמינן להא לבעיא דבעיא בזבחים דף פט ע"ב תדיר ומקודש איזה מהן קודם וכפי' רש"י ז"ל בפי' הב' עולת מוספי ר"ח ופר העדה עומדים זה תדיר וזה מקודש דתרווייהו ג"כ קרבן צבור הם אלא שפר העדה מקודש שמכפר ועולת מוספין תדיר והי מינייהו קדים וה"ה הכא נסך יין תדיר ובזיכי לבונה מקודש שהן לאשים והיין לספלים והי מינייהו קדים וכמו דהתם בעיא דלא אפשיעא היא וא"כ איזה מהן שירצה יקדים וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ט מהל' תמידין בהל' ב' היה לפניו תדיר ומקודש יקדים מהן איזו שירצה והשתא ה"ה הכא מכיון דבעיא דלא אפשיטא היא יקדים מהן איזו שירצה והוא ז"ל לא פסק כן בפ"ו בהל' יא והבאתי לעיל ד"ה תיפתר וכו' שכתב בשבת מקטירין את שני בזיכי לבונה עם המוספין קודם ניסוך היין של מוספין והכ"מ כתב שם על זה דצריך לימוד מניין לו שהיה קודם לנסוך היין ולפי הנראה לכאורה דדמיא לבעיא דתדיר ומקודש כדאמרן קשיא טפי מאי שנא האי מהאי וה"נ בעיא דלא אפשיטא היא. וטרחתי אחר הברייתא דמייתי הכא לבונה קודם ליין ולא מצאתיה כלשון הזה אלא דבתוספתא דזבחים פ"י כד היא שנוייה מנחת האיש קודם למנחת האשה מנחת חטים קודם למנחת שעורין מנחה קודמת כאן ראיה לבזיכין וליין של שבת וכדדחי להה הכא ואפשר לומר דמהאי גופה למד הרמב"ם לדברים מדחזינן דבקרבן יחיד הלבונה קודם ליין ואע"ג דהיין לעולם הוא

בא עם המנחה והלבונה לא בכל מנחה היא נוהגת וכדשנינו בפ"ה דמנחות יש טעונות שמן ולבונה שמן ולא לבונה לא שמן ולא לבונה וכו' וא"כ מסתברא דהיין נקרא תדיר לגבי לבונה ואפ"ה לבונה קודמת אלמא דטעמא דלאשים טפי עדיף מתדיר הוא ולא דמיא לתדיר ומקודש דהתם לא עדיף ענין ההקרבה טפי אלא דהקרבן הוא מקודש מכיון דמכפר ושאני הכא דההקרבה גופה חשיבא טפי דהיא לאשים והיין אינו אלא לספלים והשתא כמו בהיכא דשניהם קרבן יחיד הן הלבונה קודמת מטעמא דלאשים טפי עדיף ה"ה נמי הכא דתרווייהו קרבן צבור הן הבזיכין קודמין מהאי טעמא והא דלא פשיט לה הכא כן משום דקאמר בפשיטות ולא מתני' היא דחי לה דמאי קאמרת בפשיטות דמתני' היא דהתם בקרבן יחיד מיתניא אבל לפי האמת יש ללמוד כן מהאי ברייתא וכסברא שכתבנו וזהו דעתו של הרמב"ם ז"ל כך נ"ל:

הלכה ג

מתניתה אמרה כן שוכה בקטורת וכו' עי' לעיל בהלכה ב' ד"ה מן מה דתני מי שזכה בקטורת מה שנתבאר מזה בס"ד:

הלכה ד

במה דברים אמורים בקרבנות צבור וכו' עי' לקמן סוף פרקין מה שיתבאר מזה בס"ד:

אמר ר"ע כל ששמועו מרובה וכו'. התוס' בסוכה דף ה' הביאו לברייתא דת"כ. זו וכדפרישית וע"ש:

והלא בבן בקר הכתוב מדבר וכו' כעין דמתרץ לה עילא בר ישמעאל בשם ר' אלעזר ה"נ גריס התם בדף כז קשיא ליה לר' אלעזר האי בבן בקר כתיב וניחא ליה על העצים אשר על האש וכו' איזהו דבר שנאמר בו אש ועצים ומזבח הוי אומר זה טלה וכדפרישית בפנים להא דהכא ולא ניחא ליה לשנויי כדמשני שמעון בר בא וכו' דיליף עריכה עריכה מפ' דאבתרה משום דהתם בעולת יחיד משתעי אבל רישיה דפרשה אע"ג דנמי בעולת יחיד מישתעי מ"מ מדכתיב כאן עצים ואש ומזבח על כרחך לרמז על התמיד בא דטעון ששה: **מכאן לפרו של יחיד שיהא קרב בששה**. לאו דוקא בששה אלא הואיל ונרמז כאן בהכתוב ששה ובפר היחיד משתעי למדין אנו לחלק בין פרו של יחיד לפר צבור דלא בעינן בפר היחיד כ"ד כהנים כמו בשל צבור. אלא או בפחות או ביותר. ושמעינן מיהת דגם בקרבן יחיד היה פייס ומי שזכה זכה ראשון בעבודה ראשונה ואח"כ העומדים אצלו בשאר עבודות וכמו בקרבן צבור אלא שהולכת האברים לא היה צריך כל כך כהנים כמו בקרבן צבור וזהו כמו שפי' הרמב"ם בפי' המשנה להא דקתני אם רצה להקריב מקריב ענייננו הוא שיכול להקריב באיזו ענין שירצה פחות מאלו או יתר על אל וכן בחיבורו

בפ' ששי מהל' מעשה הקרבנות בהל' י"ט ביאר זה שכתב אבל עולת היחיד אם רוצה להוליך נתחיה בפחות מאלו או ביותר מוליכין. א"כ אין חלוק בין עולת יחיד לבין עולת הצבור אלא בענין הולכת אברים. וכן פירשתי במתני' ומשמע דאלו בשחר עבודות היה פייס גם בקרבן יחיד ולעבודה ראשונה כדאמרינן לעיל. ורש"י ז"ל פי' אם רצה להקריב כהן יחיד את הכל ובלא פייס ודקדק התי"ט וכתב קשיא לי אמאי לא חיישינן דאתי לאנצויי ושיבואו ע"י כן לסכנה. ולי קשיא טפי דהא רש"י בעצמו לא רצה לפרש כן בריש מכלתין בהא דקאמר ואימא כפרה דקרבנות וכו' וכפירש"י כגון קרבנות יחיד דכתיב בהן בכמה מקומות וכפר עליו הכהן ועלה קאמר מי ידעינן הי כהן מתרמי דבעי ליה פרישה ופי' והלא ע"י פייס היו עובדין כדאמרינן לקמן. וזה צ"ע לפירושו דמפרש כאן בלא פיוס וע"כ בלא פיוס כלל הוא דקאמר דהרי כל פייס לא היה לכל עבודה ועבודה אלא לעבודה הראשונה היו מפיסין ומי שזכה אחיו הכהנים נמשכין עמו כדמסקינן לעיל בדף כה ע"ב. וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מהל' תמידין בהל' ז' ע"ש:

הדרן עלך פרק בראשונה

פרק ג

הלכה ב

(**שם**) **אמר להן הממונה**. ר' אמי מל על פום נשיא וכו'. כך הוא בריש פ"ב דר"ה. ומשמע מהכא דאף הנשים נאמנות בכה"ג וה"ז דומה למאי דאמרינן בפ' עשרה יוחסין שלשה נאמנים לאלתר חיה וכו'. ועי' שם בהלכה ב' שכתבתי בשם הר"ן דעיקר טעמא משם שעל הרוב אי אפשר בלאו הכי והלכך כל שבא עד אחד ומכחישה אפילו לאחר שהעידה אינה נאמנת וא"כ ה"ה כאן באין עד אפילו אחד שמכחישה מיירי:

מאור הלבנה מתמר ועולה וכו'. בבבלי דף כח מקשה כמו כך ומי מיחלף והתניא רבי אומר אינו דומה תמור של לבנה לתמור של חמה וכו' ומפרק יום המעונן הוה וה"נ צ"ל כן שע"י טעות אירע כך והש"ס קיצר כאן:

עד כדון דהוה סופיה דירחא וכו'. כדפרישית שבא לפרש דתרי עובדי הוו וטפי ניחא לפרש כן לפי נוסחא דהכא במתני' והורידו הכהן לבית הטבילה כמו שביארתי במתני' ונראה דמכאן למד הרמב"ם לומר כן בפי' המשנה שכתב על המתני' וז"ל ידוע כי הלבנה אינה עולה מן המזרח אלא אחר חצות החודש ואמרו עלה מאור הלבנה ואירע בסוף חודש משאר חדשי השנה ואירע בליל צום כפור ג"כ פעם אחרת ודימו שהאיר המזרח ושחטו את התמיד והוא כלל בכאן שתי המעשים ואומר פעם אחת כלומר זולת ליל יום

צום כפור עלה מאור הלבנה מחובר למה שאירע ליל צום כפור ועוד יתבאר כי כ"ג טובל ושוחט התמיד בצום כפור וכאשר נפסל התמיד כמו שזכר מפני שנשחט בלילה נצרך טבילה אחרת ושחט את התמיד עכ"ל. מבואר הוא שפי' לפי הא דקאמר כאן עד כדון וכו' וכפי נסחא דהכא במתני והורידו וכו' דמכיון דאין נ"מ לדינא אלא בענין פירושא דמתני' תפס פירושא דהאי ש"ס וכפי הנוסחא במתני' שהיה לפניו וכן ציין רש"י במתני' והורידו וכו'. ועוד משום דקשיא לפי פירושא דהתם דקאמר שחטו את התמיד אימת אילימא בשאר ימות השנה לא סגיא דלאו כ"ג אלא ביה"כ מאור הלבנה מי איכא ה"ק וביה"כ כי אמר הרואה ברק ברקאי הורידו כ"ג לבית הטבילה ולכי פשטות הסוגיא משמע דהורידו וכו' מילתא באפי נפשיה היא כדפירש"י ז"ל וא"כ לא אירע שום טעות מעולם בליל יה"כ אלא באחד מסוף שאר החדשים והדרא הקושיא למה הוצרכו לכך ביה"כ עד שיאמר ברקאי ודוחק לפרש דחששו שמא ביה"כ יארע טעות אחר כיוצא בו כדכתב הר"ב דזה אין במשמעות הסוגיא אלא דמשמע דמילתא באפי נפשיה לגמרי הוא ויותר היה נוח לומר דהאי וביה"כ כי אמר ברק ברקאי וכו' דה"פ וביה"כ כי אמר אז הוא שהורידו ומפני שגם ביה"כ אירע להם טעות שדימו שהאיר המזרח והיה פי' זה קרוב להא דקאמר הכא הוה רישיה כלומר שאירע ג"כ טעות ברישיה דירחא שהוא יה"כ ולפיכך שוב לא הורידו כ"ג לבית הטבילה ביה"כ אחר עד כי אמר ברק ברקאי אלא למאי שביארתי הנכון הוא שפירושים מתחלפים הם לפי שנוי הנוסחאות במתני' שאלו את בן זומא מה מקום לטבילה זו וכו'. הכא דלא מייתי אלא רישא דהתוספתא א"כ שפיר הוא דקאמר לא סוף דבר לעבודה וכו' שהק"ו שייך אף בנכנס שלא לעבודה ואפילו לדברי התוס' בריש דבריהם בדף ל' בד"ה ומה המשנה וכו' דהק"ו אינו אלא בהנכנס לעבודה מ"מ אף שלא לעבודה מיהת מדרבנן צריך טבילה כדכתבו שם דגזרינן שמא יעבוד דאלו לדברי ר' יהודה בתוספתא ומייתי ליה התם וכן הכא בהלכה דלקמן א"כ בנכנס לעבודה גופיה אינו אלא מדרבנן בעלמא כדקאמר סרך טבילה היא זו שמא טומאה ישנה בידו ויזכור ויפרוש והיכי נגזור שלא לעבודה ומיהו יש סברא לכאן ולכאן. והלכך לא קאמר התם דהאי דאיכא בינייהו בין בן זומא לר' יהודה וכמו שביארתי מזה לעיל בפ"ק בהלכה ג' ע"ש ד"ה איכן היו מעמידין אותו ותמצא מבואר הכל בס"ד:

הלכה ג

אמר ר' שמי וכיני וכו'. מכאן נראה סייעתא לפירש"י דף הנזכר ומה המשנה מקודש לקודש כ"ג בחמש עבודות ביה"כ המשתנות מחוץ לפנים וכו' ששני המקומות קודש ובת"י דקדקו על זה וכתבו וקשה והא היינו דמסיק בתר הכי ממקום שענוש כרת וכו'

ותרי זימני למה לי על כן נראה לרבי דמקדש לקדש היינו שמשנה מבגדי קודש לבגדי קודש מבגדי זהב לבגדי לבן. ולמאי דקאמר הכא ניחא דאלו ממקום קודש למקום קודש בלחוד אין זה מדין ק"ו כמבואר היטב בפנים להא דפריך לא צורכה וכו' והלכך צריך ע"כ למיהדר ולומר ממקום שענוש כרת וכו' וכדקאמר ר' שמי דזהו מדין ק"ו ואיפכא ליכא למידק ולימא הא בלחוד דזה הוה קשה ג"כ לפי' הת"י אלא דה"ק ומה המשנה ממקום קדש לקדש וכו' ואת"ל דאין זה ק"ו וכדפרישית בפנים אכתי איכא ק"ו לממקום שאינו ענוש כרת וכו' מכאן דשניהם ענוש כרת הן וכמבואר בפנים:

עד כמה הוא שיעור השתחויה וכו'. הכא מפרש כדקאמר בבבלי פ"ב דשבועות והכא בפ"ב שם בהל' ג' גריס ר' סימון בשם ריב"ל עד כדי שאילת שלום בין אדם לחבירו וכו' עד כדי שאילת שלום בין תלמיד לרב. וע"כ דהא דהתם ודהכא אידי ואידי חד שיעורא הוא כי היכי דלא לפלגו הסוגיות אהדדי ולחד מ"ד גופיה. תני אמר ר' יהודה וכו'. עיין לעיל ד"ה שאלו את בן זומא ובמקום המצויין שם:

מה חלוק ר' יהודה על טבילת סרך וכו'. כעין זה שקיל וטרי הש"ס לעיל אליבא דר' יהודה בסוף פ"ג דברכות אם יש שם טומאה קלה לחול אצל טומאה חמורה וכו' ונשתנית שם הסוגיא במקצת ולפי הענין ועי' במה שמבואר שם מזה:

הלכה ד

מאן דאמר נסוחה מגליינא. פירשתי בפנים ב' פירושים בזה ויש לפרש עוד נסוחה מגליינא מלשון ליחה סרוחה ומוגלא וזה קרוב למשמעות הפסוק שהביא שאמר אליהוא מחומר קורצתי גם אני ויהיה פירוש הכתוב קרץ מצפון בא זה הסרוח והבזוי בא:

הלכה ה

כתיב בבקר בתמיד וכו'. כפי אשר הגהתי בפנים הוא הנכון ומוכרח וחילוף השיטות שכיח הרבה והרבה בספרי הדפוס מהש"ס הזה אשר לא עבר בה איש ולא יישב אדם. ובענין דשקיל וטרי הכא בעצים ובקטורת מי מהן קודם וזהו בשני גיזרי עצים דבבקר בבקר דעצים עלייהו קאי כמפרש בפ' דלעיל. והתם בדף לג בפירושא דסדר המערכה קאמר שני גיזרי עצים קודם לדישון מזבח הפנימי אע"ג דהכא כתיב בבקר בבקר והכא כתיב בבקר בבקר אפ"ה מכשיר עדיף וכו'. ופירש"י ז"ל והכא כתיב בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה קאי למדרשיה אדישון פנימי ואהטבה ואקטורת כדכתיב יקטירנה ואין קטורת אלא לאחר דישון עכ"ל וזה קרוב למאי דאמר הכא דבבקר בבקר דכתיב בקטורת ואין יודע איזה מהן יוקדם אלא מדחזינן מי מכשיר וכו' וכדמסיק ר' הילא וא"כ ממילא שמעינן נמי דסידור שני גיזרי עצים קודם לדישון הפנימי דהא אין קטורת אלא

לאחר דישון. וראיתי בת"י ד"ה אפ"ה מכשיר עדיף שכתבו דסברא היא שהאיך יעשה כל המצוה אם לא יתקן מכשירים תחלה. ועוד שבלא גחלים לא יוכלו להקטיר אבל בלא דישון יוכלו להקטיר עכ"ל וזה קשה דהא בהדיא אמר הכא לעיל בפ"ב בהלכה ג' מנין לדישון מזבח הפנימי והזה עליו והקטיר מה הזייה בגופו אף הקטרה בגופו. והנכון כפירש"י ז"ל וכדמשמע מהכא והאי ועוד שכתוב בת"י לשון יתר הוא ואינו מדויק:

תני אמר רבי יהודה עששות של ברזל היו מרתיחין וכו'. הכא מדייק עלה והלא מכבה הוא וכדאסיק הקושיא לא כן סבר מימר ר' יוסי ור"ש וכו' וכדפרישית דהא שמעינן לר' יהודה דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה מחייב עלה וכדאמר בשבת שם ובכמה מקומות ומשני הכא דר' יהודה ס"ל אין תולדת האש כאש ואין כאן משום מכבה ומשמע דאיירי אפילו אם היה שייך בהן כיבוי. והיינו שעדיין מרותחין הן אפ"ה מכיון שאינן אלא תולדות אש לית כאן כיבוי ולרבנן ס"ל תולדת אש כאש והלכך לדידהו אסור בעששות של ברזל. והתם בדף ל"ד ע"ב מדייק בענין אחר דקאמר והלא מצרף הוא אמר רב ביבי שלא הגיעו לצירוף ופירש"י ז"ל כבר היה מצונן במקצת אביי אמר אפילו תימא שהגיעו לצירוף דבר שאינו מתכוין מותר. ופריך מי אמר אביי הכי אליבא דר' יהודה והתניא בשר ערלתו ואפילו במקום שיש שם בהרת יקוץ והוינן בה קרא למה לי ואמר אביי לא נצרכה אלא לר' יהודה דאמר דבר שאינו מתכוין אסור הני מילי בכל התורה כולה אבל הכא צירוף דרבנן הוא כך היא גירסת רש"י ז"ל. ולא גריס ואין שבות במקדש דהא תלא טעמא באין מתכוין והתו' שם מקיימי לגי' הספרים דגרסי ואין שבות במקדש ופירשו דאביי אמר אפילו תימא בשהגיע לצירוף דבר שאינו מתכוין מותר והיינו מן התורה ואע"ג דמדרבנן אסור אין שבות במקדש. ופריך מי אמר אביי דדבר שאינו מתכוין לא מיתסר אלא מדרבנן והתניא וכו'. ומדאיצטריך קרא ש"מ דדבר שאינו מתכוין אסור מדאורייתא ומשני הני מילי' בכל התורה כולה. אבל הכא פי' בשבת דכתיב בה מלאכת מחשבת בעינן שיחשב לעשות מלאכה שהוא עושה הלכך צירוף דהכא הוי בלא מתכוין דרבנן ואין שבות במקדש. וזה לשון הרמב"ם בפ"ב מהל' עבודת יה"כ בהלכה ד' בענין זה היה הכ"ג זקן או חולה מלבנין עששיות של ברזל באש מבערב ולמחר מטילין אותן במים כדי להפיג צינתן שאין שבות במקדש או מערבין מים חמין במי המקוה עד שתפיג צינתן. הנה הוא ז"ל גורס כגי' התוס' וכשיטתם והלח"מ כתב כאן ותימא דלפי' התוס' לר' יהודה דבר שאינו מתכוין בשבת אסור מדרבנן ולר"ש מותר גמור וכיון דרבינו ז"ל פסק כר"ש בפ"א מהל' שבת דדבר שאינו מתכוין מותר א"כ הכא נמי ליכא איסורא כלל ולא שבות והיכי קאמר ואין שבות במקדש. ובפ' כירה גבי מיחם הקשו בכה"ג והלא

מצרף ותירצו דאתי כר"ש משמע דלר"ש ליכא איסורא כלל ונראה דרבינו ז"ל מפרש דהך צירוף עששיות הוי פסיק רישיה וכו'. והאריך שם בענין זה עיין עליו ולדידי לא קשיא ליה הא כלל דנימא כהאי דוחקא מחמת קושיתו דמפרש דהך צירוף הוי פסיק רישיה והתוס' לא כתבו שם כן אלא בתחילה ולפלפל מההיא דכריתות ומסקו לבסוף וכתבו וי"ל דצירוף עששיות לא הוי פסיק רישיה ואפ"ה פריך שפיר מדמשני אביי ל"צ אלא לר' יהודה מכלל דלא שאני ליה בין מתכוין לשאינו מתכוין דאי שאני ליה אפי' כר"ש אתיא וכו' מ"מ מדמשני הכי מעיקרא מכלל דלר' יהודה אסור דבר שאינו מתכוין מדאורייתא אע"ג דלא הוי פסיק רישיה וא"כ העלו התוס' בעצמן דלא הוי פסיק רישיה ולא נאריך ביה דקושייתו מעיקרא ליתא שהרי כך כתב הרמב"ם בפ"א מהל' שבת בהל' ה' דברים המותרין לעשותן בשבת ובשעת עשייתן אפשר שתיעשה מלאכה בגללן ואפשר שלא תיעשה מלאכה אם לא נתכוין לאותה מלאכה ה"ז מותר. כיצד גורר אדם מטה וכסא וספסל וכו' דקדק הוא ז"ל וכתב דברים המותרין לעשותן בשבת דדוקא בכה"ג שהן מותרין לכתחלה לגמרי ואפילו מדרבנן ובשעת עשייתן וכו' כי לא מתכוין למלאכה שרי וא"כ הכא מאי אית לך וכי ס"ד דאותן עששיות החמין והגיעו לצירוף מותר לכתחלה להשימן בצוננין הלא מ"מ משום איסור כבוי יש כאן ומדרבנן מיהת אסור כדמשמע בבבלי פ' כירה דף מב גבי גחלת של מתכת בר"ה ונהי דלא מכוין לצירוף מדרבנן מיהת אסור ועל כרחך דאתינן לטעמא דאין שבות במקדש. ואי קשיא הא קשיא דהוא ז"ל פוסק כר' יהודה דברייתא וכסתמא דמתני' שכתב מלבנין עששיות של ברול או מערבין מים חמין והרי משמע דתנא דמתני' לא מודי לר' יהודה בעששיות כדקאמר הכא בהדיא דפליגי. ונהי דהא ל"ק דהא יש כאן משום מכבה וכדקאמר הכא והרי הוא ז"ל פוסק שם בשבת כר' יהודה בזה דמלאכה שאינה צריכה לגופה מיחייב עליה דזה דוקא כשהוא מכוין למלאכה אלא שאין צריך לתכלית של אותה מלאכה וא"כ הכא כי לא מכוין לצירוף שהיא תולדת המכבה כדכתב בפ' י"ב מהל' שבת בהל' ב' מדאורייתא שרי ומדרבנן מיהת אסור דהא מ"מ יש כאן איסור כיבוי אלא דאין שבות במקדש אבל במה שהוא פוסק כר' יהודה דברייתא וכסתמא דמתני' זה צריך ישוב וצ"ל דהוא ז"ל מפרש דנהי דמשמע מהכא דפליגי מ"מ הואיל ובש"ס הבבלי לא קאמר בהדיא דפליגי אפשר דמתני' נמי ס"ל דאו הא או הא עבדינן ואפי' תימא דפליגי י"ל דמדנקט הש"ס למילתיה דר' יהודה ושקיל וטרי אליביה ש"מ דהלכתא דאף בעששיות שרי וכדמסיק טעמא שאין שבות במקדש. ודע דמה שמקשין התוס' כאן מההיא דכירה דף מו דקאמר כל היכא דכי מיכוין איכא איסורא דאורייתא כי לא מכוין גזר ר"ש וכו'. וא"כ ר' יהודה

דפליג עליה אסר אפילו בכה"ג דכי מיכוין ליכא איסורא דאורייתא לכאורה יש לדחות קושיא זו דהא לא קאי התם האי מילתא כדמתיב רבא מהאי דמוכרי כסות וכו' והא הכא כי מיכוין איכא איסורא דאורייתא וכי לא מכוין שרי ר"ש. וא"כ איכא למימר דלא פליג ר' יהודה עליה דר"ש אלא בהיכא דכי קא מכוין איכא איסורא דאורייתא ויש ליישב ואין להאריך:

ויחם לו חמין. קושיא זו לכאורה יש לפרש דאליבא דר' יהודה בלחוד הוא דפריך ואמאי קאמר בעששות של ברזל ולא קאמר כתנא דמתני' שמחמין לו חמין מערב יה"כ וא"כ כי משני שלא יהו אומרים ראינו כ"ג טובל וכו' אפילו חמין לתוך צונן יש משום מראית העין דשאובין. ואיכא דס"ל הכי אלא דנראה מדקאמר טעמא דהדין תניא משמע דהדין תניא דמתני' הוא דקאמר ופריך ויחם לו חמין כלומר הכל חמין מערב יה"כ ומשני שלא יאמרו וכו' אבל חמין לתוך צונן מי מקוה שנשאר בה כשיעור אין כאן חשש כלל משום שאובין וכן מוכרח מדברי התוס' דתענית דף יג וכבר זכרתי מזה בפ"ג דברכות בהלכה ד' ד"ה מחמירין היו:

הלכה ו

מה טעמא דר"מ וכו'. למאי דפרישית הסוגיא בפנים היא מתפרשת כעין הסוגיא בבלי דף לא ע"ב אמרוה רבנן קמיה דרב פפא וכו' דרב פפא בעי לפרושי כדאמר הכא מעיקרא ואהדרי ליה רבנן כעין וקרוב למאי דמהדר ר' יודן לר' מנא הכא. והשאר מבואר הוא:

כלי שרת מאימתי הן קדישין וכו'. בבבלי דף יב מייתי ברייתא דתני בהדיא כל הכלים שעשה משה משיחתן מקדשתן מכאן ואילך עבודתן מחנכתן. ונראה דהך בעיא דהכא למאי דפריך התם בפ"ב דשבועות דף טו אימא לדורות אי בעי במשיחה אי בעי בעבודה וה"נ מספקא ליה הכא אבל התם מסיק לה דתלאן הכתוב בשירות וכ"כ הרמב"ם בפ"א מהל' כלי המקדש בהלכה יב לדורות כל הכלים כולן כיון שנשתמשו בהן במקדש במלאכתן נתקדשו שנאמר אשר ישרתו בם בקדש בשירות מתקדשים וא"כ אין מתקדשין מיד וכן ההוא דלעיל אבני קדש וכו' והאי דלקמן אבנים שחצבן וכו' אזלא כמ"ד הזמנה מלתא היא אבל בבבלי סנהדרין דף מח אפסיקא הלכתא כרבא דאמר הזמנה לאו מילתא היא. אחר כותבי ראיתי בספר המלחמות בפ"ק דסוכה בשמעתתא דסוכה ישנה וכו' בד"ה וב"ה לית להו דרב יהודה אמר רב וכו' שפלפל שם עם בעל המאור ז"ל והאריך בענין עשייה לשמה וע"ש שלבסוף כתב וז"ל ומצאתי בירושלמי פרק אמר להם הממונה וכו' עד בשם ר' יוסי במחלוקת פי' דס"ל כיון דהזמנה לאו מילתא היא ש"מ דלא בעינן לשמה בשל גבוה וכו' ובכל דבר שבקדושה כגון פלוגתא של כתיבת תפילין וכו' ולרבנן

הזמנה לאו מילתא היא ולא מיתפסי בקדושה וא"צ לשמן עד שיפרוט לך הכתוב כגון עשיית ציצית וכן ס"ת עכ"ל וזהו כמו שבארתי כאן:

הלכה ז

איזהו צפונו של מזבח וכו'. פלוגתא דברייתא זו עיקרה בזבחים דף כ' ומייתי לה נמי התם בפרקין דף לו. וממה שהבאתי ופירשתי במתני' בפנים וכן במתני' דלקמן תראה שהם דברי הרמב"ם בפ"ה מהל' בית הבחירה מהל' ט"ו וט"ז ונכונים דבריו דבהל' עבודת יה"כ בפ"ג בהל' ב' היכן היה מגריל וכו' ובפ"ד בהל' א' ופרו היה עומד בין האולם ולמזבח וא"צ להגיה כמו שהגיה הכ"מ והתוי"ט האריך בזה ופשטן של הדברים כך הם שהוא ז"ל פסק בכולי מילתא כרבי ומקום שחיטת קדשי קדשים שכתב בהלכות בית הבחירה שם הוא כמבואר כאן ובהתוספתא מקירו של המזבח צפוני ועד כותל העזרה המזרחי וזהו כנגד ז' אמות הצפונים שהמזבח אוכל בהן ועד בין האולם ולמזבח למערב וכמבואר הכל בפנים:

רב מפקיד לתלמידוי וכו'. ובבבלי פ' דלקמן דף מב גריס אליבא דרב דקאמר שחיטת פרה בזר פסולה וכן דעת הרמב"ם בפ"ג מהלכות פרה בהל' ב' שכתב והכהן עומד במזרח ופניו למערב שוחט בימינו וכו'. ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה הכא והתם טעמיה משום דהתם מסיק לה כרב דקאמר מתיב ר' יהושע בר אבא לסיועי לרב וכו' אשה מ"ט אלעזר ולא אשה זר נמי אלעזר ולא זר וה"נ מסיק הכא לקמן בפר ושעיר של יה"כ צריכין כהן:

הלכה ח

אף הוא עשה מוכני לכיור וכו'. פירשתי בפנים לב' הפירושים דרש"י והרמב"ם. ודברי הרמב"ם בהל' בית הבחירה בפ"ג בהל' יח הוא כפי' בהמשנה ובפ"ה מהל' ביאת המקדש בהלכה יד כתב מי כיור נפסלין בלינה כמו שביארנו וכיצד היו עושין משקעין אותו במי מקוה וכו' וכתב הכ"מ בהל' בית הבחירה שם נראה מדבריו האלה שהם כפירש"י והראב"ד. ואפשר שרבינו מפרש שני הפירושים וכאן כתב האחד ושם כתב האחר עכ"ל. ונראה שאין הדבר כן אלא דכך היא שהרי בין לפירושי' ובין לפירש"י ע"כ שמקודם שעשה בן קטין המוכני היה צריך ג"כ תיקון לשקע איתו כדי שלא יהו מימיו נפסלין בלינה א"כ לרש"י היו משקעין מקודם בחבל ותיקן בן קטין שיהא נוח לשקעו בגלגל ולהרמב"ם בתחלה היו משקעין אותו בחבל וזהו דבריו בפ"ה מביאת המקדש וכשעשה בן קטין המוכני לא היו צריכין לשקעו כלל כמבואר וזהו דבריו בבית הבחירה דשם קחשיב מה שעשו בני הגולה וכן מה שעשו אח"כ וזה פשוט:

אמת המים היתה מושכת לו מן העיטם והיו רגלי שבדרום וכו'. ובת"י דף לז מביאין להא דלקמן הים וכו' וגריס והיו רגלי השוורים פחותים כרמונים וגי' זו נכונה היא וצ"ל דגם כאן בכיור קאמר שהיה בו פחות כרמון כהא דלקמן גבי ים של שלמה שרגלי השוורים פחותים כרמונים כלומר בשסע וסדק מלא רמון:
הדרן עלך פרק אמר להם הממונה

פרק ד

הלכה א

טרף בקלפי. הדא אמרה חקוקים היו ותני כן וכו'. נראה דמייתי ראיה שחקוקים היו השמות עליהן כמו באלו קלפיות שבהן נתחלקה א"י בגורלות דמסתמא היה חקוקים השמות עליהן מפני הרמאין שלא יאמרו כשעלה הגורל מחלק היפה שבגבולין הוא שכתב על גורל שבקלפי השני שם השבט שרצה בו והעביר שם אחר שהיה כתוב עליו: **ובעלייתו נגע בהן ונתערבו אומר אם של שם וכו'**. אינו מבואר הדין הזה בנתערבו הגורלות ולא הזכיר הרמב"ם מזה כלום ונראה דמדסתים הבבלי ולא הזכיר דין דתערובות הגורלות וסתמא קאמר בריש פרקין אמר ר' ינאי עליית גורל מתוך קלפי מעכבת משמע שצריך שיהא ניכרת העליה ואם נתערבו אין כאן עליית הגורל. ופסק הרמב"ם בפ"ג מעבודת יה"כ בהל' ג' כר' ינאי דהתם ודהכא דהגרלה מעכבת ופסולה בזר והנחה אינה מעכבת וכשרה בזר וכדקאמר הכא בהדיא לקמן ועיין לקמן ד"ה שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ:
יכול יתן שני גורלות על זה וכו'. וכלומר של שם ושל עזאזל על זה וכו' וכמבואר בפנים. ובבבלי פרק דלעיל דף לז מביא ברייתא זו ובמה דפרישית נתבאר יכול בתרא דהתם דמתפרש כדהכא וכן מביאין התוס' שם להא דהכא ד"ה יכול קמא ויכול בתרא וע"ש:
פתר לה במצליח בגורל. לכאורה היה נראה לפרש במצליח תמיד שהגורל של שם עולה לימינו שזה היה סימן יפה ולפיכך בכה"ג הגורל עושהו חטאת אבל הא ליתא דמאיזה טעם אין השם עושהו חטאת לר' יוחנן דס"ל דאף בפה קובען ולמאי דפרישית בפנים ניחא דאו כולו בהגרלה או כולו בשם הוא דבעינן:
לה' לרבות שעיר המשתלח שיהא פסול משום מחוסר זמן ואתיא כהאי דאמר ר' יוחנן וכו'. משמע מהכא דלמ"ד הגרלה מעכבא והכי קי"ל לא איצטריך לרבות שעיר המשתלח לפסלו משום מחוסר זמן דהא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם וכדפריך הכא להאי מ"ד ושני לה בשנוייא דחיקא פתר לה ברוצה להגריל והיינו להגריל שניה וכדפרישית

בפנים ובבבלי פ' שני שעירי דף סג ע"ב פריך נמי כה"ג טעמא דכתיב לה' לרבות הא לאו הכי ה"א שעיר המשתלח קדוש במחוסר זמן והא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם ומשני התם כמה שנויי עד לבסוף דמשני רבא כגון שהיה לו חולה בתוך ביתו ושחט אמו ביה"כ ונעשה מחוסר ומן משום אותו ואת בנו לאחר שהגריל עליו וכך הביא הרמב"ם בפ"ה מעבודת יה"כ בהל' יז שכתב וכן אם נעשה מחוסר זמן נפסל כגון שנשחטה אמו לחולה ביה"כ שדחייתו לעזאזל היא שחיטתו ואח"כ בהל' יח כתב היה טריפה פסול שנא' יעמד חי עיקרא דהאי מילתא מצא בפסיקתא שכתוב בה כמה וכמה ברייתות הנשנות בת"כ מה שאין בת"כ אשר לפנינו. ולא קשיא למה לי קרא תיפוק ליה דהא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם וכך אמרו בפרק הכל שוחטין דף יא אתא משעיר המשתלח וכו' והלח"מ הניח זה בקושיא ולק"מ דהכא נמי שנינן לה כדשני רבא גבי מחוסר זמן דאיצטריך קרא למעט היכא דנעשה טריפה לאחר שהגריל עליו מטעם זה הביא הוא ז"ל להני תרתי מילי אהדדי דתרווייהו בחדא שנוייא משנינן להו:

שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ וכו'. הכא מיפרכא מילתיה דרב חסדא כדקאמר. ולא דמיא לפסח ומטעמא דמסיק ר' מנא דפסח שעבר זמנו מאליו הוא משתנה אבל הכא בשחיטה הוא דמשתנה וכלומר דבעי עקירה אם בא לשחטו בשביל שעיר הנעשה בחוץ וא"כ למאי דקיי"ל דפסח לא בעי עקירה וכדרבין אמר ר' יוחנן בבבלי דף סג פסח ששחטו בשאר ימות השנה בין לשמו ובין שלא לשמו חייב ומטעמא דפסח בשארי ימות השנה שלמים הוא ולא בעי עקירה וכ"פ הרמב"ם בהדיא בפי"ח מהל' מעשה הקרבנות בהלכה יב לא קאי מלתיה וטעמיה דרב חסדא דלאו דהלכתא היא ובבבלי דף סב ע"ב גרסינן להברייתא שני שעירי יוה"כ ששחטן בחוץ עד שלא הגריל עליהם חייב על שניהם משהגריל עליהם חייב על של שם ופטור על עזאזל עד שלא הגריל למאי חזו אמר רב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ ומאי שנא לשעיר הנעשה בפנים דלא דמחוסר הגרלה לשעיר הנעשה בחוץ נמי לא חזו דמחסרי עבודת היום קסבר רב חסדא אין מחוסר זמן לבו ביום וכו' שמעינן דקסבר רב חסדא הגרלה מעכבת וכן ס"ל דהכא לא בעי עקירה כדקאמר לקמן א"כ לדידן דקי"ל דבכל קרבנות בעי עקירה מלבד בפסח בשאר ימות השנה נולד לנו דאין כאן טעם אחר להברייתא אלא דנאמר דהאי תנא ס"ל כמ"ד הגרלה לא מעכבא וכדקאמר בהדיא הכא וכמבואר בפנים דע"כ הגי' מסורסת היא וטעות דמוכח הוא וצ"ל ומ"ד חייב סבר מימר אין הגרלה מעכבת וראוי הוא לשעיר הנעשה בפנים והשתא נבין דממ"נ האי ברייתא דלאו כהלכתא היא אי דנאמר כטעמא דרב חסדא הואיל וראוי לשעיר הנעשה בחוץ וס"ל להאי תנא דהכא

לא בעי עקירה או דס"ל דטעמא משום דחזי לשעיר הנעשה בפנים והגרלה לא מעכבא ואנן קי"ל כמ"ד הגרלה מעכבא וכדמסיק בבבלי פרקין דף מ. ובהיות כן נבין דעת הרמב"ם ז"ל במ"ש בדין זה לפי גרסתי בזבחים פ' בתרא דף קיג שכתב בפי"ח מהלכות מעשה הקרבנות בהל' יא שני שעירי יה"כ ששחטן בחוץ אם עד שלא התודה עליהם חייב כרת על שניהם הואיל וראוין לבא לפני השם לוידוי ואם אחר שהתודה פטור על המשתלח שהרי אינו ראוי לבא לפני השם וכתב הראב"ד על זה אני שונה בברייתא עד שלא הגריל וכו' ופירש רב חסדא וכו'. והשתא למאי שנתבאר לנו לפי השקלא והטריא דהכא אידחיה לה מילתיה דרב חסדא דלאו כהלכתא היא וכן לא מצינו לאוקמי האי ברייתא אלא כמ"ד הגרלה לא מעכבא וממילא למאי דקי"ל לא סמיך הרמב"ם כלל אהאי ברייתא דיומא כ"א עיקר דעתו נלמד מההיא דזבחים וזה דהתם הגי' לפנינו דפריך על הא דקתני במתני' שעיר המשתלח שהקריבו בחוץ פטור שנאמר ואל פתח אוהל מועד לא הביאו כל שאינו ראוי לבא אל פתח אוהל מועד אין חייבין עליו ורמינהי אי קרבן שומע אני אפילו קרבן בדק הבית שנקרא קרבן שנאמר ונקרב את קרבן ה' ת"ל ואל פתח אוהל מועד לא הביאו יצאו קרבנות בדק הבית שאינן ראוין לבא באוהל מועד אוציא את אלו שאינן ראוין ולא אוציא את שעיר המשתלח שהוא ראוי לבא אל פתח אוהל מועד ת"ל לה' להוציא שעיר המשתלח שאינו מיוחד להשם ל"ק כאן קודם הגרלה כאן לאחר הגרלה אחר הגרלה נמי האיכא וידוי אלא אמר ר' מני ל"ק כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי זו היא גירסת רש"י והתוס' וכך היא גירסת הראב"ד ומסייע ליה הברייתא דיומא וכפירושא דרב חסדא וכמ"ש התוס' שם דהברייתא דיומא לפי המסקנא דשמעתין וכו'. אלא דלפי גירסתם קשה כאן דאי הכי לא פריך הש"ס אמתני' אגופה דדינא בשעיר המשתלח אלא דפריך על ילפותא דקראי דבמתני' יליף מאל פתח ובברייתא יליף מלה' ואין זה דרך הש"ס בכל מקום לומר ורמינהי בכה"ג אלא הכי מיבעיא לוה למימר והא מהכא נפקא מהתם נפקא כדאמרינן בכל מקום. ועוד דהאי דסמכי על הברייתא דיומא וכפירושא דרב חסדא קשיא טפי דהא לא קי"ל כרב חסדא בהא דקאמר הכא לא בעי עקירה וכדמיפרך מילתיה מהש"ס דהכא וע"כ דאתית לטעמא דהברייתא דיומא דאתיא כמ"ד הגרלה לא מעכבא ודלא כפירושא דרב חסדא והאי נמי דלא כהלכתא כדלעיל והדרינן להסוגיא דזבחים דגי' הרמב"ם כך היא לא כדהביא הכ"מ וכפירושו בההיא דיומא ולזה א"צ אריכות דברים. ולא כגירסת הלח"מ כפי שהביא בשם קרית הספר וכבר כתב על זה דאין מקום לגי' זו כלל וע"ש. אלא דגירס' הרמב"ם היה כעין גי' הת"כ פ' אחרי מות במקצת אלא דשם ג"כ נשתבשה הגי' בהסיפא. והכי גריס בברייתא להקריב

אשה לה' להוציא הרובע והנרבע וכו' או יכול שאוציא את שעיר המשתלח שאין בו לה' ת"ל ואל פתח אהל מועד לא הביאו והרי שעיר המשתלח ראוי לבא אל פתח אהל מועד. והשתא פריך שפיר ורמינהי דאגופה דדינא דמתני' דפוטר בשעיר המשתלח קאי ומהאי קרא גופיה יליף בברייתא לחיוב ל"ק כאן וכו' אלא כאן קודם וידוי כאן לאחר וידוי זהו גי' הרמב"ם על נכון וממנה למד לומר כן. ומהאי ברייתא דיומא לא ילפינן מידי לדינא כמבואר הכל בדברינו:

נשמעינה מן. הדא פר מעכב את השעיר השעיר מעכב את הפר. ובבבלי דף מ' הגי' ושעיר אין מעכב את הפר. ובתוספתא דמנחות פ"י ראיתי הגי' בשניהם אין מעכב. וכבר בארתי בפנים דלפי השקלא וטריא והמסקנא דהכא אזלא היא כהאי דהבבלי וזה מבואר:

הלכה ב

אית דמפקין לישנא בעשרה זין. זהו כדאמר בבבלי פרקין דף מב משמיה דר' יונתן של פרה משקל עשרה זוז והיינו שתי סלעים ומחצה אלא הני אית דמפקין פירשו ביותר שלא יטעו וידלגו תיבת ומחצה ויסברו כלישנא קמא דקאמר של פרה בשתי סלעים:

הלכה ג

ספק עד שלא הקטיר נשפך הדם וכו'. ומסיק שבטלו עבודות של אותו היום. ובבבלי אינו מבואר בהדיא ופשוט הוא דזה נכלל במה שאמרו כל מעשה יוה"כ האמורים על הסדר אם הקדים מעשה לחברו לא עשה כלום ולכ"ע עבודות שעובד בבגדי לבן בפנים מעכבין על הסדר וכמה דפסק הרמב"ם בריש פ"ה מהל' עבודת יוה"כ וכר' יהודה דפ' דלקמן וא"כ בספק אם נעשה על הסדר נמי בכלל דלא עשה כלום:

שחט ומת אחר מהו שיכנס בדמו וכו'. ומסיק דבפר ואפי' בדם כדר' חנינא ור' יונתן וכדשמעינן ממילתיה דריב"ל דלא מיבעי ליה אלא בחפן ומת וכו' ומשמע דהא פשיטא ליה דאפילו בדם וכן קאמר רב אשי בבבלי בפ' דלקמן דף נ' מסתברא כמ"ד דם איקרי פר וכ"פ הרמב"ם בפ"ה שם בהל' יג ומיהו הך בעיא דריב"ל קאי הכא וכן התם בספיקא בדף מט דקאמר מאי הוי עלה אמר רב פפא אי חופן וחוזר וחופן וכו' א"ל רב הונא בריה דרב יהושע אדרבה וכו' וא"כ נשאר בספק וכן כתב הרמב"ם שם בסוף הפרק דבכל אלו הבעיות דגריס התם וכן הכא בפ' דלקמן בחפינת קטורת ספק הוא ולכתחלה לא יקטיר ואם הקטיר הורצה:

הלכה ה

לא נתן לתוכה מלח או שלא נתן לתוכה מעלה עשן נתחייב מיתה. כצ"ל וכן הוא בבבלי בפ' דלקמן דף נג בשלא נתן לתוכה מעלה עשן וזה דוקא ביה"כ אבל בשאר ימות השנה

אינו חייב מיתה אא"כ חיסר אחת מכל סממניה ולא בשלא נתן לתוכה מעלה עשן וכך הם דברי הרמב"ם דבפ"ה מהל' עבודת יה"כ בהל' כה כתב בחסר מעלה העשן ג"כ חייב מיתה ובפ"ב מהל' כלי המקדש בהלכה א' לא כתב חיוב מיתה אלא בחסר אחת מסמניה ולא הזכיר חיוב מיתה בחסר מעלה העשן שהביא דינו בראש הפרק שם ומשום דהתם איירי בשאר ימות השנה וכל זה מבואר הוא מהסוגיא דהתם בדף הנזכר. והרחבתי הדבור בענין זה בחיבורי פני המנורה בנר החמישי במוצק החמישי שבארתי שם דין דמעשה הקטורת ודפסק כהני תרי שנויי דהתם בשגג בביאה והזיד בקטורת וכן אם נכנס בקטורת שלמה עם החסירה וזה הכל ביה"כ הוא דמיירי לפי שאין חיוב מיתה על ביאה ריקנית אלא בלפני ולפנים בדווקא וזה מבואר הוא במנחות פ"ג דף כז דלא פליגי התם ר' יהודה ורבנן אלא אם חייב מיתה אמבית לפרוכת שהוא קדשי הקדשים אעפ"י שאינו בא אל פני הכפורת ממש אבל לכ"ע על ביאת היכל אינו במיתה בביאה ריקנית אלא בלאו הוא דעובר. וכן הוא בת"כ ושם גריס אל פני הכפורת במיתה ושאר כל הבית באזהרה וזהו דעת ר' יהודה כסתם סיפרא והרמב"ם בריש פ"ב מהל' ביאת המקדש פסק כרבנן דעל כל קדשי הקדשים במיתה ועל שאר הבית בלאו. וביארתי שמה דלפ"ז היה נראה לכאורה דסוגיא דהכא דקאמר ר' זעירא ועובר משום הכנסה יתירא חולקת היא דהא משמע מסתמא דברייתא דהכא דקטורת בשאר ימות השנה איירי אלא דנראה דלאו דדוקא היא אלא דהכא נמי ביה"כ מיתפרשא כדהתם דחיוב מיתה בחיסור מעלה עשן ביה"כ דוקא היא כדהתם וכדלעיל ויש לפרש נמי דהאי עובר משום הכנסה יתירה דקאמר ר"ז היינו בהיכל ועובר בלאו הוא דקאמר. ועי' בת"י שפלפלו בפירושא דהך מילתא ופירשו שם בשם הר' מכחם משום הכנסה יתירה כמו בהכנסה יתרה כלומר שהכנסה יתרה של יה"כ שנכנס בה לפני ולפנים דבההיא דוקא כתב בה מעלה עשן וכתבו על זה ואין נראה דבכל יום נמי הוה מעלה עשן ומהאי קרא ודאי ילפינן וא"כ חיוב מיתה נמי ילפינן מינה ועוד דבירושלמי מכלתין וכו' אלמא לאו איה"כ קאי וכו' ע"ש וכל זה אינו מוכרח אלא דבלאו הכי פי' הר' מנחם דחוק הוא. עוד כתבתי שם דיש לפרש דהכנסה יתרה דקאמר הכא כעין אוקמתא דרב אשי בש"ס דילן הוא. והיינו דלר' זעירא הוה קשיא ליה האי קושיא גופה דהש"ס דילן דקאמר בברייתא שאם לא נתן לתוכה מעלה עשן חייב מיתה דמשמע משום עיכובא דמעלה עשן הוא וביה"כ הוא דאיירי ותיפוק ליה משום ביאה ריקנית ואת אמרת דמשום חסרון מעלה עשן בהקטרה הוא דמיחייב הלכך קאמר ר"ז משום הכנסה יתרה הוא דעובר. וכלומר דמיירי דעייל בשתי הקטרות אחת שלימה ואחת חסירה ואקטורת חסרה הוא דמחייב והיינו משום

הכנסה יתרה ומיהו לכל הפירושים חיוב מיתה בחסרון מעלה עשן ליכא אלא ביה"כ דוקא ולא כדעת הת"י אלא כדעת הרמב"ם וכנזכר ומה שהקשו עוד בת"י דאי ביה"כ דוקא מאי האי דקאמר בברייתא דת"כ והובאה כאן לעיל בסוף פ"ק יכול שניהם אמורים קודם מיתת בני אהרן וכו' והלא מתו בשמיני למילואים וכו' וכלומר דאף לפי הס"ד דקאמר יכול מפני כך נענשו שכבר נצטוו על מעלה עשן והם לא עשו כן הרי אפילו היה כך שכבר נצטוו לא נצטוו אלא על של יה"כ אלא ודאי דהוה ס"ד שנצטוו על מעלה עשן ואפילו בשאר ימות השנה וכן שלא ישימו הקטורת חוץ וא"כ שפיר הוה ס"ד דקאמר יכול וכו' דמשום כך נענשו ועל זה הוא דמפרש שהעונש נכתב אחרי מותם ע"כ מת"י בענין ההכרח הזה. אבל כל כי האי לאו דיוקא הוא דכמה וכמה דברים נאמרו בטעם עונשן ועוד דלרווחא דמילתא נאמר דהאי ברייתא דת"כ כדעת מי שאומר דאף בשאר ימות השנה איכא חיוב מיתה על חסרון מעלה עשן. והרמב"ם פסק כרב ששת וכרב אשי וכאוקמתייהו וא"כ דוקא ביה"כ הוא דמחייב על חסרון מעלה עשן ולא בשאר ימות השנה. ובעל משנה למלך בהל' כלי המקדש שם האריך לפלפל בענין זה והביא איזה דבר בשם בעל באר שבע ע"ש. וניכר שלא ראו דברי הת"י הנזכר כי כל דבריהם מובלעים בדברי הת"י. וגם מה שהאריך להפליא במה שפירש"י ז"ל כתבתי בחבורי פני המנורה שם דלק"מ ואין כאן מקום להאריך בענין זה יותר:

אחת לששים ולשבעים שנה וכו'. התוס' בפ"ק דשבועות דף י' ד"ה מותר הקטורת וכו' הביאו הגי' דפ"ק דכריתות דף ו' אחת לע"ב שנה ופלפלו בזה דאינו עולה לפי החשבון והעלו שם דהגי' דהכא הוא עיקר ובספרים שלפנינו כתוב בכריתות ג"כ כך אחת לששים או לשבעים שנה ע"ש:

הלכה ו

ודוחין עליהן את השבת. זהו כדר' אלעזר משום בר קפרא בבבלי פרקין דף מו ומיהו זה אליבא דר"מ דמתניתין דקאמר והיום חמש כדלקמן וכך הוא שם אומר היה ר"מ אברי עולה שנתותרו וכו' ולית הלכתא הכי אלא כדרבא דאמר התם תמיד תחלתו דוחה וסופו אינו דוחה את השבת וכ"פ הרמב"ם בפ"א מהל' תמידין בהלכה ז' והתוס' שם ד"ה אבל לא משלה בהן האור וכו' כתבו ומקשין והא אמר בפ"ק דשבת בכל מושבותיכם למישרי אברים ופדרים הוא דאתא ועל כרחך היינו אברים ופדרים דחול דאי של שבת מעולת שבת בשבתו נפקא. ותירץ הר"י פורת ז"ל דלמישרי אברים ופדרים היינו של שבת דאי מעולת שבת בשבתו ההוא מיירי בשחיטה וזריקה וכו' ומפלפלין בזה ולבסוף מקיימין סברת הר"י פורת ולרבא ע"כ דאמרינן כסברת הר"י פורת וכן לדעת הרמב"ם

דפסק כוותיה דאי כתירוץ הריב"א שם דהא דאמר ולא עולת חול בשבת היינו בלא משלה בהן האור וההיא דלמישרי אברים ופדרים הוא דאתא בשמשלה בהן האור דא"כ היה לו לבאר בהדיא כן ומדסתם דבריו ש"מ כתי' הר"י פורת ס"ל ובמקום אחר הארכתי בזה ואין כאן מקומו:

אין לחם הפנים נפסל בשעת מסעות וכו'. הך מילתא דריב"ל ור' יוחנן איתמר בפרק שתי הלחם דף צה ומסיק התם דלא פליגי אלא מר אמר במסודר על השלחן ואינו נפסל ומר אמר במסולק ונפסל. ובהא דמדייק הכא על הא דקאמר דבשעת מסעות טמאים פרושים וכו' מהאי דתדירא הא מלתא בפומהון דרבנן נסתלקו הפרוכת וכו' וכה"ג רמי התם על התוספתא דקתני זבין ומצורעין משתלחין מהאי ברייתא דתני הוגללו הפרוכת הותרו זבין ומצורעין ליכנס לשם ומשני רב אשי הא ר"א והא רבנן וכו' ונראה דהאי תלמודא לא בעי לאוקמי להא דתדירא מילתא בפומהון דרבנן כר"א דלא קי"ל כוותיה: הדרן עלך פרק טרף בקלפי

פרק ה

הלכה א

הוציאו לו. החיצונה היתה פרופה מן הדרום וכו' כדפרישית וכ"כ הרמב"ם בפירוש המשנה הביאו התי"ט כי בבית הראשון שהיה שם ארון לא היה שם אלא פרוכת אחת והוא יספר בכאן סדר בית שני שלא היה שם ארון והיה שם שתי פרוכת ע"כ וכך הן דבריו בחיבורו שבפ"ד מהל' בית הבחירה בהל' ב'. כתב בבית ראשון היה כותל מבדיל וכו' וכיון שבנו בית שני נסתפק להם וכו' ולא בנו כותל בבית שני אלא עשו שתי פרוכת וכו' אבל במקדש ראשון לא היתה שם אלא פרוכת אחת בלבד שנאמר והבדילה הפרוכת וכו' ע"כ. והכ"מ כתב שם נראה דלמשכן קרי מקדש ראשון דאלו בבית ראשון לא היה פרוכת אלא כותל וכמה מהדוחק הוא זה דנפרש דברי הרמב"ם על שם שאמרו משכן קרוי מקדש ולא תמצא בחבורו שזכר מהדברים שלא היו אלא במשכן ודרכו בחבורו לזכור מדבר שהיה לשעבר. וכך עתיד להיות אבל לא מזה שלא היה אלא לפי שעה וכן כתב בריש הלכות בית הבחירה וכן בפ"ד מהל' עבודת יה"כ בהל' א' כתב מצא הפרוכת פרופה וכו' שבכאן הוא מדבר על שהיה בבית ראשון וכך עתיד להיות וכעין זה כתב התי"ט לקמן במשנה ה' וזה שלא כדברי הלח"מ בעבודת יה"כ שם שכתב אין דעת רבינו לפסוק כר' יוסי וכו' וכאן קיצר וסמך על מ"ש שם. ודאי דלא פסק אלא כרבנן אבל לא כדבריו אלא כדפרישית וכדבריו בפי' המשנה. ועוד דבהדיא אמרו התם בפירקין

דף נד גבי הא דדריש קרא דויראו ראשי הבדים וכו' הא כיצד דוחקים ובולטין ויוצאין בפרוכת וכו' והכתוב הזה בבית ראשון הוא דנאמר והרי מכאן תשובה להאומרים שלא היה פרוכת בבית ראשון אלא כותל ועיין פירש"י שם בהא דקאמר לקמן פרוכת דבבי: **הדא אמרה כלי חול הוא וכו'**. כה"ג שקיל וטרי בבבלי פ"ק דשבועות דף י' וי"א אם מכתשת שמפטמין בה הקטורת כלי שרת הוא וא"כ הקטרת קדשה קדושת הגוף או לאו כלי שרת נקראת והקטרת קדושת דמים ופריך מההיא דמותר הקטרת וכו' ומסיק דלעולם קדושת הגוף הוא והא דמהני פדיון משום דלב ב"ד מתנה וכו' וכהאי דשמואל דהכא לקמן דס"ל דהותירו תמידין נפדין תמימין אלא דבזה מוחלפת השיטה דהכא מדהתם דהתם קאמר ר' יוחנן תמידין שלא הוצרכו לציבור נפדין תמימין והכא קאמר אליבא דר' יוחנן נפדין כפסולי המוקדשין. וכן בהא דמדמי הכא הותירו שעירים דתליא בהך פלוגתא דהותירו תמידין מדחי לה התם דאביי בעי לאותבי לרבה אליבא דרבי יוחנן דס"ל בתמידין נפדין תמימין מהאי ברייתא פר ושעיר של יה"כ שאבדו וכו' ולימא לב ב"ד מתנה עליהן ויפדו תמימין וא"ל אבודים קאמרת שאני אבודין דלא שכיחי וא"כ לא מדמינן הותירו שעירים להותירו תמידים ולכ"ע אין נפדין תמימים אלא ירעו כפסולי המוקדשין ואף למאי דשקיל וטרי התם על שנוייא דאבודין לא שכיחי וקאמר והרי פרה דלא שכיחא ונפדית וכו' מ"מ מסיק שם לקמן דאפ"ה לא דמי שעירי חטאת להותירו תמידין דהתם מעיקרא עולה והשתא עולה שמקיצין בהן המזבח אבל שעירים מעיקרא חטאת והשתא עולה גזרה לאחר כפרה אטו לפני כפרה ולפני כפרה סתמו לחטאת עומד וכ"כ הרמב"ם לטעם הוה בפ"ד מהל' פסולי המוקדשין בהלכה ב' ופ"ה מהל' עבודת יוה"כ בהל' טז שלא כתב שם אלא הטעם דירעו לפי שאין חטאת צבור מתה ולא ביאר מפני מה אין קריבין עצמן נדבה לאחר שנתכפרו באחרים משום דסמיך על הא דביאר בהל' פסולי המוקדשים ובהא דקאמר הכא שאין קרבנות צבור נקבעין אלא בשחיטה משמע כפי' הערוך שמביאין התוס' שם בדף יב ע"ב דקאמר שמואל קרבנות צבור סכין מושכתן למה שהן אם תמידין אם מוספין סכין מושכתן להיות כן דטרם משכן לסכין תלויין ועומדין בתנאי לב ב"ד הן שאע"פ שאמרו שהן תמידין אם ירצו להקריבן לשם זבח אחר רשאין. והיינו דקאמר הכא אין נקבעין אלא בשחיטה. ודע דלמאי שנתבאר מסוגיא דהכא ודהתם תראה דנכונים הם דברי הרמב"ם במ"ש במעשה הקטורת בפ"כ מהל' כלי המקדש שפסק שם בהל' ו כר' יוסי בן חנינה דהכא המפטם את הקטורת מן החולין או בכלי של חולין פסולה וכתב הכ"מ על זה ובירושלמי פ"ד דשקלים פיטמה בחולין ר' יוסי בר' חנינא אמר פסולה וכו' אתיא דר' יוסי בר חנינא כשמואל ודריב"ל

כר' יוחנן ולפ"ז היה ראוי להכשיר כריב"ל וכר' יוחנן מ"מ מאחר דגמרא דידן סתם כתב וכל מעשיה לא יהיו אלא בקודש דמשמע דעיכובא הוא פסק כן עכ"ל. ואם היה משגיח בסוגיא דשבועות לא היה צריך לכל זה ועוד דמהאי גמרא דכריתות וכל מעשיה וכו' לא שמעינן אלא לכתחלה אלא דעיקר טעמיה דהרמב"ם דפסק כר' יוסי ב"ח משום דלפי השיטה מוחלפת בגמרא דידן דר' יוחנן ס"ל כשמואל דהכא דנפדין תמימין משום דלב ב"ד מתנה א"כ קטורת ג"כ צריך בדוקא שתיעשה בכלי שרת והא דאשכחן דנפדה אעפ"י שקדושת הגוף היא טעמא נמי משום דלב ב"ד מתנה והשתא ר' יוסי בר חנינא דהכא כר' יוחנן דהתם דהן דברי שמואל דהכא וכ"פ הוא ז"ל בהדיא בסוף הל' שקלים כר' יוחנן בתרווייהו בתמידין שלא הוצרכו ובמותר הקטורת ומטעמא דלב ב"ד מתנה עליהן וע"ש:

חפנים מהו שיעשה ככלי שרת לקודש וכו'. למאי דמסיק ואזיל דכל הני בעיא דלקמן בהך בעיא הוא דתליין וא"כ לא נפשטו כולן וכבר מבואר בפרק דלעיל בהלכה ג' מזה עיין שם בד"ה שחט ומת אחר מהו שיכנס בדמו מה שנתבאר מזה בס"ד:

אפילו כבן קמחית שהיתה ידו מחזקת כד' קבין. ובבבלי ריש פרקין גריס שהיה חופן ד' קבין במלא חפניו. וידו דקאמר הכא צ"ל בדוקא הוא דהא קאמר אפילו כבן גמלא שלא היתה ידו מחזקת אלא כשני זיתים ואי ידו על מלא חפניו קאי א"כ ידו אחת דבן גמלא לא היה מחזיק ב' זיתים והיאך היה קומץ במנחה הא קי"ל אין קמיצה פחות משני זיתים וכדקאמר נמי הכא לעיל בפ"ב בהל' א' ור' יצחק קאמר התם עלה מעתה כהן שאין ידו מחזקת ב' זיתים פסול לעבודה וקמיצה בידו אחת הימין הוא אלא דידו בדוקא קאמר הכא ומלא חפניו פי שנים היתה:

הילוך בזר מהו וכו'. פלוגתא דהכא כפלוגתא דרב חסדא ורב ששת בפ"ק דזבחים דף י"ד ועיקרא דהאי מילתא התם איתמר. ומייתי לה בבבלי פרקין דף מח ומסיק כרב ששת דהתם דהולכה בזר פסולה. ורב ששת דפרקין דבעי למיפשט מעיקרא ממתני' דהולכה בשמאל כשרה וא"כ ה"ה לזר אע"ג דקאמר הכא שאני מתני' שאינו יכול לעשותו בענין אחר מ"מ היה סבור מכיון דאשכחן דהולכה פעמים בשמאל ילפינן שאר הולכה מהולכה דמתני' דמיהת בדיעבד כשרה אלא דבתר הכי הדר ביה כדקאמר התם בתר דשמעה הדר אותבה וכלומר מהאי ברייתא זר ואונן וכו' שמעה דלא ילפינן מידי מהולכה בשמאל דמתני' משום דא"א בענין אחר:

ויחליף. כלומר דנהי דמצית אמרת שבתחלה א"א אלא א"כ המחתה בימינו והכף בשמאלו וכדאמרינן משום חולשא דכ"ג מ"מ כשנכנס לפני ולפנים אז הוא שיחליף כדי שיהא הכף קטורת שהיא עיקר העבודה בימין ומשני סברין מימר אם החליף פסול משום

דמכיון שנטלו להמחתה בימינו והלך כל המהלך הזה א"א לו להחליף אחר שנכנס לפני ולפנים ופריך עוד ויחתי וכו' וכדפרישית בפנים:

הלכה ב

כיצד הוא עושה וכו'. הך סוגיא אזלא כמ"ד אין חופן וחוזר וחופן וזהו כנוסחא דהכא במתני' וכך היתה מידתן וכו' דאמדת מלא חפניו של כ"ג קאי הגדול לפי גדלו וכו'. ולפי נסחת הבבלי וכך היתה מידתה אחפינת פנים קאי וכדפרישית במתני' ברם כר"מ אפי' בעי לא יכול וכו'. מפני שבמהלך כל כך א"א לו שיהא נזהר לילך הכל דרך אחוריו ושלא ליתן אחוריו לקודש דאע"ג דפרוכת הפנימי מפסיק בינו ולבין לפני ולפנים מ"מ כל זמן שלא יצא דרך הפתח שבדרום הוי כמו שעדיין הוא בתוך הקודש של לפני ולפנים:

הלכה ג

מציון מכלל יופי וגו' ואומר לכן הנני יסד בציון אבן וגו'. נראה הא דמייתי נמי קרא דישעיה ולא סגי ליה בקרא דתהלים משום דבבבלי דף נד ע"ב גריס בברייתא קמייתא תניא ר"א אומר עולם מאמצעיתו נברא שנאמר בצקת עפר למוצק ורגבים ידובקו ר' יהושע אומר עולם מן הצדדין נברא שנאמר כי לשלג יאמר הוה ארץ וגשם מטר וגשם מטרות עוזו ר' יצחק נפחא אמר אבן ירה הקב"ה בים ממנו נשתת העולם שנאמר על מה אדניה הטבעו או מי ירה אבן פנתה וחכמים אומרים מציון נברא שנאמר מציון מכלל יופי ממנו מוכלל יפיו של עולם ובת"י מביא דאיכא דגרסי וחכמים אומרים אלו ואלו מציון נבראו ופי' עולם ואבן פנה שבתהום שהתחיל כנגד ציון ומסיימו וה"ר יוסף לא היה גורס בהך ברייתא קמייתא. וזהו כגי' הספרים אשר לפנינו דלא גריס אלו ואלו אלא לקמן בברייתא בתרייתא. וגי' התוס' נראה שהיה לפניהם כגי' שמביאין בת"י שהרי כתבו אלו ואלו מציון נבראו פירוש אמצעיתו של עולם והצדדין מציון נבראו וזה לא שייך כ"א אברייתא קמייתא דהא בבתרייתא לא איירי כ"א בפלוגתא דתולדות שמים ותולדות הארץ מהיכן נבראו וגי' האי תלמודא בהאי ברייתא קמייתא ג"כ כגי' הספרים הישנים היא אלו ואלו מציון נבראו ופי' בין העולם ובין אבן פנה שבתהום. וכפי' הת"י לפי גירסא זו. ומשום דמקרא דתהלים אין ראיה אלא על העולם שנברא מציון הלכך קאמר ואומר וכו' דבהאי קרא אבן בוחן פנת יקרת מוסד כתיב ללמד שאף אבן פנה שבתהום מציון נברא וכחכמים דברייתא קמייתא לפי גי' הישנה:

הלכה ד

אמר ר' יוחנן כדי שלא יטעה וכו'. בבבלי דף נה גריס דכ"ע מיהת הזאה ראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת מ"ט ר' אלעזר אמר שלא יטעה בהזאות ר' יוחנן אמר

אמר קרא ולפני הכפרת יזה לימד על הזאה הראשונה שצריכה מנין עם כל אחת ואחת מאי בינייהו איכא בינייהו דלא מנה ולא טעה ולר' יוחנן דיליף מקרא מעכב הוא. ולפ"ז פליגי הכא ג"כ בהאי פלוגתא אלא דמוחלפת השיטה דהכא ר' יוחנן הוא דקאמר כדי שלא יטעה והשתא לפי גי' הבבלי דר' יוחנן הוא דיליף מהכתוב א"כ לדידיה עיכובא איכא וכדמשמע דעיכובא איכא בינייהו הוא דקאמר וכן פירש"י ז"ל כהאי דר' יוחנן לימד על הזאה ראשונה וכו' וכתיבא חוקה לעיכובא. והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' עבודת יה"כ בהל' ה' כתב ולמה מונה ככה שמא ישכח וימנה הזיה ראשונה מכלל השבע. ולכאורה קשה אמאי הביא טעמיה דר' אלעזר והרי לר' יוחנן דקי"ל כוותיה בכל מקום אפילו בדיעבד מעכב הוא והלח"מ כתב בזה דבירושלמי אמרו בשם ר יוחנן הך טעמא דשמא ישכח וכיון דבגמרא דידן ובגמ' דירושלמי פליגי בסברת ר' יוחנן ור' אלעזר אית ליה בבירור הכי דטעמא משום שמא ישכח לא שבקינן מאי דאמר ר' אלעזר בודאי משום מאי דמספקא לן אדאמר ר' יוחנן עכ"ל ואומר אני אם לדבר הזה באנו קשיא לן רובא וממש כולו דפסקא דיני בהש"ס דאנן חזינן דממש בכל דף ודף מוחלפת שיטות דתנאי ודאמוראי דהכא ודהתם וברוב המקומות תמצא מה דאמר ר' יוחנן הכא קאמר ר"ל התם ומה דאמר ר"ל קאמר ר' יוחנן וכן בשאר אמוראי וגם בגי' הברייתות תמצא דרך חליפין בתנאי וא"כ לא מצאנו ידינו ורגלינו בבהמ"ד בפסקי הלכות למאי דקי"ל הלכתא כמר לגביה דמרי והרי מטעם הזה בחרו והכריעו גאונים הקדמונים לפסוק כהבבלי וכפי גירסתם בדברי תנאי ואמוראי דמהדורא בתרא הוא וחזרו לבסוף ממה דסברי מעיקרא וכדאשכחן בפ' המצניע קם אביי בשיטתיה דרבא וקם רבא בשיטתא דאביי וטובא אשכחן כה"ג בהש"ס וזכרתי מזה כמה פעמים. והיותר נראה לומר דהרמב"ם לא היה מפרש כפי' רש"י דעיכובא איכא בינייהו אלא דהמנין אינו אלא משום מצוה דלכתילה וטעמו בזה דהרי ר' יהודה בפרקין בדף ס' ס"ל דלא נאמר חוקה אלא בדברים הנעשים בבגדי לבן מבפנים וכוותיה פסק הוא ז"ל בריש פ"ה שם ודייקא ליה לישנא דקאמר בדברים הנעשים דמשמע דוקא עבודות הנעשים כמו הקטרת והזיות עצמן שהן הן מעכבות וכן סדרן מעכב אבל מנינן אינן אלא כדי שלא יטעה בהן ופירש להא דקאמר איכא בונייהו דלא מנה ולא טעה דה"ק דלא מנה כלל אלא הזה כסדר הנלמד מהכתוב ולא טעה ואיפכא הוא דלר' לעזר מנין הזאה הראשונה עמהן שלא יטעה וס"ל דמצות המנין מצוה בפני עצמה היא ולכתחלה מצוה שימנה גם הזאה ראשונה עמהן בכדי שלא יטעה ולר' יוחנן דקאמר רמז מהכתוב שימנה ג"כ הראשונה עמהן היינו כשמונה ההזאות קאמר רחמנא דימנה גם הראשונה עמהן אבל כשאינו מונה כלל וכבר למדנו

דהמנין גופו אינו מעכב וכדלעיל א"כ לר' יוחנן אינו מעכב מנין הראשונה עמהן שהרי המנין בעצמו אינו מעכב אלא עיקר הטעם המנין הוא כדי שלא יטעה וזהו לכ"ע ולפיכך הביא הוא ז"ל להטעם הזה ללמדנו זה דאם לא מנה כלל וכלל אינו מעכב וכדאמרן. ועי' עוד בדבור דלקמן תירוץ יותר מרווח בזה:

והא קתני שבע ואחת א"ר בון וכו'. נראה הא דקא מדייק דהא קתני שבע ואחת ובמתני' אחת ושבע קתני אלא דהאי מילתא אזלא למאי דגריס בברייתא ומייתי לה בבבלי שם ת"ר אחת אחת ואחת אחת ושתים וכו' דברי ר"מ ר' יהודה אומר אחת אחת ואחת שתים ואחת וכו' שבע ואחת ומפרש דלא פליגי מר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דר' מאיר מונין הכלל תחלה ואח"כ הפרט ובאתריה דר' יהודה הפרט תחלה וכו' כדפרש"י ז"ל דכ"ע מיהת הזאה ראשונה צריכה וכו' כמו שהעתקתי בדבור דלעיל והיינו דפריך הכא והקתני שבע ואחת כלומר לדידך דקאמרת דהזאה ראשונה צריכה מנין עם כל אחת ואחת כדי שלא יטעה הניחא למאן דתני אחת בתחלה ואח"כ המנין הפרטי של כל הזאה והזאה וכסתמא דמתני' אלא למאן דתני הפרטי תחלה ואח"כ הזאה הראשונה עמהן א"כ לא שייך טעמא דלא אתי למטעי הרי כבר אמר המנין של כל הזאה והזאה ולמה לו להזכיר עוד הזאה הראשונה ועלה קאמר ר' בון כתיב וכו' דיש רמז מהכתוב שצריך שתהא הזאה ראשונה נמנית עמהן ואע"פ שכבר מנה ההזאה הפרטית ולא טעה בה. ולפ"ז יש לומר האי פירושא גופה גם בסוגית הבבלי דכ"ע וכו' כמוזכר בדבור דלעיל דמפרש טעמא דאליבא דכ"ע מזכיר הזאה ראשונה עם כל אחת וקאמר ר' אלעזר כדי שלא יטעה ועליה פליג ר' יוחנן דלאו היינו טעמא אליבא דכ"ע דבשלמא למאן דתני כסתמא דמתני' אחת ושתים וכו' ניחא טעמא דידך אלא למאן דתני שתים ואחת וכו' לא שייכא טעמא דידך שהרי כבר אמר הזאה הפרטית ולא טעה ולמה לו להזכיר עוד הזאה הראשונה אלא דטעמא אמר קרא וכו' וכלומר להאי תנא דמתני' שתים ואחת וכו' ס"ל דיש רמז מהכתוב למנות הזאה הראשונה עם כל אחת ואחת והיינו דקאמר מאי בינייהו דלא מנה ולא טעה כלומר דלא מנה אח"כ הזאה הראשונה עם כל אחת אלא דמנה הזאה הפרטית של כל אחת ולא טעה בה לר"א ניחא הוא לכ"ע שהרי לא טעה ולר' יוחנן לא ניחא אלא למאן דמתני כסתמא דמתני' ולדידיה לא ס"ל הך דרשא מהכתוב דצריך בדוקא שימנה הזאה ראשונה עם כל אחת אלא דטעמיה כדי שלא יטעה ומכיון דלא טעה לא טעה ואין כאן בית מיחוש כלל. אבל למאן דמתני שתים ואחת וכו' ולדידיה עיקר הטעם דהתורה רמזה לנו שצריך שימנה הזאה ראשונה עם כל אחת א"כ אעפ"י שלא טעה בהזאה הפרטית צריך הוא שימנה עוד גם הזאה ראשונה והשתא נולד לנו דבין לר"א

ובין לר' יוחנן למאן דמתני כסתמא דמתני' אין הטעם שצריך להזכיר הזאה הראשונה עם כל אחת אלא כדי שלא יטעה דר' יוחנן לא קאמר דיש רמז לזה מהכתוב אלא למאן דמתני שתים ואחת וכו' וכדאמרן ולפ"ז נוחין הן דברי הרמב"ם שהוזכר בדבור דלעיל שלא כתב אלא הטעם כדי שלא ישכח וכו' דטעם הזה אליבא דכ"ע למאן דמתני כסתמא דמתני' והוא ז"ל פסק שם כסתמא דמתני' וכך היה מונה אחת אחת ואחת אחתי ושתים וכו' וא"כ אין לנו אלא הטעם הכללי שהוא אליבא דכ"ע כך נ"ל לדעתו ז"ל ומסתייע להך פירושא דאמרן מהאי דהכא דגריס והקתני שבע ואחת ועלה הוא דמתרץ ר' בון כתיב וכו' וכהאי דר' יוחנן דהתם אליבא דהאי תנא דמתני שבע ואחת בדוקא:

הכל מודים בשבע הזאות שלמטן שהוא צריך להערות וכו' כדפרישית שלמטן על המזבח קאמר והיינו שבע פעמים שעל טהרו. והתוס' בדף נח גבי פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן אם מערבין לקרנות או לא כתבו בסוף ד"ה ר' יונתן אומר וכו' מעצמן כן ואין לתמוה מאי שנא דשבע על טיהרו מערבין לכ"ע ובקרנות פליגי. וי"ל בלפני ולפנים ע"כ אין מערבין כדמוכחי קראי בהדיא וכו' אבל בשבע על טיהרו כתיב והזה עליו מן הדם באצבעו שבע פעמים משמע מכל הדם מזה שבע פעמים ותו לא. וזהו כטעמא דקאמר הכא. ודע דמה שהרמב"ם פוסק כאן כר' יאשיה דמערבין לקרנות כמ"ש בפ' ובהלכה הנזכר בדבור דלעיל אע"ג דבעלמא גבי פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן בכעין זה דר' יונתן קאמר כל היכא דמשמע שניהן כאחד ומשמע מזה בפני עצמו ומזה בפני עצמו צריך עד שיפרוט הכתוב יחדיו ופוסק הרמב"ם כר' יונתן בכל מקום מענין זה הכא דפסק כרבי יאשיה משום דהתם מייתי ברייתא תניא אידך וכו' וסתמא כר' יאשיה וכן משמע מסידורא דסתמא מתני' דקתני לעיל עירה דם הפר וכו' והדר מפרש וקאמר ויצא אל המזבח וכו' א"כ היה מערב קודם מתן הקרנות:

איזה מהן זקוק הוא להערות תפלוגתא דר"ז ודר' הילא וכו'. בבבלי אינו מבואר מספקא דהאי בעיא. ומסתברא כדר' הילא וכמו בשעיר המשתלח את שהוא גומר בו כל הכפרה משתלח וכעין זה אמרו בבבלי פרקין דף סא ע"ב אין מטמא בגדים ואין נשרף בבית הדשן אלא באחרון הואיל וגמר בו כפרה וכן קאמר רב נחמן התם על הא דבעא רבא מיניה כמה שעירים משלח א"ל וכי עדרו משלח וכו' דכתיב גביה אותו אחד הוא שמשתלח:

תפלוגתא דרבי ודר"א בר' שמעון וכו'. תוספתא זו הובאה בבבלי דף נז ע"ב ופסק הרמב"ם בפ"ב מהל' פסולי המוקדשין בהל' כ"א כרבי דהלכה כרבי מחבירו:

מה פליגן בדם שני חטאות שנתערבו רבי אומר וכו'. כה"ג מייתי לה בפ"ח דזבחים דף ע"ה קרבן יחיד שנתערב בקרבן יחיד וכו' רבי אומר רואה אני את המתנה אם יש בה

כדי לזה וכדי לזה כשירה ואם לאו פסולה וכו' וכדמפרש שם אליבא דרבי דס"ל נתינת דם צריך שיהא בה כדי שיעור וחכמים פליגי עליה וס"ל אם נתן מתנה אחת מכולן יצא וע"ש:

הלכה ה

התחיל ומחטא ויורד. כתב רש"י ז"ל משום דס"ל להאי תנא הקפה ברגל וכו' כמו שהעתקתי בפנים ולפירושו הא דקתני בסיפא ועל כולן היה נותן מלמטה למעלה וכו' מסקנת דברי ר"א היא דאלו לת"ק על כל קרן וקרן היה צריך ליתן מלמעלה למטה. והרמב"ם שפסק כהת"ק דברגל היה מקיף כמ"ש בפ"ד מהל' עבודת יה"כ בהל' ב' ומתחיל להזות מדם התערובת על קרנות מזבח הזהב והוא מסבב והולך וכו' ואפ"ה כתב שם ועל כולן. הוא נותן מלמטן למעלן חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו שהוא נותן מלמעלה למטן כדי שלא יתלכלכו כליו וא"כ צ"ל דהוא ז"ל פירש דהא דקתני ועל כולן וכו' לאו אליבא דר"א דוקא מיתני אלא אליבא דת"ק נמי הכי הוא וכדהביא הכ"מ בשם הרשב"א ז"ל לפרש דעת הרמב"ם כן והעתיקם התי"ט אלא דקשיא לן להבין דבריו בזה שהרי כתב הרשב"א וז"ל אפשר שהרב ז"ל סבור דאף ת"ק הוא וכו' ודקא קשיא לך ואחר שהוא מסבב הקרנותו ברגל מה הפרש בין זו לזו והרי כולם סמוכות לו אפשר לומר לדעת הרב שזו בלבד שהיא לפניו ממש לפי שיש לו לצאת מכל המזבח נותן מלמעלה למטה כי היכי דלא לתווסן מאניה אבל בצפונית מערבית שהיא לו באלכסון נותן מיד במקומו כדי שלא יעבור על המצות וישהה המתנה ואח"כ מקיף ברגל לצפונית מערבית ומשם נותן מיד לקרן מערבית דרומית ונותן מיד לקרן דרומית מזרחית ונמצא שאין מכולן אחת מהן לפניו ממש אלא זו בלבד וכו' עכ"ל דלכאורה משמע מדבריו שעל מזרחית צפונית שהיא הראשונה הוא שנותן מלמעלה למטה וכ"כ התי"ט שהעתיק דברי הכ"מ בשם הרשב"א וכתב אבל להרמב"ם בפ' הנזכר אתאן אף לת"ק דדוקא במזרחית צפונית שלפניו בראשונה נותן מלמעלה למטה וכו' ע"ש. ואין זה דרך הרמב"ם לפי מה שהבין התוי"ט לדברי הרשב"א שהרי הרמב"ם כתב בהדיא ועל כולן הוא נותן מלמעלן למטן חוץ מן האחרונה שהיתה לפניו וכו' וא"כ על קרן דרומית מזרחית הוא דקאי וכך מובנים הם דברי הרשב"א שכתב ונמצא שאין מכולן אחת מהן לפניו ממש אלא זו בלבד ור"ל דרומית מזרחית שהיא אחרונה והיא לפניו בלבד וסמוך לו מה שאין כן כולן וכפי פי' הרשב"א פירשתי וכמו שהסברתי לפי' הזה בפנים ודברי התי"ט מתמיהין הן. ולפי' הרמב"ם צ"ל עוד דהא דת"ק קאמר התחיל מחטא ויורד לאו למימרא שעל כולן נותן מלמעלה למטה וכמו שדקדק רש"י מלישנא דמחטא ויורד לפרש כפירושו

אלא מחטא ויורד כמו מחטא והולך הוא ויורד לאו דוקא הוא. והלח"מ האריך כאן לסתור פי' הרשב"א ושהרמב"ם סובר כמ"ד פיתחא בדרום קאי וכן ס"ל ר"א דהקפה ביד היה ומסבב והולך דקאמר הרמב"ם היינו ביד והן אמת מדקאמר הרמב"ם שם ועומד לפנים ממזבח בין המזבח והמנורה וזהו כר' יהודה בדף נא דס"ל כשהיה נכנס לבית ק"ק היה מהלך בהיכל בין המזבח למנורה דפיתחא בדרום קאי א"כ כשהיה יוצא מבית קדשי קדשים ג"כ שם היה עומד אלא אי מפרשינן לדעת הרמב"ם כן קשה טובא חדא הא דכתב בשבע מתנות על טהרו של מזבח בצד דרום במקום ששלמו מתנות קרנותיו וזה על כרחך כר' יוסי בדף נט דפליג אחנניה וע"ש ועוד דהכא מוקי לה לקמן בהלכה ה' דמ"ד צד צפוני ר"א ומ"ד צד דרומי רבנן וכדפרישית שם ומוכרח הוא וא"כ לפ"ז ע"כ דאמרינן הקפה ברגל הויא. וכן פיתחא בצפון קאי ומוטב לנו לפרש דעתו כפי' הרשב"א ומ"ש ועומד וכו' בין המזבח והמנורה היינו כבין המזבח והמנורה הוא דקאמר והכוונה שלא היה עומד ביציאתו בצפון כלפי המזבח להדיא דא"כ יתן אחוריו כלפי לפני ולפנים וכדקאמר הכא לקמן שם אלא מצדד ועומד כלפי דרום נגד אויר שהוא בין המזבח והמנורה. ומאי שדקדק הלח"מ בדברי האי תלמודא דלקמן ע' בהלכה ד' בסופו ד"ה ויתחיל בקרן מזרחית דרומית:

ויתחיל בקרן מזרחית דרומית. למאי דפרישית בפנים דמעיקרא הוא דפריך על עיקרא דמילתא דהיא גופה קשיא ואמאי תקנו לשנות סדר המתנות של הפנימי מסדר המתנות שעל החיצון וא"כ שייכא הקושיא אף אם נאמר כמ"ד פיתחא בצפון קאי ובזה מסולקת קושית הלח"מ בפ"ה מהל' מעשה הקרבנות בזה ע"ש גם מה שדקדק עוד שם לכל הפירושים כיון דכבר תירץ ויצא אל המזבח מאי הדר מקשה ויתחיל מקרן מערבית דרומית וכו' זה מתורץ בדברינו בפנים דזה ג"כ נפיק מכוליה דמזבח הוא. כללא דמילתא אם תשמור הכלל הזה דלעולם צריך הוא שיחזור להאי קרן דפגע ברישא אחר שיתן במקום שיכול להתחיל ומטעמא דמיהת האי קרן נתחייב ברישא אלא שא"א להתחיל ממנו משום דבעי' עד דנפיק מכוליה דמזבח ועכ"פ צריך הוא אח"כ לחזור ולהזות על האי קרן דבהאי איחייב ביה ברישא וקודם שיזה על שאר הקרנות וכמ"ש רש"י ז"ל לסברא זו בדף נט ד"ה חנניה אומר בצד צפוני וכו' אלא דהוא ז"ל פירש שם והדר ליה דרך שמאל וכו' וזהו לחנניה דע"כ לפרש כן ומיהו סברא זו אליבא דכ"ע קיימת היא. וכן תשמור הכלל דלעולם דרך ימנית בעינן למאי דקי"ל בכל המקומות כן. וכן תבין מה בין דרך ימנית בהקפת הרגל ומה בין דרך ימנית מה שנעשה ע"י הקפת יד והוא עומד במקום אחד תבין בזה היטב כל הסוגיא כולה דהכא אלא דהקושיא בתרייתא ויעמוד

בדרום וכו' ע"כ דנפרש דכלפי דרום הוא דקאמר ולמ"ד הקפה ביד הוא דפריך האי פרכא ובזה מסולקים כל הדקדוקים של הלח"מ שם ואין לנו להאריך:

הלכה ו

מאן דאמר צד צפוני ר"א וכו'. וא"כ למאן דפוסק בצד דרומי ס"ל כרבנן דהקפה ברגל הוא דהוה. ובבבלי פרקין דף נט ע"א דפליגי נמי תנאי באיזה צד הוא נותן ומפרש במאי קמיפלגי מר סבר פיתחא בדרום קאי ומר סבר פתחא בצפון קאי וכדפירש"י דר' יוסי דס"ל בצד דרומי הוא נותן וזהו כדאמר במתני' דפתחא בצפון קאי ומתחיל ממזרחית צפונית ובדרומית מזרחית הוא מסיים והתם יהיב להזאות. והשתא למאי דכתב הרמב"ם בזה בפ"ד מהל' עבודת יה"כ בהל' ב' ומזה מדם התערובת על טהרו של המזבח ז' פעמים בצד הדרום א"כ כר' יוסי הוא דפסק ופיתחא בצפון קאי. והלח"מ האריך בזה וכבר ובארתי מזה לעיל ד"ה התחיל מחטא ויורד דמוטב לנו לדחוק בדברי הרמב"ם במ"ש ועומד בין המזבח והמנורה כדפרישית שם מדנסבול כל הני קושיות אם נפרש דעתו דס"ל פיתחא בדרום קאי וכן אם נפרש דס"ל הקפה ביד הוה ועיין עוד במה שנתבאר בדבור דלעיל ובריש פרקין ד"ה החיצונה:

אמר ר' יוסי זה סימן וכו'. דברי ר' יוסי דתוספתא דמכלתין הובאו בריש פ"ו דזבחים דף נח ע"ב וכמו דמסיק התם בפירושא דמילתא ביארתי כאן בפנים:

וכלה מכפר את הקודש וכו'. פלוגתא זו הובאה בבבלי מכלתין דף ס' וכן בפ"ה דזבחים והכא משמע דריב"ל הוא דאמר משמעות דורשין ביניהן ואין השירים מעכבין לכ"ע וזהו לא כדבעי למימר מעיקרא בזבחים תסתיים דריב"ל הוא דאמר שיריים מעכבי אלא דהתם נמי דחי להא וע"ש:

תני אמר ר' ישמעאל מה אם שירי חטאת וכו'. הכא לא מייתי אלא סיפא דברייתא וכן בהא דלקמן א"ר שמי מתני' אמרה שהשירים מעכבין וכו' וזהו דרך הש"ס הזה שסומך על הני דבקיאי בכל התוספתות ושאר הברייתות ומבוארין הדברים בפ"ה דזבחים בדף נא ובדף נב וכמו כן בארתי הכל בפנים:

וכפר את מקדש זה לפני ולפנים וכו'. משמע מהכא דכפשטן מיתפרשא ועל ההזאות שהן ניתנין באלו המקומות ובבבלי דף ס"א שהובאה ברייתא זו פירש"י ז"ל על טומאה שאירעה באלו המקומות והכי מוכחא מהסיפא דברייתא אשר הועתקה התם וע"ש:

תני מועלין היו בדמים וכו'. הובאה תוספתא זו בבבלי דף נט. ולמאי דמפרש הכא טפי מהני מיעוטי דקראי והנ"מ דאיכא בינייהו בהקריש הדם ודם קדשי בדק הבית יש לישב בכמה דקדוקים ואין להאריך:

הלכה ז

ארבעים ושלש לכושר וכו'. כדפרישית והבאתי התוספתא בפנים. והובאה בזבחים דף מב ושם הגי' כדפרישית כאן אבל דמים הנתנין על מזבח הפנימי כגון ארבעים ושלש של יה"כ וכו' ובתוספתא הגי' מ"ח של יה"כ ושם משני חלופי הנוסחאות וע"ש:
ומועלין בראשונים. כמ"ד לעיל מועלים בדמים. ודברי ר' חגיי ור' יוסה שהשיב לו מבוארין הן למאי דהבאתי בפנים מפ"ב דזבחים וכן מהא דגרסינן בפרק בית שמאי ומאי דאיתמר שם ומבואר הוא:
הדרן עלך פרק הוציאו לו

פרק ו

הלכה א

שני שעירי יוה"כ. בבבלי ריש פירקין קאמר שני שני למה לי חד למראה וחד לקומה וחד לדמים. וכתב התי"ט וקשיא לקיחתן כאחד מנלן וכו' וכתבתי בפנים דאפשר דנפקא מדכתיב ולקח את שני וגו' ובת"י כתבו דאיכא דגרסי חד למראה וקומה וחד לדמים וחד ללקיחתו כאחת ואפילו לפי הגי' שלפנינו נפקא ליה לקיחתו כאחת מדסמיך שני ליקח עכ"ל. ונראה דעוד איכא נ"מ בין הגי' השונות וזה למאי דקאמר הכא בגמרא משובח בגופו משובח במראיו מי קודם. ופשיט ר' ירמיה מסברא דמשובח בגופו קודם דומיא דאביב קצור קודם דיבש לקצור ולפ"ז איכא דגרסי דמראה וקומה מחד קרא נפקא איכא למימר או דשניהן שוין הן לדינא אלא דמסברא בעלמא אמרינן דמשובח בקומה קודם למשובח במראה למצוה וכדר' ירמיה או דמכיון דליכא אלא חד קרא א"כ אפשר דלא קפיד רחמנא אלא שיהו שוין בא' מהן או במראה או בקומה והשתא אם לפניו שלשה א' משובח בגופו ובקומה והשנים משובחין הן במראה ושוין הן א"כ מסתברא שיקח אותן השוין במראה שאם יקח לאחד המשובח בגופו וצריך ליקח להשני מאותן שנים האחרים אינם שוין הן ומצותן שיהיו שוין וטפי עדיף שיקיים המצוה ליקח השוין משיקח אחד המשובח בגופו ואינו שוה עם השני וזה פשוט אלא שאם אחד מהן משובח בגופו הוא ושוה הוא במראה עם השנים אחרים השוין במראה בזה יש לומר שיש להסתפק או שיקח אותו המשובח בגופו ואחד מהשנים האחרים דמיהת שוין במראה הן ומקיים ג"כ המצוה שלוקח המשובח בגופו ואשוין בקומה לא קפדינן דליכא קרא יתירא להכי או דנימא שלוקח אלו השנים האחרים שהן שוין במראה ואעפ"י שבגופן אינן משובחים הם כמו השלישי מ"מ שוין הן ג"כ בקומה. ומכיון דליכא קרא יתרא להכי היכי דעביד

עביד וליכא קפידא אף למצוה בהכי. אבל לפי' גי' הספרים דדריש מקרא יתרא לקומה א"כ כל היכא דאיכא שוין במראה ושוין בקומה לא משגחינן על זה שהוא משובח יותר בגופו ובקומה ואעפ"י שהוא שוה במראה עם אלו אלא דצריך הוא ליקח לכתחלה לאותן השנים השוין במראה וקומה. ואמרינן תו בגמ' שם תניא נמי הכי גבי כבשי מצורע יקח שני כבשים וכו' ותנן נמי גבי צפרים כה"ג וכו' אי הכי גבי תמידים נמי נימא כבשים מיעוט כבשים שנים וכו' ההוא מיבעיא ליה לכדתניא שנים ליום כנגד היום וכו' מוספים של שבת ודאי צריכין שיהיו שניהם שוין וגי' רש"י ז"ל בזה למצוה והתוס' מקיימים גי' הספרים הישנים שנים לעכוב וע"ש. והרמב"ם לא זכר מזה כלום שיהו המוספין שוין ולא למצוה ונראה דלא גריס לה כלל וכדברי רש"י שכתב ושיטתא דתלמידי תרביצא היא. והלכך לא למד ממנה כלל ואפילו למצוה לא אלא דמיהת צריך טעם למה כתוב בהן שני הא מיעוט כבשים שנים ולעכב זה את זה נמי לא מצינן דבהדיא תנינן בפ' התכלת דף מט דאין המוספין מעכבין זה את זה וכ"פ הרמב"ם בפ"ק מהל' תמידין ומוספין בהל' יט ואפשר לומר דדרשינן מיתורא דשני למעט מוספין מביקור וכדאמרי' שם ע"ב דתמידין הוא דצריכין בקור ד' ימים קודם שחיטה ולא מוספין ומנא לן ושמא כדאמרן מדכתיב שני מיותר לומר שני כבשים מכל מקום. וכבשי מצורע ג"כ לא זכר הרמב"ם בשום מקום דמצותן שיהו שוין כ"א בצפרי מצורע כתב בפי"א מטהרת צרעת דמצותן שיהיה שוין כדתנן במתני' בפ' י"ד דנגעים. ושמא דלא סמיך אהאי ברייתא הואיל ולא תני במתני' אלא בצפרים בלבד ויתורא דשני אתא לומר דבמצורע עשיר מעכבין זה את זה וכדתנן בנגעים שם מצורע עשיר שהביא קרבן עני לא יצא:

איזה מהן קרב תחלה רב אמר שני שבין זוג שני וכו'. מוחלפת השיטה בבבלי פרקין דף ס"ד דרב סבר שני שבזוג ראשון יקרב דס"ל בעלי חיים אינן נדחין ור' יוחנן ס"ל בעלי חיים נדחין ופסק הרמב"ם בפ"ה מהל' עבודת יה"כ בהל' טו השני שבזוג שני ירעה וכרב דפסק כוותיה בפט"ו מהל' מעשה הקרבנות ובהרבה מקומות דבעלי חיים אינן נדחין ונתן הכ"מ שם הטעם משום דמסקינן התם בשמעתין דייקא מתני' כוותיה דרב ואני כתבתי בגיטין פ"ז בהלכה א' דאע"ג דבכל המקומות בחילופי השיטות דמהתם להכא נקטינן כש"ס הבבלי למאי דקי"ל הלכתא כמר לגבי דמר מ"מ הכא גי' דהאי תלמודא עיקרית הוא וכדגריס בגיטין שם איפכא דר' יוחנן הוא דס"ל בעלי חיים אינן נדחין וכדקדאמר שם גבי נתחרש או נשתטה או שהורו ב"ד לאכול חלב ר' יוחנן אמר נדחית חטאתו ריש לקיש אמר לא נדחית תטאתו. ר' יוסי בר' בון אמר ר' אחא מחליף שמועתא דלא תהא מלתא דר' יוחנן פליגא על מילתיה דאמר ר' שמואל בר אבא בשם ר' יוחנן

הגוסס זורקין עליו מדם חטאתו ומדם אשמו וכן גריס עוד בהאי תלמודא בפ"ק דהוריות בהל' ב'. ואף דבבבלי בזבחים דף יב בהאי דיניה גופיה דלעיל גריס אמר ר' יוחנן אכל חלב והפריש קרבן והמיר דת וחזר בו הואיל ונדחה ידחה וכו' וכן עוד בכמה מקומות שם שמעינן לר' יוחנן דס"ל בעלי חיים נדחין מכל מקום הואיל דבהאי ש"ס קאמר בהדיא דמיחלף שמעתייהו א"כ מה דאמרי שם אליבא דר' יוחנן היינו כדאמר מעיקרא ולבסוף חזר בו וכדמוכח הש"ס דאל"כ קשיא דר' יוחנן אדר' יוחנן והשתא לר' יוחנן דמהדורא בתרא דיליה שמעינן דס"ל בעלי חיים אינן נדחין ואין נדחין דקאמר היינו דלעולם אינן נדחין ואפילו בדחיה בתר דחיה ולא כהאי דקאמר הכא אתא ר' בא וכו' דבעלמא סתמא קאמר אינן נדחין ולפיכך סתם הרמב"ם ג"כ וכתב אינן נדחין דמשמע דלעולם אינן נדחין כשהן חוזרין ונראין:

וקשיא על דר' יהודה וכו'. היינו כהא דקס"ד התם מעיקרא דר' יהודה אשני שבזוג ' שני קאמר דימות ופריך לרב אליבא דר' יהודה במאי מיכפר והכא פריך פרכא אחריתא ויש אדם מגריל וכו' ולבתר הכי דקאמר מי סברת ר' יהודה אשני שבזוג שני קאי ר' יהודה אשני שבזוג ראשון קאי ובהאי הוא דקאמר ימות וא"כ תו לא קשיא נמי לר' יהודה מאי דמקשה הכא:

הלכה ב

יעמד חי וכו'. לפי פשטן של דברים מתפרשא האי מילתא כדדריש לה בת"כ שהבאתי בפנים ובסוף פ"ק דשבועות פרשתי כדברי רש"י ז"ל שפי' בבבלי דף מ' דע"כ בא הכתוב ללמדנו שאם מת צריך להביא אחר שאם ללמד שלא ישלחנו עד אחר מתן דמים ליכתוב יעמד לפני ה' וכו' ולפי הכוונה דא ודא אחת היא. וכתבתי שם דלפי גי' רש"י ופירושו שם דפליגי בוידוי אם מעכב או לא א"כ מוחלפת השיטה דהכא מדהתם דמשמע התם דר' יהודה הוא דס"ל דהוידוי אינו מעכב ולר"ש הוידוי מעכב. ונראה דדעת הרמב"ם בזה כגי' רש"י ופירושו דפסק בפ"ב מהלכות עבודת יה"כ דהגרלה מעכבת כדמסיק התם אליבא דר' יהודה ובוידוי לא ביאר דמעכב כ"א כתב שם בהל' ו' זה שנאמר בתורה וכפר בעדו וגו' מפי השמועה למדו שזה וידוי דברים וזהו כר"ש לפי גי' רש"י ופירושו וי"ל דלמצוה קאמר אבל אינו מעכב וכר' יהודה לגבי דר"ש. והרא"ש בסדר העבודה שלו כתב בא לו אצל שעיר המשתלח וכו' ומיהו זה לדעת ר"ש אבל ר' יהודה ס"ל הוידוי מעכב והלכתא כוותיה לגבי ר"ש. וגי' אחרת היה לו דגריס כהאי דהכא. ומה שכתבתי עוד שם דכל האי דרשא לא אתיא אלא לסברת ר' יהודה דריש פ' שני שעירי וכו' לאו דדייקא הוא דאם מת המשתלח ישפך הדם הכל מודים בה כמבואר הכא בשמעתין:

הלכה ג

שילחו ביד שנים וכו' והמשלח לא המשלח וכו'. ברייתא דת"כ הובאה בבבלי פרקין דף סז ע"ב וגריס שם ולא המשלח את המשלח וכך הוא בת"כ אשר לפנינו ופי' רש"י ז"ל השולח את המשלח המלוין אותו מירושלים. ומהכא משמע בהדיא דלמעט שילחו ביד שנים הוא דמיתפרשא וכמבואר בפנים והכי מסתברא דמהיכי תיתי דליטמו המלוין אותו דאיצטריך קרא למעוטי ולהמשלח הראשון איצטריך דס"ד אמינא דג"כ נקרא המשלח קמ"ל דדוקא המשלח המדברה הוא דמטמא בגדים פרט להמשלח הראשון שמסרו להשני:

ברח דרך הליכה וכו'. דין זה אינו מבואר במקום אחר. ובודאי אליבא דר"ש לא שייכא כלל דהא לדידיה אינו מטמא בגדים אלא משעת דחייתו לצוק ואם ברח השעיר ממנו לא דחהו המשלח אלא אליבא דרבנן הוא דשייך דקסברי משיצא חוץ לחומת ירושלים וע"כ דמיירי שאחר שהוציאו מחומת ירושלים ברח ממנו דמקודם לכך בלאו הכי אכתי לא חלה עליו טומאת בגדים. ולכאורה קשה מכיון שיצא חוץ לחומה כבר הוא מטמא בגדים דנתקיים מצות שילוחו ומה בכך שברח אח"כ ממנו וצ"ל דגזרת הכתוב הוא שאינו מטמא בגדים אלא א"כ מתעסק עמו להדחיה לצוק וכדכתיב והמשלח את השעיר לעזאזל יכבס בגדיו והלכך נמי אם ברח ממנו אחר שהוציאו חוץ לחומה דרך הליכה מטמא הוא בגדים משום דהוי כמשלחו המדברה מכיון שברח דרך הליכה לשם ונקטינן מיהת מכאן שאינו מטמא בגדים אלא אם מתעסק עמו בדרך הליכה לצוק ולדחותו ואז הוא דאמרינן דהתחלתו לטמא בגדים משיצא חוץ לחומה הוא דהואי והרי זה נוגע בדין שכתב הרמב"ם מענין זה ואם שלא ביאר בהדיא בדבריו מהו הדין אם ברח השעיר ממנו מ"מ נלמד זה מכלל דבריו שכתב בפ"ה מהל' פרה אדומה בהל' ו' ומאימתי מטמא בגדים המשלח את השעיר משיצא חוץ לחומת ירושלים עד שעת דחייתו לעזאזל אבל אחר שדחהו אם נגע בכלים ובגדים טהורים ודקדק הראב"ד על זה וכתב דבריו סתומים וכו' ואולי יאמר על הדוחה עצמו שדחהו אחר דחייתו אינו מטמא בגדים שאינו מטמא אלא בשעה שמתעסק בו וכו' ודבר זה יש לו פנים במשנת זבים. ולא תימא לאחר דחייתו אלא אפי' קודם דחייתו אם פירש הוא ועשהו אחר אחר פרישתו אינו מטמא כלים. וכל זה צריך לפנים. ולמאי שנתבאר מהא דהכא מבואר הוא דדוקא בשעה שמתעסק בו הוא דמטמא בגדים ובין קודם דחייה ובין לאחר דחייה שוין הן שאם הוא אינו מתעסק עמו יהיה באיזה אופן שיהיה אינו מטמא בגדים. וזהו שכתב משיצא וכו' עד שעת דחייתו וכדכתב שם ג"כ לעיל בהלכה ד' שהוא מטמא כל בגד וכו' כל זמן שמתעסק

בשליחותו. ונראה דדין דהכא אם ברח ממנו דרך הליכה לצוק נמי בכלל שזה הוא כמתעסק בשליחותו שמחמת שהוציאו חוץ לחומה הלך מעצמו דרך הליכה לשם:

הלכה ו

רבי זעירה שאל פרים הנשרפין וכו' שנטמאו וכו'. למאי שהגהתי בפנים וטעות דמוכח הוא דגי' הספרי דפוס א"א להעמידה אלא דכצ"ל מה צריכא ליה בשנטמאו לאחר זריקה וכו'. ולפי"ז מבואר הוא הכל והשקלא וטריא דר' יוסה ור' מנא וכמו שהסברתי בפנים. ובבבלי פ' טבול יום בדף קד ע"ב לא מיבעיא ליה התם אלא אם לינה ויציאה מועילין בפרים הנשרפים ושעירים הנשרפין. ולא מיבעיא ליה כלל בשנטמאו ואדרבה משמע מהתם דנטמאו ודאי נפסלו הן ואין נשרפין כמצותן דהא בעי למפשט להבעיא דלינה מדתני לוי שאירע בהן פסול ביציאתן מאי לאו לינה ודחי לה לא פסול טומאה ופסול יציאה והדר קא מיבעיא ליה יציאה מהו שתועיל ובעי נמי למיפשט מדתני לוי מאי לאו פסול יציאה לא פסול טומאה ופסול לינה וזיל הכא וכו' וזה דוקא בלינה ויציאה ולא נפשטה הבעיא ונשאר בספק אבל פסול טומאה משמע דפשיטא ליה דנפסלו ואין נשרפין כמצותן דבין לדחייה קמייתא ובין לדחיה בתרייתא פסול טומאה מסתברא ליה דחשיבא פסול גמור ומשמע בין לפני זריקה ובין לאחר זריקה. וכן הרמב"ם בפי"ט מהלכות פסולי המוקדשין לא קחשיב בהל' ג' לספיקא דדינא אלא ללינה ויציאה וע"ש. ומיהו באלו הקבוע להם זמן מסתברא הוא דאם נטמאו לפני זריקה הואיל דדחיין טומאה לא נפסלו מיקרי וכהאי דקאמר הכא ולא היה צריך לו להרמב"ם לבאר כאן בענין הזה ודכבר ביאר במקומו בהל' ביאת המקדש פ"ד לענין דחיית טומאה וא"כ ה"ה כאן לענין שיהיו נקראין נשרפין כמצותן:

רבי אלעזר שאל פרים הנשרפין וכו' שיצא רוב האבר המשלים לרוב וכו'. ולמאי שנתבאר בפנים וכמשמעות פירושא דהאי מילתא דבעי לה אם יצא חציו ברוב האבר א"כ בהאי בעיא גופה בעי נמי התם בדף הנזכר דמעיקרא גריס שם בעי ר' אלעזר פרים ושעירים הנשרפין שיצא רובו במיעוט אבר וכו' ופריך עלה פשיטא דלא שבקינן רובא דבהמה ואזלינן בתר רובה דאברים אלא הכי שיצא חציו ברוב אבר וכו' וזהו כעין הבעיא דהכא דמעיקרא דאי אפשר לפרש הבעיא דמעיקרא דהכא כעין דמעיקרא דהתם דהא הכא קאמר שיצא רוב האבר המשלים לרוב והתם שיצא רובו במיעוט האבר הוא דקאמר אלא דנראה דהבעיא דמעיקרא דהכא כעין הבעיא דהתם דלבסוף היא. והכא לא קיימא האי בעיא וכדפריך עלה דמהדר פשיטא הדא מילתא וכו' דהולכין אחר רוב והוי ליה רוב הבהמה שיצאה ומסיק דהבעיא בענין אחר היא אם יצא בתחלה אבר אבר

וכו' וכמבואר בפנים דלענין הצטרפות המעוטין שבתחלה הוא דקא מיבעיא ליה. ורש"י ז"ל הרגיש בזה דדחי לה הכא להבעיא דמעיקרא וכדהתם דלבסוף שכתב שם בהבעיא השניה ד"ה או דילמא בתר בהמה וכו' וליכא למימר כדאמרן לעיל שבקינן רובא דבהמה דאפי' הכי כיון דאין האבר נתוק לא אזלינן ביה בתר רובא וכו' וכלומר בתר רוב החבר דנימא דמשלים לרוב והוה כאלו יצאת רוב הבהמה. ובענין פירושא דגופה דהבעיא דלענין מאי קא מיבעיא ליה פליגי רש"י והתוס' דרש"י פי' בהבעיא דמעיקרא בענין זה דלענין לטמא את המתעסקין בה מיבעיא ליה אם הוי יציאה או לא והתוס' הקשו על פירושו מההיא דפ' כיצד צולין ופירשו דלענין לשורפו בפנים הוא דמיבעיא ליה וכן פרש"י בעצמו בבעיא השניה דמסיק שיצא חציו ברוב אבר הוא דבעי דלענין לשורפו בפנים הוא דבעי וכן הוא דעת הרמב"ם בפ' יט מפסולי המוקדשין לפרש כן כמו כתב שם בהל' ג' וכן אם יצא חצי הבהמה ברוב האבר וכו' וכן פירש עוד שם בבעיא דאבתרה דהתם דגריס רבה בר רב הונא מתני לה בגברי במתעסקין בו חמשה בני אדם וכו' שכתב שם וכן אם נשאום חמשה להוציאן ויצאו שלשה ונשארו שנים והוציאו השלשה חצי הבהמה וכו' דלענין לשרוף בפנים הויא הבעיא. והראב"ד מפרש שם כפירש"י בהבעיא שיצא חציו ברוב אבר וכעין שפי' בהא דמעיקרא דלענין טומאת בגדים הוא דמספקא ליה וכן פי' עוד שם על חלוקה דאבתרה וכן אם נשאום חמשה וכו' פי' הראב"ד ואמר אף זו לענין טומאת בגדים ומי שיש לו לב יבין זאת. ועיין בכ"מ שפי' כוונתו בזה שעעמו דהראב"ד מדאמרינן בתר רוב המתעסקין אזלינן או בתר רוב בהמה משמע ליה דלענין טומאת המתעסקין היא הבעיא ועוד מדגריס התם אבתרה הבעיא אם יצאו וחזרו וכו' ומדבעיא זו לענין טומאה קמייתא נמי לענין טומאה ונראה שלפיכך כתב ומי שיש לו לב יבין זאת וכו' עכ"ל. ולע"ד נראה דאי מהאי טעמא לא היה כותב ומי שיש לו לב וכו' דדברים פשוטים הם ועוד שאינם מוכרחים ומוכרעים אלא דנראה דכוונת הראב"ד כך הוא דע"כ אלו הבעיות לענין טומאת גברי מתפרשא מדבעי לה התם לעיל מינייהו יציאה מהו שתועיל בפרים ושעירים הנשרפין וכו' וההיא ודאי לענין פיסול הוא דקא מיבעיא ליה אם נשרפין בפנים או לא ולא איפשיטא הבעיא ונשאר בספק ומדהדר קא מיבעיא ליה הני בעיות יצא חציו ברוב האבר וכו' משמע דפשיטא ליה דיציאה מועיל גבייהו לענין פיסול וקשיא ליה ומהיכא מיפשט ליה ביציאה גופה אם תועיל לפסול ולענין שישרפו בפנים דתבעי ליה אם יציאה דכה"ג הוי יציאה או לא והכי הוי ליה למימר ולמיבעי את"ל יציאה מועלת גבייהו יצא חציו ברוב אבר מהו וכו' וכדרך הש"ס בכל מקום אלא ש"מ דהני בעיות לענין אחר הוא דקא מבעיא ליה ולענין טומאת בגדים

מתפרשא זהו כוונת הראב"ד וכתב ומי שיש לו לב ויזכור דרך הש"ס יבין זאת. ולדעת הרמב"ם יש לומר דאי משום הא אכתי לא מוכרח דאיכא למימר דהש"ס נשמר כאן לומר את"ל יציאה מועלת דאי הוה אמר הכי הוי משמע דפשיטא ליה הא וכדרכן של הגאונים והרמב"ם הנמשך אחריהם בכל מקום לפרש האת"ל דדרך פשיטות היא ולפיכך גריס הש"ס לכל אלו השלש בעיות זו אחר זו לומר דמספקא לן ביציאה גופה ובכל עניני יציאה בחדא מחתא וכמו שכתב הוא ז"ל שם פרים ושעירים הנשרפין יש בהן ספק אם הלינה והיציאה קודם שיגיע זמנם לצאת פוסלת בשרן כאימוריהן וכו' לפיכך פוסלין אותן להחמיר וישרפו בעזרה וכן אם יצא חצי הבהמה ברוב האבר וכו' וכן אם נשאום חמשה להוציאן וכו'. והשתא מכיון דהכרעת הראב"ד לפירושו לאו דוקא הוא וכדאמרן. ואיכא לפרש הכי והכי ראה הרמב"ם לפרש דכל אלו הבעיות לענין פיסול ולשרפן בפנים היא דמתפרשין וטעמו דהבעיא דיצא חציו ברוב אבר פשוט הוא דכך מתפרשא וכהוכחת התוס' ורש"י בעצמו חזר בו ופירש כך לבעיא זו והבעיא דרבה בר רב הונא דמתני לה בגברי מוכרע ומוכרח הוא כפירושו דאילו לפי' הראב"ד דלענין טומאת בגדים מיתפרשא והיינו דאם בתר רוב המתעסקין אזלינן א"כ אלו השנים הנשארים ג"כ מטמאין בגדים דע"כ צריך לומר כן לפירושו שהרי הפרים והשעירים עצמן אינם מטמאין בגדים לכ"ע כדגרסינן בברייתא לקמן שם וסתמא דמתני' היא בפ"ח דפרה שהן אחד מהדברים האומרים מטמאין לא טמאוני ואתה טמאתני. וא"כ קשיא טובא דהא לבתר הכי גרסינן תו התם דר' אלעזר גופיה הוא דמיבעיא ליה בפרים ושעירים הנשרפין שיצאו וחזרו מהו וכו' ופשיט להו מהסיפא היו סובלין אותן במוטות וכו' וקאמר רבינא ותסברא הא בעינן ואחר יבא אל המחנה וליכא אלא ר"א הכי בעי לה כגון דנקיטי לה בבקולס. וכך הביא הרמב"ם לדינא זה וכפי המסקנא בפ"ה מהלכות פרה אדומה בהל' ה' וע"ש. ואם איתא לפרש בבעיא דרבה בר רב הונא בפי' הראב"ד קשיא דהוה ליה למיפרך נמי עלה כפירכיה דרבינא הא בעינן ואחר יבא אל המחנה ומאי תיבעי לך בהני דלא נפקי וזה קשה הרבה להראב"ד ולפירושו ועל כרחך דאין לנו לפרש זה אלא כפי' הרמב"ם ז"ל ותו לא מידי. ולהראב"ד יש לומר דלא נשויה כטועה בדבר הלכה זו דפירושו זה בבעיא זו היה לפי גירסתו דמעיקרא בהאי בעיא דלקמן בשיצאו וחזרו ולבסוף חזר בו כדנראה מדבריו בהלכות פרה שם שהיה לו גירסא אחרת בסוגיא זו שכך כתב הסוגיא שלהם פ' טבול יום כך היא וכו' וסיים שם אבל באמת הסוגיא שלו והפירוש שכתב הוא נוח לי משלנו עכ"ל ומעתה חזר בו גם מפירושו דכאן ומה שתמה הר"י קורקוס

ז"ל הביאו הכ"מ במ"ש הרמב"ם בספק דיציאה גופה יתבאר לקמן בד"ה פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין מהו שיפסלו משם יוצא בס"ד:

פרים הנשרפין וכו' שיצאו וחזרו וכו'. היינו בעיא בתרייתא דהתם שהוזכר בדבור דלעיל והתם מדחי לה הפשיטות כעין דהכא דר' יודן אלא דמסיק להבעיא בגוונא אחרינא כמוזכר בדבור דלעיל:

פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין מהו שיפסלו משם יוצא. ושניטלו הכתוב בספרי הדפוס טעות דמוכח הוא. והיינו בעיא קמייתא דר"א דהתם ביציאה גופה אם מועלת הוא בקודם שהגיע זמנם לצאת ולפסול אותן שישרפו בפנים כמבואר לעיל בד"ה ר' אלעזר שאל וכו'. ולמאי דמהדר ר' מנא לר' יוסה וקאמר אינה מחיצה להן יש לפרשו בשני פנים או דמהדר ליה לענין עיקרא דמילתא דבעי ר' יוסה למימר דאף לר' יוחנן קא מבעי' ליה וקא"ל ר' מנא דהא דאמרת לחלק בין תוך ירושלים לבין חוץ ירושלים לענין שיהא נקרא ירושלים מחיצה לקדשים קלים ובעי את למימר דמשום הכי שייכא בעיא דר"א אף לר' יוחנן וכמבואר זה בפנים לאו מילתא היא אלא דלר' יוחנן לא שייכא הך בעיא כ"א דוקא אליבא דר"ל ככתוב בפנים וא"כ דברי ר' מנא דהכא כדברי ר' ירמיה בר אבא דהתם דקאמר אליבא דמ"ד עדיין לא הגיע זמנו לצאת הוא דקא מיבעיא ליה וכמו שהבאתי בפנים וזהו ר"ל בפרק כל התדיר דף פט ע"ב וכפי' רש"י ז"ל. והשתא לר' יוחנן פשיטא ליה דנפסלו משום יוצא דק"ו הוא וכמבואר בפנים. ויש לפרש עוד דלא מהדר ליה ר' מנא לר' יוסי בעיקרא דמילתא מידי אלא אלישנא דקאמר ר' יוסי דירושלים מחיצה היא לקדשים קלים עלה הוא דמהדר דאינה מחיצה להן וכלומר דלאו לישנא דדייקא הוא שהרי אינה מחיצה להן בדוקא שיכול הוא לאכול קדשים קלים אף בעזרה שאכילתן בכל מקום שבכל העיר הוא. אבל בעיקרא דמילתא מודי ליה ר' מנא לר' יוסה דהך בעיא דר"א אף אליבא דר' יוחנן שייכא היא. ומשום דאיכא נמי סברא לאידך גיסא דלא דמי פרים ושעירים הנשרפין ללחמי תודה ולבשר קדשים קלים שאותן מיהת אינן ראוין לצאת חוץ לחומת ירושלים ובירושלים הן ראוין לאכילה וא"כ בדין שלא יפסל בהן יציאתן חוץ לחומת העזרה ואפילו לא הגיע זמנם לצאת שהוא לפני זריקה שהרי למקום שסופן ראוין הן יצאו והיינו בתוך ירושלים. אבל פרים ושעירים הנשרפין שיצאו חוץ לחומת העזרה לפני זריקה הרי יצאו למקום שאינן ראוין לצאת ולהשרף דחוץ לג' מחנות הוא מקום שריפתן וא"כ תוך ירושלים אין מקום ראוי להן לא בתחלתן ולא בסופן. ובדין הוא דליפסלו משום יוצא. ואיכא למימר נמי לאידך גיסא דק"ו הוא מלחמי תודה ובשר קדשים קלים הואיל וסופן חובה הוא לצאת ולא ליפסל

בהן יוצא לר' יוחנן וכדאמרן מעיקרא. ומכיון שכן שייכא שפיר הבעיא אף לר' יוחנן אלא דאליבא דר"ל הבעיא הוא יותר בפשיטות. ולפ"ז לא צריכין אנו למה שדחק עצמו הר"י קורקוס וציינתי לעיל בד"ה ר' אלעזר שאל וכו' במה שתמה על הרמב"ם שכתב ספק זה בפי"ט שם שהרי לא נסתפקו בגמ' אלא לדעת ר"ל וכו' והרמב"ם בפ"א שם פסק כר' יוחנן דפ' כל התדיר וכן כר' יוחנן דפ' התודה דף עח דלא בעינן על בסמוך וכר' יוחנן דהכא אלא דגריס התם לר' יוחנן דאמר חוץ לחומת בית פאגי ולפרש"י הוא חוץ לחומת הר הבית וא"כ לר' יוחנן אין עוד ספק וכו' וקושיא זו לכאורה קושיא היא וע"ש שתירץ בדוחק ולמאי שנתבאר מתורץ הוא בטוב טעם דודאי לר' יוחנן שייכא נמי האי בעיא דר"א שפיר וכסברת ר' יוסי דהכא וכן לר' מנא למאי שביארתי בפן הב' אלא דאליבא דר"ל הבעיא יותר בפשיטות היא לפיכך קאמר התם אליבא דמ"ד עדיין לא הגיע זמנם לצאת וכו' ולא קאמר אליבא דאידך לא תיבעי ליה כדאמרינן בעלמא אלא משום דאליבא דר' יוחנן נמי יש להסתפק ונשאר בספק וכדאמרן:

פרים הנשרפין וכו' מהו שיטמאו בגדים בלא הכשר ובלא טומאה וכו'. על טומאת עצמן קא מיבעיא ליה ובגדים ט"ס הוא וכמבואר בפנים אלא מהו שיטמאו אוכלין בלא הכשר ובלא טומאה צ"ל. והכי גרסינן נמי בתוספתא דמכלתין פ"ג פרים הנשרפין אעפ"י שאין מטמאין בגדים מטמאין אוכלין ומשקין דברי ר"מ ושעיר המשתלח אין מטמאין אוכלין ומשקין מפני שהוא חי ואין חי מטמא אוכלין ומשקין. ובתוספתא דפרה סוף פרק ששי גריס השורף פרה ופרים והמשלח את השעיר מטמאין בגדים פרה ופרים ושעיר עצמן אין מטמאין בגדים אבל מטמאין אוכלין ומשקין דברי ר"מ וחכמים אומרים פרה ופרים הנשרפין מטמאין אוכלין ומשקין ושעיר המשתלח אין מטמא אוכלין ומשקין. וכך הובאה הברייתא בזבחים פ' טבול יום דף קה. ונראה דחסרו דברי חכמים בתוספתא דמכלתין. והשתא בעי הכא ר"א לכ"ע דהא דתנינן פרים ושעירין הנשרפין מטמאין אוכלין ומשקין אם הן מטמאין בלא שום הכשר ובלא נגיעה בטומאה אחרת ומפני שסופן לטמא טומאה חמורה והרי הן כנבלת עוף טהור שאינה צריכה הכשר וכדתנן בריש פ"ק דטהרות או דלמא לא דמיין לנבלת עוף טהור ומשום שטומאה חמורה שלהן שסופן לטמא בגדים אינה אלא אחר שיצאו חוץ לעזרה להוציאן לשריפה חוץ לירושלים אבל נבלת עוף טהור טומאה חמורה שלה היא בכל מקום והכי מסיק לה ר' אלעזר דרומיא לקמן וכדי שלא להאריך אומר אני שהמתבונן בסוגיא דהכא ובהמסקנא ורואה ומתבונן בסוגיא דזבחים על הברייתא הנזכרת דפריך התם בשלמא לר"מ כדתנא דבי ר' ישמעאל על כל זרע זרוע וכו' עד אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר.

יראה עין בעין האיך צדקו הן דברי הרמב"ם בענין זה במה שביאר בשני מקומות אלו הא' בסוף פ"ה מהלכות פרה אדומה והב' בפ"ג מהל' שאר אבות הטומאות בהל' ב' וג'. שבסוף פ"ה מהל' פרה כתב הנוגע בפרים ובשעירים הנשרפין עצמן אפילו אחר שיצאו בין אדם בין כנים בין אוכלין בין משקין הכל טהור וכן אם נגעו בשעיר המשתלח עצמו וכו' וכתב שם הכ"מ ויש לתמוה על דברי רבינו שהם דלא כר"מ ודלא כחכמים וכו' ולבסוף הניח בצ"ע ע"ש וזה פשוט הוא דלק"מ דדבריו שבכאן הן בטומאת עצמן ובלא הכשר ובלא נגיעה בטומאה אחרת וסמך עצמו על מה שביאר בהל' אבות הטומאות שם שכתב אין נבלת עוף הטהור צריכה מחשבה וכו' חשב עליה לאכילה ה"ז מטמאה טומאת אוכלין והרי היא כאוכל ראשון לטומאה אעפ"י שלא נגע בה טומאה אחרת ואינה צריכה הכשר פרה אדומה ושעירין הנשרפין (וחסר כאן בדפוס ופרים) אינו כן אע"פ שהן מטמאין המתעסק בהן אם חשב עליהן לאכילה צריכין שתגע בהן טומאה ואח"כ יטמאו טומאת אוכלין. הרי שאם חישב עליהן לאכילה ונגע בהן טומאה אחרת והיינו ע"י שהוכשרו מעצמן לקבל טומאה כדקי"ל בקדשים שחיבת הקודש מכשרתן וזה כבר ביאר במקומו מטמאין הן אוכלין ומשקין והיינו כחכמים דהתוספתא וכמו שהובאה התם דבכה"ג דוקא הוא דאמרו מטמאין אוכלין ומשקין ושעיר המשתלח שהוא חי לעולם אינו מטמא. ומ"ש בהל' פרה שם וכן אם נגעו בשעיר המשתלח וכו' לא דמדמה להו בכל מילי אלא דר"ל דלענין זה שוין שאין מטמאין אלא להמתעסקין בהן בלבד וזה כדינו וזה כדינו אם נגעו בטומאה אחרת דזה ידוע ומבואר בכמה מקומות שאין החי מטמא אוכלין ומשקין לעולם. ובהיות כן מבואר דין זה שכתב בסוף פ"ה מהל' פרה. ובמה שכתב בפ"ג מאבות הטומאות לחלק בין נבלת עוף הטהור לבין פרה ופרים ושעירים הנשרפין וכתב שם הראב"ד עליו בחיי ראשי כאשר עיינתי את הדברים במקומן בזבחים פ' טבול יום לא מצאתי אותם כדבריו וכו' וע"ש שפירש ב' פירושים בהסוגיא דהתם ולבסוף כתב מיהו בהאי סוגיא והאי פירושא ליכא פלוגתא בין פרה ופרים לבין נבלת עוף טהור. והכ"מ כתב שם וליישב דעת רבינו י"ל וכו' ע"ש ולא נתבאר לנו מאין הוציא זה רבינו לחלק כן וה"ז קושית הראב"ד גופה. אמנם בא וראה כמה גדול כוחו של הרמב"ם שטרח ויגע עצמו לחפש בכל המחבואות ומכאן הוא דלמד כן וכדמסיק ר' אלעזר דרומיא לחלה בין נבלת עוף טהור לבין פרה ופרים בענין זה וכמבואר. ולפ"ז פשוט הוא ג"כ שפי' מסקנת הסוגיא דזבחים ממש כעין מסקנת הסוגיא דהכא דהא דקאמר כי אתא רב דימי אמר אמרי במערבא צריכין הכשר טומאה ממקום אחר אפרה ופרים קאי וכלומר לעולם רבנן אית להו דתנא דבי ר' ישמעאל ומה דס"ל

דפרה ופרים מטמאין אוכלין ומשקין היינו דוקא אם הוכשרו בטומאה אחרת שנגעו בה וזהו דקאמר שצריכין הכשר טומאה ממקום אחר ודלא כפרש"י שם דאתנא דבי ר"י קאי וא"כ ממילא מתורץ הוא הא דפריך אי אית ליה דתנא דבי ר' ישמעאל אפי' שעיר המשתלח נמי דלכאורה מאי פריך הא בהדיא קאמרי חכמים אינו מטמא שהוא חי וכו' אלא דודאי הכי פריך מדחזינן דמטמא בגדים אפילו כשהוא חי וכרבנן דמתני' דהכא דמשעה שיצא חוץ לחומת ירושלים מטמא וא"כ ליטמא נמי טומאת אוכלין אף כשהוא חי וכן צ"ל גם לפירש"י אלא דלפירושו של הרמב"ם ניחא טפי דקס"ד דפרים ופרה נמי מטמאין טומאת אוכלין בלא שום הכשר טומאה ופריך שפיר לרבנן אי אית להו דתנא דבי ר"י א"כ מאי שנא שעיר המשתלח מפרים ופרה דכל שהוא מטמא טומאה חמורה מטמא טומאת אוכלין בלא הכשר טומאה אחרת ומשני צריכין פרים ופרה הכשר טומאה ממקום אחר לענין לטמא טומאת אוכלין וא"כ שאני שעיר המשתלח דחי הוא ולא שייכא גביה לא הכשר ולא נגיעה בטומאה אחרת ונבלת עוף הטהור נמי דאמרן דלעולם מטמאה אוכלין ומשקין אם חישב עליהן לאכילה ואעפ"י שלא נגע בהן טומאה אחרת היינו טעמא דסופה לטמא טומאה חמורה בכל מקום שהוא ובבית הבליעה מה שאין כן בפרה ופרים שטומאתן החמורה היא מחמת מקום המיוחד לכך וזה המתעסק בהן במקום שריפתן ואמת ונכון הוא וכדמסיק הכא בהדיא כן:

לשרוף את בשרו למחר לא פיגל. הכי מתני' בהדיא בברייתא הובאה בפ"ג דזבחים דף לה ובפ' טבול יום שם ושוין שאם חישב באכילת פרים ובשריפתן לא עשה ולא כלום. והרמב"ם בפי"ד מהל' פסולי המוקדשין כתב בהלכה ח' וכן אם חשב לאכול מפרים ושעירים הנשרפין בחוץ או למחר הרי הן כשרים וכתב הכ"מ דצריך טעם למה השמיט מלכתוב דה"ה אם חשב לשיירפן למחר שהם כשרים עכ"ל ולא השמיט שהרי זה נכלל בכלל דבריו במ"ש לקמן בפ' יח שם בהלכה ז' אין חייבין כרת אלא על אכילת דברים שהותרו בין לאדם בין למזבח וכו' אבל דברים שאין להם מתירין כגון בשר חטאות הנשרפות ומנחות הנשרפות אינן מתפגלין לעולם וא"כ חשב על שריפתן למחר ג"כ בכלל:

תנא רבי זכאי זר ששרף וכו'. כן פסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות מעשה הקרבנות בהל' ה' ושריפת כל הנשרפין כשרין כשרה בזר ובלילה וכ"כ עוד בפ"ג מהלכות עבודת יה"כ שכשרין בזר ולא כתב שם בלילה לפי שאין שריפת פר ושעיר של יה"כ אלא בשעה שהכ"ג קורא בפרשה כדתנן לקמן:

הדרן עלך פרק שני שעירי

פרק ז

הלכה א

בא לו כהן גדול לקרות. מנין לקריאת הפרשה וכו'. רש"י ז"ל פי' במתני' דילפינן ממלואים דאמרינן בפ"ק דף ה' מנין שאף מקרא פרשה מעכב ת"ל ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' אפילו דבור מעכב והא התם גרסינן אמר ר' יוחנן משום רשב"י מנין שאף מקרא פרשה מעכב ובהדיא אמרינן שם לעיל דף ד' דר' יוחנן הוא דס"ל גבי מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן מדקאמר ליה ר"ל אי מה מלואים כל הכתוב בהן מעכב בהן אף ה"נ וכו' ולא קא מהדר ליה ולא מידי. א"כ מינה נמי דר' יוחנן מודה דלא לכל מילי ילפינן הכא ממלואים ואיהו גופיה הכא ס"ל דלא מעכבא אלא למצוה היא וכדקאמר הכא מנין לקריאת הפרשה וכו' כלומר דמכא סמכו לקריאת הפרשה אף ביה"כ ועוד דקיי"ל כר' יהודה שאינו מעכב אלא הדברים הנעשים בבגדי לבן בפנים ובהיכל וכן אין קריאת הפרשה עבודה שהרי אם רצה קורא בבגדי חול בלבן ומשלו כתנינן במתני' וכ"כ הרמב"ם בפ"ג מעבודת יה"כ בהל' ט' וכדאמר הכא דנקרא שירי עבודה:

כד דהיא חדא אורייא וכו'. אם הוא יום שמוציאין בו ס"ת אחד תגלול אותו לאחורי הפרוכת קודם שתבא על התיבה מפני כבוד התורה והצבור ואם הוא יום שמוציאין בו ב' ס"ת תהא מובל חדא ומייתי חדא תהא מוליך ותביא ס"ת הראשון להחזיר לארון הקודש למקומו ואח"כ תביא ס"ת האחר ואע"ג דר' יוסה נמי חייש לכבוד הצבור שהרי צוה לגלול אחורי הפרוכת קודם שמביאו על התיבה מ"מ ביום שיש בו ב' ס"ת מותר לעשות כך כדי לפרסם כבוד היום שנתחייב להוציא בו ב' ס"ת. וע' במה שביארתי בפ' ואלו נאמרין שם ובענין קושית המ"א בסי' קמז והבאתי שם דבפ' יא ממס' סופרים מבואר הוא דכ"ע סברי להאי טעמא ע"ש:

על התורה וכו'. היינו ברכה לאחריה ומוסיף עוד שבע ברכות דבין הכל שמונה ברכות לאחריה כדפרישית במתני' וכך הם דברי הרמב"ם בסוף פ"ג מהלכות עבודת יום הכפורים:

הלכה ב

אמר ר' יוחנן זו דברי ר"א ור"ע וכו'. מבוארת הסוגיא כולה בפנים ולפי המסקנא דר' יוחנן אמר הכל מודים בהוצאת כף ומחתה שהוא לאחר תמיד של בין הערבים וזהו דרך הרמב"ם בסדר העבודות בפ"ד שם ולפי סדר המשנה והרמב"ן בנימוקי חומש דרך ג"כ כפי סדר הזה וכתב וז"ל ועל דעת רש"י תהיה הטבילה הזאת להוצאת כף ומחתה אחר אילו ואיל העם בין המוספין לתמיד של בין הערבים וכן דעת כל הגאונים וכן

יראה מן הברייתא השנוייה בת"כ כפשטה אבל אנו מצאנו בירושלמי אמר ר' יוחנן הכל מודים בהוצאת כף ומחתה שהוא לאחר תמיד של בין הערבים וכן כתב הרב ר' משה וכן הסדר השנוי במשנתינו קידש ופשט ירד וטבל הביאו לו בגדי זהב נכנס להקטיר את הקטורת אלא כך הוא הסדר סדר היום בבגדי לבן ואילו ואיל העם והמוספין ואימורי החטאת ותמיד של בין הערבים בבגדי זהב בטבילה שלישית והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן בטבילה רביעית קטורת חביתין ונסכין ונרות בבגדי זהב בטבילה חמישית והטעם בזה לפי שהוצאת כף ומחתה אינה עבודה ואיחרו אותה לאחר כל מעשה היום ובלבד שנקיים בה חמש טבילות ולכך הפסיק בסדר התמיד של בין הערבים ומוציאין כף ומחתה בין התמיד לקטורת עכ"ל והא דלא הזכיר שעיר הנעשה בחוץ שאעפ"י שהוא מכלל המוספין וכו' כדפרישית במתני' שג"כ היה בטבילה שלישית ולא היה נקרב עם שאר המוספין שאילו היו קריבין אחר תמיד של שחר לדעת ר"ע והלכה כמותו והוא ז"ל כתב ואילו ואיל העם והמוספין וכו' ולכאורה דלא כר"ע כר"א בזה אלא דנראה שיש ט"ס בדבריו וכצ"ל ושעיר הנעשה בחוץ שהוא מהמוספין ואילו ואיל העם ואימורי החטאת ותמידי של בין הערבים בבגדי זהב בטבילה שלישית וכ"כ הרמב"ם וכן פירשתי במתניתין:

הלכה ג

תני רבי אומר שתי תשובות בדבר וכו'. כדפרישית וכך הוא בבבלי פ"ק דף יב ופסק הרמב"ם בפ"ח מהל' כלי המקדש כרבי וכתנא קמא דברייתא והניחם שם מלמד שטעונין גניזה והם אסורים בהנאה כדכתב שם בהל' ה' וכרבי דאבנטו של כהן הדיוט היה של כלאים כמו של כ"ג בשאר ימות השנה כדכתב שם בהלכה יא בגדי כהונה מותר ליהנות בהן וכו' חוץ מן האבנט מפני שהוא שעטנז אסור לכהן הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה ובענין השגת הדאב"ד בוה בארתי היטב. בסוף מסכת כלאים ובמה שמבואר מהתוספתא וע"ש:

כשם שהקרבנות מכפרין וכו'. בזבחים בסוף פ"ט דף פח גריס כעין דהכא אלא שנשתנו הסוגיות במקצת בהא דלקמן דהתם רמי בגדי כהונה אקטורת ומשני ולא נמצא שם שיהא בן בקר בפנים מכפר על ש"ד כדגריס הכא בההיא דר"א וכן לא בערכין ובחיבורי פני המנורה בנר החמישי במוצק הששי הארכתי בענין כפרת הקטורת והבאתי מכמה מקומות שהוזכר זה ואין כאן מקומו:

כל אלה שבטי ישראל היה חקוק עליהן. ובבבלי סוף פרקין אמר רב אחא בר יעקב שבטי ישורון כתוב שם. והרמב"ם שהביא ענין שאלת אורים ותומים בסוף פ"י מהלכות

כלי המקדש לא הזכיר שם מהאותיות הנוספות על י"ב שבטים ובפ"ט שכתב שם מעשה חושן כתב וכותב בתחלה למעלה מראובן אברהם יצחק ויעקב וכותב למטה מבנימין שבטי יה כדי שיהיו כל האוחיות מצויות שם. ואפשר שכך היה גירסתו בגמ':
הדרן עלך פרק בא לו כהן גדול

פרק ח

הלכה א

(**שם**) **יום הכפורים**. לפחות מכשיעורין בצרכה. זהי כר' יוחנן וכדאמר התם בריש פרקין הניחא לר' יוחנן דאמר חצי שיעור אסור מן התורה אלא לר"ל מאי איכא למימר מודה ר"ל שאסור מדרבנן וכו' ואיב"א כי קתני אסור אשארא. והשתא יש לומר דאיכא עוד נ"מ בין הני שנויי אליבא דר"ל דלשנויא קמא דמדרבנן קתני במתני' א"כ כל הני אינך דקחשיב נמי מדרבנן הוא דאסירי דאין לנו לחלק לומר דאכילה ושתיה דקא תני בגוונא דרבנן הוא דמיירי ואינך איסורי דאורייתא נינהו ולשנוייא בתרא כולהו מדאורייתא אסירי ואסור דקתני אאינך הוא דקתני. ולר' יוחנן איכא למימר הכל מדאורייתא קתני. ובת"י מוכיחין דכלהו אינך דקתני הכל מדרבנן הוא דאסירי וקראי אסמכתא בעלמא נינהו ומדייקי מדנקט לקמן הני חמשה עינוין כנגד מי ולא נקט מדהיכא נפקי או מנלן משמע שאותן פסוקים אינן אלא אסמכתא בעלמא ועי' בדבור דלקמן:
ולמה ששה דברים כנגד ששה ענויים האמורים בפרשה. בבבלי פרקין דף עו קאמר הני חמשה ענויים כנגד מי אמר רב חסדא כנגד חמשה ענויים שבתורה וכו' הני חמשה הוו ואנן שיתא תנן שתיה בכלל אכילה. ולכאורה קשה דקאמר הכא בפשיטות כנגד ששה ענויים האמורים בפרשה וצ"ל דהסוגיות פליגי בסברת התוס' שכתבו שם תימא לי דבקראי נמי כתיבי שיתא תרי באחרי מות ושלש באמור אל הכהנים וחד בפנחס וצ"ל דכי כל הנפש אשר לא תעונה לא קחשיב דלא קא חשיב אלא צוויין אבל האי דלאו צווי הוא לא קא חשיב. והשתא סוגיא דהכא דקא חשיב נמי האי קרא דלאו צווי והיינו דפריך והא ליתנן אלא חמשה ומשום דמסתברא הוא דלא ליחשב להאי קרא דודאי אין לפרש דאהא דקאמר ולמה ששה דברים הוא דפריך והא ליתנן אלא חמשה דשתיה בכלל אכילה דא"כ מאי משני ר' תנחומא ואחד מוסף. ואי על המתני' קאי דהתנא מוסיף לחשוב שתיה אע"פ שהיא בכלל אכילה א"כ אכתי קשה הא דקאמר כנגד ששה ענויין האמורים בפרשה. ומאי מוסיף דקאמר אם לא חשיב שתיה כנגד ענוי הששי האמור בתורה ומאי עביד ליה בהאי ענוי יתרא אלא ע"כ דאין לפרש אלא כמבואר בפנים דפריך

והא ליתנן אלא חמשה צוויין ואין לחשוב קרא דלאו צווי הוא וכסברת התוס' ומשני ואחד מוסף כלומר אע"ג דלאו צווי הוא מ"מ מרמז לנו שיש עוד ענוי נוסף מלבד הני חמשה דרמיזי בקראי דצוויין וראו חכמים לאסור בכל אלו דקחשיב במתני' כנגד הני ששה ענוין האמורים בפרשה ול"ק לסוגיא דהאי ש"ס דהא מיהת לכ"ע שתיה בכלל אכילה דאהא ודאי לא פליגא האי ש"ס וכדקאמר הכי בהדיא לקמן בהל' ג' וא"כ אינן אלא חמשה די"ל לסברת דהאי ש"ס דנהי דשתיה בכלל אכילה היינו לענין דאמרינן דבכל מקום דאשכחן אזהרה על אכילה או איסורא באכילה השתיה ג"כ בכלל והכא גבי יה"כ דביתובי דעתא תליא מילתא. א"כ מסתברא דאף שהיא בכלל אכילה לענין איסור ועונש מ"מ מחשבינן לשתיה באנפי נפשה מכיון דמצי ליתובי דעתיה בשתיה לחוד ואינו מעונה הוא ושפיר נאמר ג"כ דרמז לנו הכתוב בחד ענוי מהני קראי לשתיה בפני עצמה וסוגית הבבלי פליגא ג"כ בהאי סברא. וכן נראה עוד נ"מ בין הני סוגיות למאי שנתבאר בדבור דלעיל דלר' יוחנן יש לומר דהני כלהו דקחשיב במתני' מדאורייתא נינהו וכ"כ הר"ן לפרש לדעת הרמב"ם כן דס"ל כולהו מדאורייתא הן ופלפל עליו וע"ש. ולדעת הה"מ בפ"א מהל' שביתת עשור בהל' ה' דעת הרמב"ם דאינך דקחשיב רחיצה וכו' מדרבנן נינהו וכך הוא דעת הת"י שהבאתי בדבור דלעיל. ולכאורה היה נראה מדברי הרמב"ם שם כן וכ"כ בספר המצות כמו שציין הה"מ בזה ולמאי שכתבתי לעיל א"כ לר' יוחנן אם נפרש דהתנא כולהו בחדא מחתא קחשיב להו מה אכילה ושתיה אסירי מדאורייתא ה"נ כולהו אינך אלא דכל זה אינו מוכרח אליבא דר' יוחנן. ומיהו לשיטתא דהאי ש"ס יש לנו ראיה דלר"ל הוא דאמרינן דכלהו מדאורייתא נינהו ולא כמבואר בסוגית הבבלי דר"ל לשינויא קמייתא ס"ל דאף אכילה ושתיה דמיירי במתני' מדרבנן הוא דאסירא מכיון דמיירי בחצי שעור וא"כ כלהו דקחשיב להו התנא בחדא מחתא מפרש להו. דבפ"ו דתרומות בהל' א' דקאמר התם אליבא דר"ל דס"ל חצי שיעור פטור וכלומר דאין אסור מן התורה כדמוכרח שם וגריס עלה ומודי ר"ש בן לקיש באיסורי הנייה ומודי רשב"ל ביום הכפורים ומודי רשב"ל בעתיד להשלים. וזה ודאי אין לומר דמודה ר"ל דחצי שיעור אסור מדרבנן ביה"כ דמאי איריא יה"כ אפילו בכל איסורין נמי וכדקאמר בסוגית הבבלי מודה ר"ל דאסור מדרבנן וזה בעלמא קאי וכדמיירי פלוגתייהו דבעלמא הוא דפליגי אלא ודאי דסוגיא דהאי תלמודא סבירא אליבא דר"ל דביה"כ מודה הוא שחצי שיעור מן התורה הוא דאסור ודומיא דבעתיד להשלים הוא דקאמר וטעמא דמודה הוא ביה"כ יותר משארי איסורי כרת ע"כ דנאמר משום דיה"כ חמירא ליה

מדחזינן דאף שארי ענויים נוהגין בו ושמעינן מיהת דכולהו דקחשיב במתני' מדאורייתא נינהו אליבא דר"ל ולשיטתא דהאי תלמודא ואין להאריך יותר:

ביום הכפורים בין סיכה שהיא של תענוג וכו'. כ"פ הרמב"ם בפ"ג מהל' שביתת עשור בהל' ט' וסיכה שאינה של תענוג היינו להעביר את הזוהמא וביה"כ הכל אסור מלבד חולה או שיש לו חטטין בראשו כמבואר זה בדבריו שם וכדתני להא בברייתא בבלי דף עז ע"ב ובט"ב ובתענית צבור פסק ג"כ כמבואר הכא דדוקא סיכה שהיא של תענוג אסור ושאינה של תענוג כגון להעביר את הזוהמא מותר כדכתב בפ"ד מהל' תעניות בהל' ד' בשלש תעניות וכו' ואסורין בסיכה ואם להעביר את הזוהמא מותר ובפ"ה שם דמיירי בט"ב כ' ג"כ בהלכה י' ואסור בסיכה של תענוג א"כ להעביר את הזוהמא אף בט"ב מותר כמו בשאר תעניות. ודברי הה"מ שם אינם מובנים שכתב ואסור בסיכה וכו' ודבר ברור הוא דלא עדיף מיום הכפורים והרי יה"כ אף שאינה של תענוג אסור. ואפשר דט"ס הוא וצ"ל דלא עדיף כיה"כ אלא דלפ"ז אין שייכות למה שסיים שם וכן הדין לרחיצה שמותר ביה"כ וכלומר לאותה רחיצה שמותרת אף ביה"כ כגון מי שהיה מלוכלך בטיט וכו' דמשמע שמפרש דברי הרמב"ם במה ששוה ט"ב ליה"כ איך שיהיה דברי הרמב"ם מבוארין הן וכדקאמר הכא בהדיא:

נפק לגביה לבוש סוליסא וכו'. מדהשיב לו איסתניס אנא הוה משמע דהיה של עור אלא שאינו כשאר מנעל ודימיא דתנן בפ' כ"ו דכלים סוליוס שנפסק מכל מקום טהור. וכן פי' בערוך וכמו סולייס שאין לו עקב ופי' בלע"ז אסקרפט"י והיא כמלא פיסת היד עכ"ל. וא"כ דוקא באיסתניס. אבל בבבלי דף עח גריס אני ראיתי לריב"ל שיצא בסנדל של שעם ביום הכפורים וזה מותר לכל אדם כדכתב הרמב"ם בפרק ג' משביתת עשור בהלכה ז:

הלכה ב

זאת אומרת שצריך למעך את חללו וכו'. וא"כ כגרעינתה דקתני לאשמעי' לחומרא דלא תטעי לשער כמו שלימה דנפיש שיעורה אלא מכי אכיל כמוה וכגרעינתה בלחוד בלא חללה מיחייב. והיינו דאמר ר' יוסה זאת אומרת צריך למעך את חללה כדי שידבק גופה של כותבת בגרעינתה ולא ישאר בה חלל ובתר הכי משערין בה אכילה של יה"כ. וכ"כ התוס' דף ע"ט ד"ה כותבת הגסה שהביאו לזה בשם הערוך שהביא בשם רב נסים גאון ז"ל ומסיימי שם דלפ"ז היינו דקא מיבעיא ליה לרב פפא התם בגרעינתה לאחר שנתמעך חללה או שלא בגרעינתה פירוש קודם שנתמעך חללה וכברייתה ממש. ולפי פירושם בבעיא דרב פפא איכא למידק דהוה ליה למיפשט מדלא קתני נמי וכחללה כדר'

יוסי דהכא ואי דשמעינן להא אדקתני וכגרעינתה דמשמע כגרעינתה בלחוד בלא חללה א"כ קשיא הכא למה ליה לר' יוסי דהכא לדייק מדלא קתני נמי חללה הא משמעות מתני' כן היא. ואפשר דמגרעינתה לא מצינן למידק משום דיש לפרש לקולא וכגרעינתה כברייתה ממש עם חללה ואיכא נמי לפרש לחומרא והיינו דמיבעיא ליה לרב פפא. והשתא יש לומר נמי דהתם לא מצי למיפשט כדר' יוסי דהכא דמדלא קתני נמי וחללה דאיכא למידחי ולומר דלא צריך למיתני וכחללה ולקולא דמדקתני כגרעינתה שמעינן לה דכברייתה ממש משערינן לה ומכיון דאיכא למימר להאי גיסא ולהאי גיסא היינו דקא מיבעיא ליה לרב פפא. וקאמר התם רב אשי לא מיבעי ליה הא דרב פפא גסה איתמר כל כמה דגסה. משמע דלרב אשי פשיטא ליה מדקתני גסה דמשערינן עם גרעינתה דכל כמה דגסה היא ואפשר דעם חללה נמי משערינן וכאידך גיסא אליבא דרב פפא דלקולא אמרינן דאל"כ למה לי דקתני גרעינתה אלא דאי קתני גסה לחוד ה"א דממעך את חללה וכדאשכחן גבי טומאה דתנן בפ"ב דעוקצין פת ספוגנית משערין בה כמות שהיא ואם יש בה חלל ממעך את חללה וילפינן איסור מטומאה להכי קתני נמי וכגרעינתה דכברייתה משערינן וא"צ למעך את חללה ולא ילפינן איסור מטומאה ויש חלוקי דיעות בוה אי ילפינן איסור מטומאה או לא וכמו שהבאתי בפ"ק דפסחים בשיטתא דר"ח סגן הכהנים וע"ש במה שפלפלתי מענין וה. והרמב"ם ז"ל לא כתב כאן כדרכו בכל מקום להעתיק כדברי המשנה שכתב בריש פ"ב מהל' שביתת עשור האוכל ביה"כ מאכלין הראוין לאכול לאדם ככותבת הגסה שהיא כפחות מכביצה כמעט ה"ז חייב. ולא הזכיר מגרעינתה דעתו ז"ל דכל האי שקלא וטריא דריש הסוגיא דהתם מעיקרא הוא קודם דאסיק לשיעורא דכותבת אם יתרה מכביצה כרב יהודה התם או לא כדשקיל וטרי שם. ובעיא דרב פפא ומה דאיתמר עלה נמי להא דס"ד מעיקרא אבל לבתר דמסיק בסוף הסוגיא דש"מ כותבת הגסה שאמרו פחות מכביצה תו לא נ"מ מידי אם ממעך את חללה או לא דכל שהוא פחות מכביצה כמעט היינו שיעורא דיה"כ ואפשר דלהכי נקט התנא כמוה וכגרעינתה לאשמעינן הא דשיעורא הוא פחות מכביצה בדבר מועט ובהכי הוא דהויא יתובא דעתא:

הלכה ג

רבי יונה שמע לה מן הדא וכו'. כל השייך לסוגיא זו ולביאורה תמצא בפ"ג דשבועות ובענין סיכה בפ"ב דמעשר שני במה שביארתי שמה בס"ד:

רבי שמעון בן לקיש בעי מה הוה ליה למימר ביה וכו' האי שייך נמי על ענוי היום דאי אפשר לכתוב ביה אזהרה וכדקאמר ר"ל בבבלי דף פא ומיהו יליף אזהרה בג"ש כדאאמר הכא וכן התם:

הכוסס חטי תרומה וכו'. בפ"ו דתרומות ביארתי דהרמב"ם דפסק בפ"י מהל' תרומות בהל' ז' דמשלם קרן וחומש והשיג הראב"ד דהא רבי הוא דס"ל הכי וקי"ל כרבנן ואע"ג דמברכין עליה בורא פרי האדמה אפשר דלגבי תרומה מזיק הוא. ועיין בכ"מ מה שכתב שם ובסוף דבריו ועוד דאמרינן בפ"ו דתרומות בירוש' ר' אבהו בשם ר' יוחנן הכוסס את החטה לוקה ואם לא היתה אכילה לא היה לוקה והיינו כרבי עכ"ל ויש לתמוה על זה דמייתי ראיה ממזיד אשוגג ולא מצינו למעט באוכל במויד ומזיק דאינו לוקה ובשוגג הוא דאמרינן אשר יאכל פרט למזיק לפוטרו מחומש אלא דנראה דטעמיה דהרמב"ם מדאמרינן בפשיטות בפ' כיצד מברכין דף לה גבי שמן זית מברכין עליו וכו' ה"ד אי דקא שתי ליה מישתא אזוקי מזיק ליה וכו' אלמא דעל דבר המזיק לא מברכין כלל וא"כ הך סתמא דברייתא דהתם הכוסס את החטה מברך עליו בורא פרי האדמה כרבי היא דאתיא ולפיכך פסק כוותיה וכן מה שכתב גבי המגמע את החומץ דמשלם קרן וחומש טעמיה נמי משום דתנן על החומץ מברכין שהכל ומדמברכינן עליה דרך שתיה הוא ועוד דסתם מגמע שותה הרבה הוא ובשותה הרבה כתב כאן בפ"ב משביתות העשור בהלכה ה' דפטור מן הכרת אבל מכין אותו מכת מרדות אלמא דמיהת דרך שתיה מיקריא:

רב הונא פתר מתניתא תינוקת וכו'. הסוגיא לשיטתא דהאי תלמודא מבוארת היא בפנים וא"צ להגיה בדברי רב הונא אבל מחנכין אותן קודם לשנה אלא לפי גי' הספר שפיר נמי מיתפרשא כמפורש בפנים. מיהו א"א ליישבה לפי פלוגתייהו והגי' בבבלי דף פב דרב הונא דהכא אינו מתפרש אלא כדרב חסדא דהתם דקאמר ל"ק הא בחולה הא בבריא ור' יוחנן דהכא אינו מתפרש אלא כדברי רב נחמן דהתם דהא קאמר התם השלמה דרבנן ליכא והכא קאמר קודם לשתים משלימין וה"ז השלמה דרבנן וכדרב נחמן אלא שכבר מבואר הוא ממש ברוב המקומות דדרך הש"ס הזה בחליפין בדברי תנאי ואמוראי מדהתם. ולענין המסקנא הסכימו רוב גדולי האחרונים לדעת הרי"ף והרמב"ם בפ"ב משביתת העשור בהל' י ויא ובמה שהשיג ראב"ד שם כבר מבוארים הדברים דחלוקי הדיעות בחילוף הנוסחאות והגרסאות תלוין הם ואין לנו להביא ראיה מסוגיא דהכא אלא זה דמיהת שמעינן דאין חילוק בין זכר לנקבה בענין חינוך השעות וזה מבואר הוא:

הלכה ה

חלה וערלה צריכה. זה מתפרש למאי דמסיק דהסוגיא אזלא כמ"ד מאליהן קבלו את המעשרות וא"כ חלה נמי מדרבנן בזמן הזה ואפי' בזמן בית שני ואע"ג דשנינו סוף מס' חלה שהערלה הלכה בח"ל. וא"כ ערלה חמירא בזמן הזה אפ"ה מדפליגי מאי הלכה אם הלכה למשה מסיני או הלכתא מדינה כדאמרינן בפ"ק דקדושין דף לח ואם מהלכות מדינה אינה אלא מנהג לקולא היא מחלה אף בזמן הזה והאי גופה הוא דמיבעיא ליה הכא. והרמב"ם אף למאי דפסק בסוף פ"א מהל' תרומות כהאי מ"ד כדביאר שם דאף בימי הבית השני היו תרומות ומעשרות מדבריהם עם כל זה העתיק דברי הברייתא דהתם בענין זה בדף פג טבל ונבלה מאכילין אותו נבלה וכו' וכן הוא בתוספתא פ"ד ומפני שכן דרכו להביא בחיבורו מדברים הנוהגים בימים קדמוניות וכן עתידים להיות אבל לא ממה שלא נהגו אלא לפי שעה:

מנין שספק נפשות דוחה את השבת וכו'. ובבבלי דף פה קאמר דהא נמי אית ליה פירכא דאשכחן ודאי ספק מנלן אלא כדשמואל דקאמר דידי עדיפא מדידהו דכתיב וחי בהם ולא שימות בהם והיינו שיחיה בהם בודאי ולא שיבא בעשייתם לידי ספק מיתה אלמא מחללין על הספק:

הלכה ו

תמן תנינן וכו'. כל השייך לביאור הענין שהוזכר בסוגיא זו עד סוף הלכה תמצא בחבורי על סדר נזיקין בפ"ק דשבועות בהלכה ו' ובפ' חלק בהל' א' וע"ש:

הלכה ז

האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב וכו'. בבבלי דף פז מדייק למה ליה למימר תרי זימני כדרב הונא אמר רב כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו הותרה לו ס"ד אלא נעשית לו כהיתר ופי' רש"י כדרב הונא דכיון דחטא תרי זימני שוב אין מספיקין בידו לעשות תשובה לפי שהעבירה דומה עליו כהיתר משמע דדוקא בתרי זימני אז הוא שאין מספיקין בידו לעשות תשובה. והרמב"ם בפ"ד מהלכות תשובה בחשבון כ"ד דברים המעכבין את התשובה לא העתיק כלישנא דהמתני' אלא חדא זימנא הוא דחשיב. שכתב האומר אחטא ואשוב ובכלל זה האומר אחטא ויוה"כ מכפר. נראה דמדמי להו אהדדי ובתרוייהו בחד זימנא אין מספיקין וכו' וטעמו דלפי פשטות הסוגיא וכדנראה מפירש"י איכא למידק דאם כוונת התנא דוקא באומר תרי זימני א"כ הא דקאמר כדרב הונא היינו לומר דמיון דרב הונא קמ"ל. ואין זה דרך הש"ס בעלמא למימר הכי אלא הוי ליה למימר ומילתא אגב אורחיה קמ"ל כדרב הונא ועוד אם הכוונה כדרב הונא בדווקא

ובתרי זימני ה"ל להתנא למיתני בהדיא כהאי דרב הונא עבר אדם עבירה ושנה בה אין מספיקין וטעמא שנעשית לו כהיתר ואמאי תלי באמירה אחטא ואשוב בתרי זימני אלא דהכי פירושא דהאי מילתא שכוונת התנא להשמיענו הגורם והמעשה שבא ע"י הגורם והוא כי ע"י שהחסר הלב הזה עלה כולו קמשונים ומדמה בלבו מה בכך שאחטא הלא דרך התשובה לפני ודאי הוא שבפעם אחד שאומר וחושב בלבו כן שאין מספיקין בידו להתשובה והיינו לתשובת החטא עצמו וכדלקמן. ולפי שע"י כך העברה גוררת לו וחוזר ואומר אחטא ואשוב אח"כ על כל מה שחטאתי פעמיים ולא ידע כי בנפשו הוא שע"י ששנה בהחטא כבר נעשית לו כהיתר ושוב לא ירגיש בו ומעולם לא ישים אל לבו לשוב עליהן והיינו דקאמר הש"ס כדרב הונא וכו' כלומר מדנקט התנא תרי זימני אחטא ואשוב אע"ג דבחד זימנא סגי לאין מספיקין בידו אלא דקמ"ל דע"י אמירת פעם א' ממילא יבא לידי אמירת פעם שניה כן ושוב לא יחוש כלל ואפילו התשובה לא יזכיר כבר נעשית לו כהיתר כדרב הונא ובהכי ניחא נמי שלא שנה התנא ביה"כ כן שבאמת שוין הן שבחד זימנא סגי לאין מספיקין אלא דברישא קמ"ל כדרב הונא וכדאמרן. ועוד נראה דדיבר התנא בהווה דבענין דהרישא יותר שכיח הוא לטעות האנשים כאלה שחוטא ואומר הרי בידי לעשות תשובה מיד וסומך על כך מה שאין כן על יום הכפורים שפעם אחד בשנה הוא ומי יודע מה יולד יום ואינו סומך על כך לחטוא ולחזור ולחטוא על סמך כפרת יוה"כ. זהו הנכון בפירושא דמילתא דהסוגיא בהא דקאמר כדרב הונא וכדעת הרמב"ם. ודע דכל זה שאמרו אין מספיקין בידו לתשובה היינו דוקא לתשובת החטא עצמו. אבל אם שב בתחלה על חטא האגב וזהו על אומרו אחטא ואשוב אז מספיקין בידו לעשות תשובה גם על החטא עצמו זהו דרך האמת וכ"כ בעל העשרה מאמרות. והרבה הארכתי בזה בחיבורי פני המנורה בנר החמישי במוצק הרביעי בדרושי התשובה המבוארים שמה ובכמה וכמה מאמרים נפלאים והרוצה לעמוד עליהם יע"ש וימצא דרושים נחמדים ובכל סוגיות הבבלי ודהאי ש"ס בהא דלקמן והשייכים לענינים האלו ואין כאן מקומו להאריך בהם:

תני צריך לפרט את מעשיו וכו'. ובבבלי דף פו ע"ב דגרים להא ולעיל מינה קאמר רב רמי כתיב אשרי אדם נשוי פשע וכו' והארכתי בדרושו התשובה שם מענין זה ע"ש:

כתיב מקוה ישראל ה' וכו'. לכאורה מה מחדש בהא הרי כך הוא דרש ר"ע במתני' ונראה דהאי ש"ס מפרש דר"ע פליג אדר"א בן עזריה וס"ל דעל הכל יה"כ מכפר הוא והיינו בגוונא שזה עשה את שלו לפייס את חבירו וזה לא רצה להתפייס שאז יה"כ מכפר אף על העברות שבינו לחבירו. ואפשר נמי דגם ר"א בן עזריה מודה לו בכגון

זה אלא משום דר"א אינו דורש אלא הכתוב כי ביום הזה וכו' דכתיב ביה לפני ה' תטהרו מוסיף ר"ע ודורש הכתובים האלה ללמד שלפעמים מכפר יה"כ גם על העבירות שבין אדם לחברו וכדאמרן. והיינו נמי טעמא דסוגית הש"ס מסרס ומהפך דרשא דר"ע משום דלפי נוסחת המשנה קשה מאי ואומר דקאמר דלא שייך כאן לומר וכי תימא וכו' כדאמרינן בעלמא דאדרבה מקרא דמקוה ישראל ה' דדריש מה מקוה וכו' לא למדנו אלא שמטהר ה' לישראל במה שהם חוטאים לפניו בדוקא הלכך מהפך הש"ס וקאמר דכך היה ר"ע דורש אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין לגמרי בכל מיני העבירות ומי מטהר אתכם מהכל אביכם שבשמים שנאמר מקוה ישראל ה' וכו' וכן הוא אומר וזרקתי עליכם וגו' דהשתא שפיר הוא דמייתי קרא לקרא דאי מקרא קמא לא שמעינן אלא עבירות שבין אדם למקום וכדאמרן לפיכך מסיים וכן הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ואלו הן העבירות שבין אדם למקום שמטמאין עצמן לפניו והוא ברחמיו ב"ה מטהר אותם. וכופל המקרא ואומר ומכל גלוליכם אטהר אתכם לומר גם מכל הגלולים שיש ביניכם בענין העבירות שבין אדם לחבירו ג"כ אטהר אתכם באופן שבידי הוא לטהר כגון שחבירו לא רצה להתפייס אחר שזה עשה את שלו וזה נרמז בתיבת גלוליכם כד"א איש גלולי בני ישראל וגו' ומ"מ אטהר אתכם. הרחמן הוא יכפר עלינו לטהרנו מהכל מטומאתינו ומגלולינו ויקבץ נפוצותינו בב"י א"ס:
סליקא פירקא וכלא מסכתא ברחמי ובסייעתא דשמיא